

2016

NO OPERA

TIDSKRIFTEN

OPERA

no. 2 2016
pris 115 kr

763-2

REPERTOAREN
PÅ SVENSKA
OPERA
SCENER

OPERAN I
STRASBOURG

Rokokomaskineriet

NY SVENSK OPERA

PAXA PLATS 2016-2017

18 april släpper
vi biljetter till HELA säsongen!
www.operan.se

PREMIÄRER &
URPREMIÄRER

OPERA
Nixon in China
Short Stories OperaX3 – URPREMIÄR
Fedora
Glada Änkan
Jenöfa

BALETT/DANS
Les Grands Danois – URPREMIÄR
Sharon Eyal/Olivier Dubois – URPREMIÄR
Drömmen om Svansjön – URPREMIÄR

UNGA PÅ OPERAN
#jag – URPREMIÄR
Den långa, långa resan – URPREMIÄR

DESSUTOM
Kungliga Hovkapellet 490 år
Östersjöfestivalen: Föreställningen – URPREMIÄR
Stockholms kulturfestival
Parkteatern
Live på bio och i Sveriges Radio
Lunch- och sommarkonserter
Föreläsningar och samtal
Restaurang Brassriet, barer & terrasser

PAXA PLATS!

INNEHÅLL

AKTUELLT

16 Drottningholms Slottsteater firar sitt 250-årsjubileum i sommar med att bland annat uruppföra Jan Sandströms Rokokomaskineriet. En lek med illusioner kommer publiken att bjudas på. OPERA intervjuade librettisten Tuvalisa Rangström och konsertmästaren Anna Lindal.

REPORTAGE

22 Operahuset i Strasbourg är ett barn av Napoleontiden. Ingvar von Malmberg har besökt "EU-huvudstaden". Han träffade operachefen, belgaren Marc Clémeur, som berättade att cirka 30 procent av besökarna är under 25 år.

FOKUS

62 Repertoarpolitiken på svenska operascener, del 1. OPERA inleder en serie om hur de svenska operahusen väljer sin repertoar. Claes Wahlin ger en bakgrund till det hela genom att skriva om Kungliga Operan och Göteborgsoperan.

Fr. v.: Scen ur La Traviata. Foto: Ingmar Jernberg.

Ann Hallenberg. Foto: Örjan Jakobsson.

Maria Lindal. Foto: Elias Gammelgård.

Operahuset i Strasbourg. Foto: Nis & For.

Arina Trostyanetskaya i Carmen Moves. Foto: Mats Bäcker.

Evelyn Herlitzius i Fallet Makropulos. Foto: Bernd Uhlig.

John Lundgren i Notorious. Foto: Mats Bäcker.

Omslagsbild: AnnLouise Lögdlund i Die tote Stadt. Foto: Mats Bäcker.

ALLTID I OPERA

5 LEDARE

6 SPELÅRET 2016–17 Kungliga Operan, Göteborgsoperan och Malmö Opera.

12 NOTISER

20 STIPENDIATER Rebecca Fjällsby, Carl-Fredrik Tohver, David Huang och Philip Björkqvist.

26 FÖRESTÄLLNINGAR Wermland Opera, Kungliga Operan, Folkoperan, Göteborgsoperan, Operaverkstan (Malmö), Köpenhamn x 2, Deutsche Oper (Berlin), Hamburgische Staatsoper x 2 och Teatro Real (Madrid).

68 IN MEMORIAM Nikolaus Harnoncourt, Eri Klas, Peter Maxwell Davies och Ulf Söderblom.

72 NYTT PÅ CD Tancredi, Les Femmes Vengées, Enleveringen ur seraljen, Jolanta, Die neugierigen Frauen, L'Enfant et les sortilèges x 2, L'Heure espagnole och Anna Liisa.

78 NYTT PÅ DVD The Indian Queen, Fierrabras, Saul och David, Kung Roger och Tsarbruden.

84 KALENDER

86 DIE SCHWEIGSAME FRAU

Göteborgs

DANS & TEATER FESTIVAL

2016
18–27
augusti

GDTF.SE

GÖTEBORG | TJÖRN | VARA | TANUM

Batsheva Dance Company / Ohad Naharin

Laurie Anderson
Schaubühne / Katie Mitchell
Ultima Vez / Wim Vandekeybus

Ana Borrahlo & João Galante | Arkadi Zaides
| Cecilie Ullerup Schmidt & Andreas Liebmann |
Dead Centre | Joris Lacoste | La Compagnie du
Hanneton / James Thierrée | Les Colporteurs |
Lundahl & Seidl | Marlene Monteiro Freitas |
Pan Pan Theatre | Sarah Vanhee | Quarantine |
Taoufiq Izeddiou | Twisted Feet & Community X

Boka ditt festivalpaket på gdtf.se eller ring 031-368 32 99.

MUSIK PÅ SLOTTET

BORTOM TRADITION

1-30 SEPTEMBER

Enleveringen ur Seraljen av W.A. Mozart
med Rebaroque i samarbete med
Gotland Greenhouse flyktingboende,
arr av Jonas Dominique.

Mahler afton med Ann Hallenberg, mezzo
och Matti Hirvonen på piano,

Bellmans Quinnor med
Mikael Samuelsson och Rebaroque,
Judiskt, Romskt och Rebaroque,
Samisk helg, Shakespears danser,

J.S. Bach och ReBach av Johan Ullén med
Christian Svarfar, violin, Stockholms Solister,

Kammarmusik med bla David Härenstam, Love Derwinger
och andra. Vincent Hashmi tolkar **Evert Taube** och
Paulina Pfeiffer sjunger **sånger av Elfrida Andrée**, mm.

För fullständigt program: musikpaslottet.se
Biljetter: nortic.se / tel 0455-61 97 00

OperaFest

DALA FLODA

Dala-Floda Carmen med
Huppleken, Bollywoodopera
och indisk mat på Vårdshuset,
Barnopera, Sång från Flosjön,
Operakonsert på ICA Nära,
OperaCafé, Kurs för special-
begåvade, Workshops,
Från Cabaret till Bowie,
Operagalakonsert.

10-14 AUGUSTI

Biljetter visitsodradalarna.se 0771-626262
www.dalafloดาoperafest.se för info och bussturer från Stockholm.

Den lilla festivalen med det stora hjärtat.

Två Ringar i Berlin samtidigt?

I min förra ledare skrev jag bland annat om repertoarnivelleringen på de svenska och nordiska operascenerna. Jag pekade på sex nyuppsättningar av *Figaros bröllop* samtidigt. Fast priset tar nog Berlin, där två av stadens operahus parallellt planerar var sin uppsättning av *Nibelungens ring* med start våren 2020. På Deutsche Oper ska den norske stjärnregissören **Stefan Herheim** sätta upp tetralogin, medan Staatsoper Unter den Linden under samma säsong inleder sin *Ring* i regi av **Dmitri Tcherniakov**. Denna vår spelas **Götz Friedrichs** 30 år gamla och närmast kultförklarade tidstunnel-Ring för sista gången, medan Staatsoper ska ersätta belgaren **Guy Cassiers** medelmåttiga iscensättning med en ny. Dirigera ska båda operahusens chefsdirigenter, **Donald Runnicles** (Deutsche Oper) och **Daniel Barenboim** (Staatsoper). För Barenboims del blir detta hans tredje *Ring* på samma institution.

Problemet i Berlin är bara att man inte tillåts sätta upp samma verk i nyuppsättningar ur standardrepertoaren samtidigt. Hit räknas ett 40-tal operor. Allt regleras av Stiftung Oper in Berlin som säger att det måste gå två års tid för att kunna sätta upp samma verk på någon av stadens tre operascener. Detta regelverk har sin grund i att de tre operahusen är subventionerade, vilket kräver samordning dem emellan. Och det är här det har klickat den här gången. Nu arbetar styrelsen för Opernstiftung med dess ordförande, **Georg Vierthaler**, för högtryck för att hitta en lösning på detta delikata dilemma. Vi får säkert anledning att återkomma.

Apropå allt detta, så inleder vi i detta nummer vår serie med att granska de svenska operahusens repertoar. **Claes Wahlin** ger oss bakgrunden till det hela genom att skriva om Kungliga Operan och Göteborgsoperan. I sommarnumret kommer vi att intervjua deras konstnärliga chefer. Dessutom kommer vi att granska operascenerna i Malmö, Karlstad och Umeå, där respektive chef också kommer att intervjuas. Och slår det här väl ut, kan vi tänka oss en fortsättning med nordiska nationalscenerna.

I numret presenteras den kommande säsongen på Kungliga Operan, Göteborgsoperan och Malmö Opera och där kan skönjas några avsteg från kärnrepertoaren. **Umberto Giordanos** thrilleropera *Fedora* får sin Sverigepremiär på nationalscenen. I Göteborg ges **Mozarts** *Idomeneo* för första gången där, liksom storsatsningen med tre svenska operor konsertant: **Ivar Hallströms** *Vikingarna*, **Ture Rangströms** *Kronbruden* och **Gösta Nystroems** *Herr Arnes penningar*. Samtliga kommer att direktsändas i Musikradion. Medan Malmö tar sig an ett sådant portalverk som **Amilcare Ponchiellis** *La Gioconda* från 1875. En efterlängtat sångopera som inte spelats fullskaligt i Sverige sedan 1928.

Min förra ledare tog också upp den ekonomiska krisen och nerskärningarna på den danska nationalscenen, Det Kongelige Teater. Detta har uppmärksammats på ledarplats i senaste numret av danska *Ascolta*, medlemstidningen för Operaens Vänner. Samtalet får inte stanna här utan måste fortgå genom en ständig dialog mellan oss som försöker granska institut- onernas förhåvanden. Och det skulle kunna ske genom t.ex. ett större nordiskt samarbete. Vem nappar?

Sören Tranberg

SÖREN TRANBERG
Chefredaktör och ansvarig utgivare

Chefredaktör och ansvarig utgivare
Sören Tranberg

Adress Tidskriften OPERA,
Väringgatan 27, 113 33 Stockholm.
Tel 0709-67 58 63.
st@tidskriftenopera.nu
www.tidskriftenopera.se

Redaktion Yehya Alazem,
Erik Graune, Marie Kvarnström,
Henry Larsson, Ingvar von Malmberg,
Sören Tranberg, Claes Wahlin

Skribenter och medarbetare i numret
Yehya Alazem, Lennart Bromander,
Barbro Eberan, Göran Gademan,
Sven Åke Heed, Henry Larsson,
Camilla Lundberg, Ingvar von Malmberg,
Margareta Sörenson, Sören Tranberg,
Claes Wahlin

Korrektur Hans L Beeck

Styrelse
Annica Sandh (ordförande),
Hans L Beeck, Catharina Lyckeberg
Heimbürger, Arne Svahn, Sören Tranberg,
Matilda Paulsson (suppleant)

Prenumeration
Titeldata, kundtjänst: 0770-457 120
Online kundtjänst: opera.prenservice.se
Årsprenumeration 475:- inkl. moms [5 nr]
Tvåårsprenumeration 860:- inkl. moms [10 nr]
Utlandsprenumeration: SEK 560 [5 nr]
och SEK 1060 [10 nr]. Porto tillkommer.
ISSN: 1651-3770

Projektledning Falck & Co
Art director Annki Andersson
Grafisk formgivning Helén Kvarnlöf

Annonser
Alex Simonsson, Swartling & Bergström
Media, Tysta Gatan 8, 115 20 Stockholm
Tel 08-545 160 63. alex@sb-media.se
www.sb-media.se

Tryck Trydells, Laholm, 2016

Tidskriften OPERA erhåller
bidrag från Statens kulturråd.

Sören Tranberg. Foto: Anna-Lena Ablström.

Spelåret

2016-2017

Kungliga Hovkapellet

Kungliga Operan

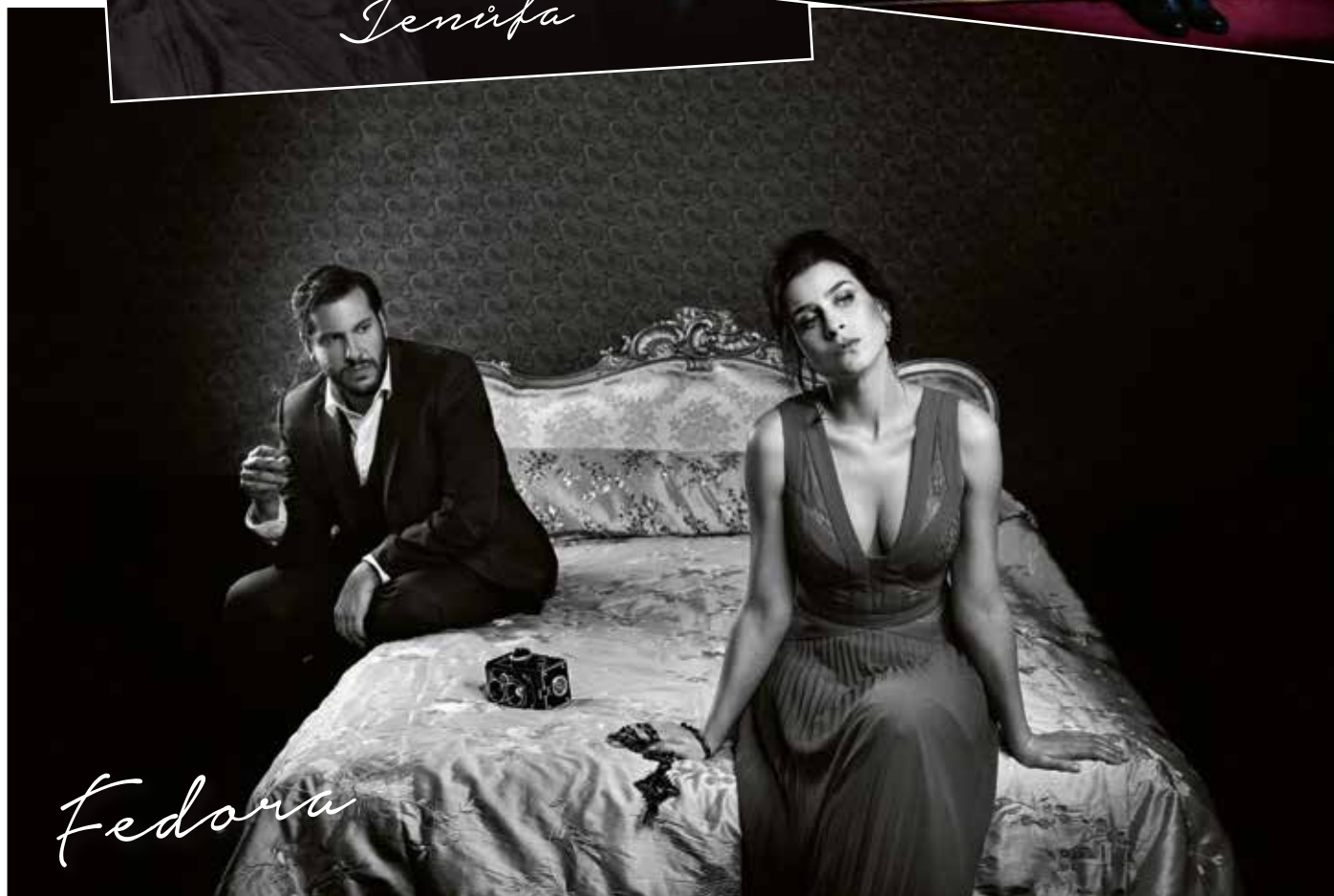
Säsongens första nyuppsättning på Kungliga Operan blir Sverigepremiären på **John Adams** *Nixon in China*. 1972 reste för första gången en amerikansk president till det kommunistiska Kina. Genom Adams opera drabbas huvudpersonerna president Nixon, hans hustru Pat, Mao Zedong och hans fru Jiang Qing samt deras politiska rådgivare, utrikesministrarna Henry Kissinger och Zhou Enlai samman i laddade möten och politiska diskussioner. *Nixon in China* hade urpremiär 1987 i Houston. Stockholmsuppsättningen är ett samarbete med Vancouver Opera. **Ola Eliasson** gestaltar Richard Nixon, **Michael Weinius** är Mao Zedong, **Olle Persson** Henry Kissinger, **Jeremy Carpenter** Zhou Enlai och **Hanna Husahr** Pat Nixon. Operan spelas tio gånger mellan den 1 oktober och den 5 november.

Umberto Giordanos veristiska opera *Fedora* får sin Sverige-premiär den 10 december. Den ryska prinsessan Fedora Romazov (**Asmik Grigorian**) förälskar sig i sin fästmans mördare, Loris Ipanov (**Andrea Carè**). I detta psykologiska kriminaldrama, som är baserat på Sardous pjäs, leder varje handling till katastrofala följder. Slutligen tar Fedora i desperation sitt liv. Regissören **Christof Loy** och scenografen **Herbert Muraier** borgar för en stilren och gastkramande tolkning av detta starka drama. Dirigenten **Tobias Ringborg** leder de tio föreställningarna fram till den 18 januari.

Franz Lehárs odödliga operett *Glada änkan* har inte spelats på Kungliga Operans scen sedan i juni 1948. Nu sätts den upp av **Ole Anders Tandberg**, som tillsammans med **Henrik Dorsin**, som svarar för bearbetningen, har skapat en änka för vår tid. **Elin Rombo** och **Jeremy Carpenter** kommer att virvla runt i änkevalsen. På dirigentpulten kommer **Stefan Solyom** och **Fredrik Burstedt** att alternera. Premiär den 21 januari. Sedan följer ytterligare 25 föreställningar t.o.m. den 15 juni.

Leoš Janáčeks mästerverk *Jenůfa* har inte stått på Kungliga Operans scen sedan 1980, då både Elisabeth Söderström och Laila Andersson gjorde titelrollen. Nu gör **Malin Byström** Jenůfa. I övriga roller ser vi **Lena Nordin** som Kostelnicka, **Jesper Taube** som Laca och **Andrea Carè** som Števa. Kvarnhjulet snurrar igen fr.om. den 18 mars t.o.m. den 6 april. Totalt blir det sju föreställningar.

Därutöver blir det fem nypremiärer. *Trollflöjten* på Stora scenen den 29 augusti. Totalt elva föreställningar t.o.m. den 13 januari.

Joel Annmo sjunger Tamino, Elisabeth Meyer Pamina, Kerstin Avemo Nattens drottning och Jens Persson gör Papageno. Eva Ollikainen dirigerar. Knut Hendriksens uppsättning av *Barberaren i Sevilla* ges nio gånger mellan den 8 oktober och 15 december. Jens Persson sjunger Figaro, Joel Annmo greve Almaviva och Vivianne Holmberg Rosina.

Sofia Jupithers och Lars-Åke Thessmans uppsättning av *Salome* återkommer den 11 november och ges sju gånger t.o.m. den 7 december. Nadja Michael gästspelar som Salome, en roll som hon sjungit bl.a. på La Scala i Milano och Covent Garden i London. Michael Weinius gestaltar Herodes och Katarina Dalayman gör Herodias.

Verdis *Maskeradbalen* återkommer den 24 februari och spelas sju gånger t.o.m. den 1 april. Klas Hedlund gör Gustav III, Karl-Magnus Fredriksson Anckarström och Emma Vetter Amelia.

Nibelungens ring återkommer med två cykler: 17-22 och 24-29 maj. Wotan sjungs av John Lundgren, Nina Stemme gör alla tre Brünnhilde-rollerna, Katarina Dalayman (Fricka och Waltraute), Michael Weinius (Siegmond), Cornelia Beskow (Sieglinde), Daniel Frank (Siegfried) och Johan Edholm (Alberich). Marko Letonja dirigerar.

Därutöver repertoarföreställningar av: *Figaros bröllop* (22/8-14/9) och *La Bohème* (28/1-14/6). :|| www.operan.se

Sidan 6: Kungliga Hovkapellet. Foto: Carl Thorborg

Jenüfa. Foto: Aida Chebregosba.

Glada änkan och Fedora. Foto: Morgan Norman.

Göteborgsoperan

Göteborgsoperan inleder operasäsongen genom att spela Mozarts genombrottsverk *Idomeneo* från 1781, som f.ö. ges för första gången i Göteborg. Med regissören **Graham Vick** och scenografen **Paul Brown** utlovas en spektakulär uppsättning med stark personregi. Vick tar fasta på det hopp som finns inbäddat i historien om hur gamla tiders syn på hämnd och vedergällning till sist får vika för upplysningstidens ljusa försoning – ett evigt ämne. Titelrollen görs av den engelske tenoren **Paul Nilon**. **Ingela Brimberg** sjunger den hämndlystna Elettra – en roll som hon gjorde innevarande säsong i Lyon. Ilia är **Ida Falk Winland** och Idamante görs här i tenorversionen av **Luciano Botelho**. **Laurence Cummings** dirigerar nu sin fjärde produktion i Göteborg. *Idomeneo* har premiär den 24 september och ges elva gånger t.o.m. den 4 november.

Bizets *Carmen* behöver ingen närmare presentation. I Göteborg spelar man Glyndebourneoperans och **David McVicar**s omtalade version från 2002. I titelrollen alternerar **Katarina Giotas** och

fransyskan **Géraldine Chauvet**. Don José sjungs alternerande av **Joachim Bäckström** och amerikanen **Noah Stewart**. Som Escamillo åter ses **Daniel Hällström** och **Åke Zetterström**. Tre välrenommerade dirigenter turas om på pulten: **Karen Kamensek**, **Tecwyn Evans** och **Eva Ollikainen**. Premiär den 25 november och verket spelas 21 gånger t.o.m. den 23 februari.

Göteborgsoperans konstnärlige ledare **Stephen Langridge** sätter upp Strauss *Elektra* med **Annalena Persson** i titelrollen. **Carolina Sandgren** sjunger Chrysothemis, medan **Katarina Karnéus** tar sig an den neurotiska modern, Klytaimnestra. **Daniel Hällström** gör Orestes. För scenografi och kostym svarar **Conor Murphy**. Premiär den 4 februari och det blir tio föreställningar t.o.m. den 9 april.

Göteborgsoperan bjuder på två reprispremiärer under säsongen: *Trollflöjten* och *La Traviata*. Mozartoperan i **Rikard Bergqvist**s regi återkommer tio gånger mellan den 1 april och den 3 juni.

De ledande rollerna görs av: **Adam Frandsen** (Tamino), **Julia Sporsén/Frida Engström** (Pamina), **Johan Schinkler** (Sarastro) och **Markus Schwartz** (Papageno).

Verdis *La Traviata* i **David Radoks** regi och **Lars-Åke Thessmans** scenografi återkommer med tio föreställningar mellan den 6 maj och den 4 juni. **Kerstin Avemo** sjunger Violetta Valéry, **Bülent Bezdüz** Alfredo, medan **Åke Zetterström** sjunger Giorgio Germont.

Göteborgsoperan slår ett slag för svensk opera genom att framföra tre verk konsertant. Först ut är **Ivar Hallströms** nationalromantiska *Vikingarna* från 1877. Hallström är mest känd för sin tre år äldre opera *Den bergtagna*. Librettisten till *Vikingarna*, **Frans Hedberg**, spelar ut två världar mot varandra: det svalta nordiska med de karga vikingarna mot de eldigare och mer förfinade fransmännen. Dessa två världar tar Hallström skickligt vara på i sitt tonspråk. Detta dödliga triangeldrama utspelas i Provence. **Hillevi Martinpelto** sjunger Isaura, **Tomas Lind Rolf Vidfarle** och hans fästmö sjungs av **Ann-Kristin Jones**. **B Tommy Andersson** dirigerar operan, som ges den 30 oktober.

Ture Rangströms opera *Kronbruden*, som är baserad på August Strindbergs drama, framförs den 26 februari. **Elisabet Strid** sjunger Kersti och hennes Mats görs av **Markus Pettersson**. **Henrik Schaefer**, Göteborgsoperans musikaliske ledare, dirigerar.

Gösta Nystroems enda opera *Herr Arnes penningar* är baserad på Selma Lagerlöfs novell och den avslutar trilogin med svenska operor. I varje takt av *Herr Arnes penningar* är havet och det bohuslänska kustlandskapet närvarande, precis som i tonsättarens mer kända verk som *Sånger vid havet* och *Sinfonia del mare*. Elsalill sjungs av **Julia Sporsén**, medan hennes Sir Archie görs av **Mats Persson**. **Patrik Ringborg** dirigerar det konsertanta framförandet den 23 april.

Rockmusikalen *Hair* ges 74 gånger mellan den 10 september och den 28 mars. För regi och bearbetning svarar **Rikard Bergqvist**. I rollerna återfinns bl.a. **Lucas Krüger**, **Vilhelm Blomgren** och **Tobias Ahlsell**. :|| www.opera.se

Carmen. Foto: Robert Workman.

La Traviata. Foto: Ingmar Jernberg.

Trollflöjten. Foto: Malin Arnesson.

Malmö Opera inleder säsongen med premiären på musikalen *Kinky Boots* som **Ronny Danielsson** regisserar. Rollerna som Charlie och Lola görs av musikaldebuterande **Andreas Weise** och **Oscar Pierrou Lindén**. Musikalen spelas mellan den 3 september och den 5 februari.

Operornas opera *Figaros bröllop* regisseras av den legendariske teater- och operaregissören **Peter Stein**. Musikalisk ansvarig är amerikanen **Evan Rogister**. **Igor Bakan** gör Figaro, **Rebecca Nelsen Susanna**, grevparet sjungs av **Kostas Smoriginas** och **Evgenyia Sotnikova**. **Giuseppina Bridelli** sjunger pagen Cherubin. Premiär den 12 november och uppsättningen ges t.o.m. den 7 januari.

Säsongens familjeopera är *Snödrotsningen* baserad på H.C. Andersens klassiska saga. Här tonsatt av **Benjamin Staern**. I rollerna: **Emma Lyrén**, **Tor Lind**, **Ola Simonsson** och **Anton Ljungqvist**. **Elisabeth Linton** regisserar, medan **Stefan Solyom** dirigerar. Urpremiär den 17 december och verket ges t.o.m. den 12 januari.

Tom Kitts musikal *Tänk om (If then)* får sin Europapremiär den 11 februari. **Philip Zandén** regisserar, medan **Josef Rhedin** dirigerar. I rollistan återfinns bl.a. **Linda Olsson**, **Jonas Brehmer**, **Karolin Funke** och **Christopher Wollter**. Spelas t.o.m. den 19 mars.

Amilcare Ponchiellis *La Gioconda* sätter **Staffan Valdemar Holm** upp med scenografi och kostymer av **Bente Lykke Møller**. Musikaliskt ansvarig är dirigenten **Alberto Hold-Garrido**. Två sångarlag besätter operans mest krävande roller. *Gioconda*: **Elena Mikhailenko/Celine Byrne**. Tenorerna **Paulo Ferreira** och **Ho-Yoon Chung** tar sig an **Enzo Grimaldi**. Den försmädda *Laura* görs av både **Géraldine Chauvet** och **Tuija Knihtilä**. Spionen *Barnaba* framställs av både **Nikoloz Lagvilava** och **Fredrik Zetterström**. Premiär den 25 mars och operan spelas fram till den 3 juni.

Tonsättaren **Karl-Birger Blomdahl**, vars 100-årsjubileum firas i höst, är den främste modernisten i svensk musikhistoria. Malmöoperans chefsdramaturg **Stefan Johansson** tar sig an regin till *Aniara*. Musikaliskt ansvarig dirigent är **Tobias Ringborg**. **Alexandra Büchel** sjunger *Den blinda poetissan*, **Frida Engström** tar sig an *Daisy Doody/Garçonne*, **Daniel Hällström** Mimaroben och *Chefone* görs av **Lars Arvidson**. Spelperiod mellan den 6 maj och 7 juni. 🎭 www.malmoopera.se

Foto: Werner Nystrand.

NOTISER

Sverigepremiär på Philip Glass *Satyagraha*

I höst blir det Sverigepremiär på **Philip Glass** *Satyagraha* på Folkoperan. Uppsättningen är en samproduktion mellan Folkoperan och Cirkus Cirkör. Operan *Satyagraha* handlar om den unge Mahatma Gandhis tid i Sydafrika. Det var då han upptäckte *Satyagraha*, Sanningens väg, det som skulle bli början på det vi kallar civilt motstånd. Gandhi kom att bli en av världens mest kända personer inom icke-våldsrörelsen.

1 Philip Glass skrev *Satyagraha* 1979. Nu får vi uppleva operan för första gången på en svensk scen, där Glass minimalistiska musik upphäver både tid och rum. Regissören **Tilde Björfors** – Cirkus Cirkörs grundare – tar hjälp av cirkusartister, operasångare, kör och orkester. Scenografen och kostymören **Dan Porta** återvänder till Folkoperan. Senast svarade han för scenografin till *Hoffmanns äventyr*. Premiär den 14 september. *Satyagraha* spelas under hela hösten på Folkoperan. www.folkoperan.se

Östersjöfestivalen 2016

Den fjortonde Östersjöfestivalen, som arrangeras mellan den 28 augusti och 4 september, bjuder bl.a. på nyskriven svensk kammaropera och ett konsertant framförande av Richard Strauss *Elektra*.

Festivalen inleds med urpremiären på kammaroperan *Föreställningen* med text av **Katarina Frostenson** och med musik av **Sven-David Sandström**. Handlingen utspelas på Salpêtrièresjukhuset i Paris, där tre kvinnor som en del av sin behandling framträder inför den världsberömda läkaren Jean-Martin Charcot.

2 Kvinnorna gestaltas av **Jeanette Köhn**, **Katija Dragojevic** och **Miriam Treichl** – Tre Donne – som också är initiativtagare till

projektet. En ensemble ur Kungliga Hovkapellet leds av **Mattias Böhm**. Uppsättningen, som är ett beställningsverk av Sveriges Radio och ett samarbete mellan Östersjöfestivalen, Tre Donne och Kungliga Operan spelas på Operans Rotunda.

3 Den 30 augusti framför vår internationellt kända barocksångerska, mezzosopranen **Ann Hallenberg** ett program av Händel och Britten i Berwaldhallen tillsammans med Radiokören och den berömda barockorkestern Concerto Köln under **Olof Bomans** ledning.

Som avslutning gästar Finlands Nationalopera för första gången Östersjöfestivalen genom att framföra *Elektra* konsertant med **Esa-Pekka Salonen** på pulten. **Nina Stemme** sjunger titelrollen, **Elisabet Strid** gör sin första Chrysothemis (en roll hon kommer att göra sceniskt senare under hösten i Helsingfors), medan **Waltraud Meier** sjunger Klytaimnestra. www.balticseafestival.com

Nina Stemme årets Jussi Björling-stipendiat

Årets Jussi Björling-stipendium på 100 000 kronor tilldelas den svenska världssopranen **Nina Stemme**. Stipendiet kommer att delas ut vid en galaföreställning med sångare ur den svenska operaeliten på Ulriksdals Slottsteater Confidencen den 8 juni. Jussi Björling-fonden förvaltas sedan 1970 av Stiftelsen Kungliga Teaterns Solister, som delar ut Jussi Björling-stipendiet till framstående sångare och musikprofiler. Sedan 2009 bidrar Anders Walls Stiftelse med stipendiesumman.

Årets Aurora Lillieros-stipendium ...

... går till **Emma Sventelius**. Aurora Lillieros-stipendiet är en testamentarisk gåva. Sångstipendiet administreras av Fredrika Bremer-Förbundets Stipendiestiftelse, som vid uttagningen har hjälp av en jury bestående av sopranerna MariAnne Häggander och Gitta-Maria Sjöberg samt Sverker Zadig från Båstads Kammarmusikförening. Sventelius kommer att ta emot stipendiet under Kamarmusikfestivalen i Båstad i juni.

Sebastian Durán årets Barbro Salén-stipendiat

4 Barytonen **Sebastian Durán** har tilldelats Barbro Saléns stipendium 2016 på 100 000 kronor. Priset delades ut i samband med en föreställning av *Falstaff* på Kungliga Operan i Stockholm den 8 april. Durán går för närvarande på Kandidat 3 på Operahögskolan i Stockholm. Nu i sommar gör han titelrollen i *Don Giovanni* vid Copenhagens Opera Festival i en produktion från Malmö Opera.

Årets Joel Berglund-stipendiater ...

... är mezzosopranen **Emma Sventelius** och barytonen **Hannes Öberg**. Prissumman är på 40 000 kronor vardera. Emma Sventelius studerar vid Universitet för Musik und darstellende Kunst i Wien. Hon har bl.a. medverkat i Vadstena-Akademiens uruppförande av Marie Samuelssons opera *Jorun orm i öga* 2013. Hannes Öberg är utbildad vid Operahögskolan i Stockholm. Han har medverkat i Kungliga Operans/Unga på Operans uppsättning av *Min bror är Don Juan* (2014) och i *Jorun orm i öga* i Vadstena.

Joel Berglund-stipendiet administreras och delas ut av Stiftelsen Kungliga Teaterns Solister. Stipendiet instiftades 1986 och fondens ändamål är att bistå unga sångare under deras utbildning. Joel Berglund (1903–85) var basbaryton, hovsångare och operachef.

GöteborgsOperans Vänners stipendium 2016 ...

... tilldelas de båda sopranerna **Annalena Persson** och **Anna Johansson**. De får 15 000 kronor vardera. Persson får priset för oförglömliga insatser i så väsensskilda roller som Sieglinde i *Valkyrian*, titelrollerna i *Salome*, *Turandot* och *Tosca* samt Tatjana i *Eugen Onegin*, Elisabeth i *Don Carlos* och nu senast som Emilia Marty i *Fallet Makropulos*.

Anna Johansson, som utexaminerades från Högskolan för Scen och Musik i Göteborg 2009, får priset bl.a. för sin övertygande insats som Krista i *Fallet Makropulos*.

Nordiska solister i Den flygande holländaren

I sommar spelar Opera på Skäret Wagners *Den flygande holländaren*, som ges på tyska i svensk textmaskinsöversättning. I rollen som holländaren alternerar den amerikanske barytonen **Thomas Hall**

5 och dansken **Lars Møller**. Den norska sopranen **Elisabeth Teige** och danskan **Brit-Tone Müllertz** alternerar som Senta. Teige har sjungit rollen på Den Norske Opera i Oslo, medan Müllertz bl.a. har sjungit Sieglinde i Linz. Deras far, Daland, sjungs av norrmannen **Jens-Erik Aasbø** respektive schweizaren **Roger Krebs**. I övriga roller återfinns dansken **Magnus Vigilius** (Erik) och svenskarna **Markus Pettersson** (styrmannen) och **Susanna Sundberg** (Mary).

6 Den tyske dirigenten **Michael Balke** – chefsdirigent i Magdeburg – leder Svenska Kammarorkestern. Produktionsteamet består av regissören **Sten Niclasson**, scenografen **Sven Östberg**, kostymören **Anna Kjellsdotter**, maskören **Robin Karlsson** och ljussättaren **Kevin Wyn-Jones**. *Den flygande holländaren* spelas tolv gånger mellan den 30 juli och den 28 augusti. www.operapaskaret.se

Askungen på sommarturné

Skånska Operan spelar i sommar Rossinis *Askungen* på turné i södra Sverige. Regissören **Ola Hörbling** har tagit fasta på sagan samtidigt som uppsättningen förankras i vår tid. *Askungen* framförs på svenska och spelplatsen blir en arenaform. Titelrollen Angelina sjungs av **Erika Tordeus**, prins Ramiro av tenoren **William Baker**. **Mikael Axelsson** gestaltar Don Magnifico, medan **Mattias Nilsson** tar sig an Alidoro. De elaka styvsystrarna görs av **Felicia Gyllenstig Serrao** och **Freja Frisk**. **Max Lörstad** är musikaliskt ansvarig. Premiär den 2 juli på Bäckaskog Slott. Turnén avslutas den 30 juli på Kalmar Slott. www.skanskaoperan.nu

5

6

Nyskriven Wallanderopera i Ystad

Först kom böckerna, sedan filmerna och nu operan om kommissarie Kurt Wallander. Den 13 augusti blir det Sverigepremiär på Ystad Teater för *W – The Truth Beyond*, en nyskriven opera av **Fredrik Sixten** för trettiofem musiker och med libretto på engelska av **Klas Abrahamsson**. Detta på initiativ av **Philipp Amelung**, musikdirektör och professor vid universitetet i Tübingen. Operaprojektet godkändes av författaren **Henning Mankell** före hans bortgång och av hans förlag. Operan är två timmar lång. Den argentinske basbarytonen **Matias Bocchio** gör Wallander och rollistan innehåller ytterligare tre roller. Urpremiären äger rum i Tübingen den 15 juli. www.wallander-opera.de

Madama Butterfly på Oscarsborgs Festning

7 Regissören **Mira Bartov**, som även är dekanus vid Operahögskolan i Oslo, ska regissera Puccinis *Madama Butterfly* i sommar på Oscarsborgs Festning i Oslofjorden. I samarbete med scenografen **Leiko Fuseya** ska borggården förvandlas till en japansk trädgård. **Eli Kristin Hanssveen**, som är engagerad vid Den Norske Opera i Oslo, sjunger Cio-Cio-San. OscarsborgOperaen har regelbundet producerat uppsättningar varje sommar sedan 2007. Premiär den 10 augusti. Därefter väntar ytterligare sex föreställningar t.o.m. den 21 augusti. www.oscarsborgoperaen.no

Nyupptäckt finsk opera

I drygt ett sekel har *Die Kalawainen in Pohjola* legat bortglömd i arkiven på Åbo Stadsbibliotek. Operan är komponerad av **Karl Müller-**

Berghaus (1829–1907). Han var mest känd för sina stråkkvartetter och kammarmusik. Han var kapellmästare vid Musikaliska Sällskapet i Åbo 1888–95. Verket är komponerat i fyra akter och bygger på Elias Lönnrots version av Kalevalaeposet. Stilmässigt ligger musiken nära Wagner och den tyska romantiken. Endast andra akten framfördes i Åbo 1890, men en planerad uppsättning i Hamburg fick inhiberas på grund av en koleraepidemi. Nu blir det urpremiär inom ramen för Åbo musikfestspel på Kalevaladagen den 28 februari 2017 i samband med firandet av Finlands hundraårsjubileum som självständig nation.

Leif Segerstam dirigerar Åbo filharmoniska orkester och **Tiina Puumalainen** regisserar. Bland sångarna märks den åländske tenoren **Christian Juslin**, sopranen **Johanna Rusanen-Kartano** och barytonen **Tommi Hakala**. Uppsättningen kommer att streamas via internet, både i Finland och utomlands. www.kalewainen.fi

Wagnerdebut i Tyskland blir det för ...

8 ... sopranen **Liine Carlsson** som ska debutera som Senta i *Den flygande holländaren* i Magdeburg. Dirigerar gör teaterns chefsdirigent Michael Balke, som även dirigerar Wagneroperan i sommar på Opera på Skäret. Nu blir Liine Carlsson den femte svenska sopranen som sjunger rollen internationellt vid sidan om Nina Stemme, Erika Sunnegårdh, Ingela Brimberg och Elisabet Strid. Premiär i Magdeburg den 21 januari 2017.

www.theater-magdeburg.de

Salomedebut

Elisabet Strid rolldebuterar som Salome på Leipzigoperan nästa säsong i en nyuppsättning regisserad av **Aron Stiehl**. Mezzosopranen **Karin Lovelius**, sedan ett antal år engagerad i Leipzig, gör Herodias. Operachefen och Gewandhausorkesterns chefsdirigent **Ulf Schirmer** dirigerar. Premiär den 17 juni 2017. www.oper-leipzig.de

International Awards ...

... har tagit fram kandidater i olika kategorier inom operavärlden 2015,

vilka har valts ut av redaktören för Opera Magazine och musikkritikern vid The Daily Telegraph **John Allison**. Intressant ur ett nordiskt perspektiv är att Carl Nielsens komiska opera *Maskerad* valts ut som årets nyinspelning i kategorin kompletta operainspelningar. **Ann Hallenbergs** barockalbum *Agrippina* är nominerad till årets cd-album. **Christof Loys** uppsättning av Brittens *Peter Grimes* på Theater an der Wien har valts ut bland nyproduktionerna. Här gjorde f.ö. **Agneta Eichenholz** Ellen Orford. Bland världspremiärerna har **Hans Gefors** och **Kerstin Perskis** *Notorious* på Göteborgsoperan nominerats. Juryns beslut meddelas i London den 15 maj.

www.operaawards.org :|| Sören Tranberg

Biers filmer blir musikdramatik

Nästa år är Århus europeisk kulturhuvudstad, och Den Jyske Opera har nu presenterat sitt stora projekt för året. Man satsar på en musikteatral **Susanne Bier**-trilogi, där tre av hennes mest framgångsrika filmer förvandlas till musikteater. Filmen *Bröder* från 2004 får premiär som opera i augusti 2017 med musik av **Daniel Bjarnason** och med libretto av **Kerstin Perski**. Sedan följer i oktober i samarbete med Betty Nansen-teatret i Köpenhamn och med regi av **Peter Langdal** ett slags musikalversion av *Efter bröllopet* från 2004, och en månad senare filmen *Ålskar dig för evigt* från 2002 transformerad till modern dans genom koreografen **Palle Granhøj**. Till operan *Bröder* har man lyckats engagera den från London och Covent Garden hemvändande **Kasper Holten** som regissör. Han förklarar att han läste Kerstin Perskis libretto med tårarna rinnande efter kinderna. Det är ett av de bästa operalibretton han någonsin fått i sin hand.

Salzburg 2016

Vid sommarens festspel i Salzburg den 22 juli–31 augusti blir det endast tre operapremiärer. Det största intresset knyts till uruppförandet av **Thomas Adès** nya opera *The Exterminating Angel*, baserad på **Luis Buñuels** film *El ángel exterminador*. Som så många andra av Buñuels filmer gisslar den på ett lätt surrealistiskt vis borgerlig livsstil. Adès själv dirigerar och **Tom Cairns** regisserar. En stor sångarensemble deltar, bl. a. **Anne Sofie von Otter**. Uppsättningen samproduceras med Metropolitan Opera, Covent Garden och Det Kongelige i Köpenhamn, vilka ju också samproducerade Adès förra opera *Stormen* 2005.

Richard Strauss representeras av en av sina minst spelade operor, *Die Liebe der Danae*, uruppförd först efter Strauss död.

Denna satiriskt mytologiska opera regisseras av den omstridde lettiske regissören **Alvis Hermanis**, **Franz Welser-Möst** dirigerar, Danae sjungs av **Krassimira Stoyanova** och Jupiter av **Tomasz Konieczny**.

Tredje premiären är ett mer känt verk, **Gounods** *Faust*, under ledning av **Alejo Pérez** och med **Reinhard von der Thannen** som regissör, scenograf och kostymör. **Piotr Beczala** sjunger titelrollen, och han snärjs av **Ildar Abdrazakov** som Mefisto. Båda snärjer de gemensamt **Maria Agresta** som den arma Marguerite.

Vidare ger man repriser på festspelschefen **Sven-Eric Bechtolfs** av kritiken rätt ljumt mottagna uppsättningar av **Mozarts** tre da Ponte-operor, *Figaros bröllop*, *Don Giovanni* och *Così fan tutte*. Endast konsertant ges **Puccinis** *Manon Lescaut* – ett sätt att få dit den oslagbara publikmagneten **Anna Netrebko**. Publikmagneter också i ett mer intressant programval för en konsertant opera, **Otto Nicolais** *Il Templario*, där **Juan Diego Flórez** är Ivanhoe och **Joyce DiDonato** Rebecca.

Och som alltid ett mycket rikt konsertutbud, i år med särskilt fokus på Thomas Adès. :|| Lennart Bromander

10

EN LEK MED

illluso

Drottningholms Slottsteater står på Unescos världsarvslista.

Teatern var för sin tid ett mästerverk av nytänkande och avancerad teknik och ingen annanstans i världen finns en liknande teater med ett sådant intakt teatermaskineri.

Idén till *Rokokomaskineriet* initierades av Drottningholmsteaterns Vänners före ordförande, Christer Villard, för fem år sen i samband med en högtidssammankomst.

Och det är också vänföreningen som finansierar uppsättningen.

TUVALISA RANGSTRÖM: – Det är en fantastisk gåva. Det känns som ett födelsedagskalas. Verket är en hyllning till barockteatern, där det är hantverkarna och personer bakom kulisserna som i första hand kommer att speglas i uppsättningen. Vi sjunger om rätten till lycka och rätten till uppror. Om att älska en teaterbyggnad så mycket att det känns som om hjärtat ska brista. Och om hur odiskutabelt livsviktigt det är att vandra i målad skog ibland.

MARIA LINDAL: – Musikaliskt började det med att Jan Sandström läste på om teaterns historia. I uppdraget ligger att operan ska ha sångbara melodier som appellerar till lyssnaren. Lite som en rokokomusikal. Under uvertyren fladdrar Lully förbi, i form av melodisk musik.

TR: – Det finns en klar blinkning till 1700-talet. Allt utgår från handlingen som har många tablåer. För mig är det ny mark eftersom jag gör mitt första operalibretto. Teatern är jag bekant med sen barnsben eftersom min pappa arbetade här. Jag har velat närma mig texten med en barnlig blick. Det är en kärleksförklaring till rokokon. Men framför allt är det kärleksförklaring till teatern. Teatern är som en fristad för det fria ordet. Teatern är en livsnöd-

Drottningholms Slottsteater firar sitt 250-årsjubileum i sommar med att bland annat spela Jan Sandströms nyskrivna opera *Rokokomaskineriet*. OPERAs Sören Tranberg for ut till Drottningholm strax före påsk för att träffa librettisten Tuvalisa Rangström och konsertmästaren Maria Lindal.

ioner

vändighet, både intellektuellt och emotionellt. Det gäller att kunna utmana verkligheten via drömmen. För att klara av det rent sceniskt ska hela teatermaskineriet ses över. Rep och linor ska bytas ut. När vi slår upp dörrarna på premiären ska publiken få extra allt av denna magiska teaterscen.

Nyskrivet med doft av pimpat 1700-tal har nämnts. Vad kan vi vänta oss?

ML: – Det blir 30 musiker som ska spela på tidstypiska instrument, lågstämt i 430 Hz. Ungefär som när vi spelade Mozarts *Mitridate* för några år sen, där t.ex. oboer, fagotter och traversflöjter inte går så högt upp. Jan Sandström har använt sig av ett klockspel, precis som i *Trollflöjten*. Under uvertyren ser publiken hur den gamla Drottningholmsteatern (invigd 1762) brinner ner.

Ett bärande moment måste vara att göra texten sångbar så att den når och förstås av publiken. Hur har ni arbetat då?

TR: – Ibland har jag tänkt på det och andra gånger har jag struntat i det. Kanske lite respektlöst. Både kompositören och jag har försökt fånga det lekfulla i verket. Operan sjungs och textas på svenska. Ariorna och ensemblerna innehåller både talad dialog och recitativ – en blinkning åt musikalvärlden.

Vad handlar *Rokokomaskineriet* om?

TR: – Huvudpersonen är teatern, där själva barockteaterns röst hörs. Det är i första hand de många hantverkarnas relation till teaterhuset som kommer att speglas. Den nerbrunna teatern reser sig ur askan likt en fågel Fenix. Kärnan är konstens odödlighet. Unge prins Gustav kommer att skymta förbi som ljuslärning.

Tuvalisa Rangström

Jan Sandström

Maria Lindal

ML: – Operan innehåller sex sångroller, där fyra dansare dubblar i stumma roller. Uppsättningen kommer att dokumenteras under repetitionsarbetet och för att senare sändas i tv. Även detta finansieras med hjälp av Drottningholmsteaterns Vänner. Sveriges Radio direktsänder föreställningen den 12 juni i Musikradion.

ML: – Jan Sandström har komponerat operan brett utifrån olika röstlägen. Kerstin Avemo gör Fru frisör, teaterns diva, som är skriven för hög sopran. Tenoren Martin Vanberg gör dekormålaren, librettisten är mezzon Matilda Paulsson, sopranen Elisabeth Meyer gör ljussnyttaren, den unge prins Gustav, medan basen Johan Schinkler gör balettmästaren och Loa Falkman är teaterns maskinmästare. Kompositören görs av en dansare.

Berätta om samarbetet med tonsättaren och regissören Stina Ancker.

TR: – Det har varit ett mycket fint samarbete från början mellan tonsättaren Jan Sandström, regissören Stina Ancker, Maria Lindal och teaterns konstnärliga chef, Sofi Lerström. Under hela tillblivelseprocessen har vi kunnat bolla idéer oss emellan.

ML: – Stina Ancker var ett självklart förstahandsval från teaterns sida. Det blir faktiskt hennes regidebut på Drottningholmsteatern.

TR: – Att göra ett libretto kräver textkondensering. Jag satte upp små lappar på väggen med det viktigaste som jag ville ha med. När jag var klar och plockade ner dem var de inte fler än att de fick plats i en tändsticksask. En hel opera i en tändsticksask! Jag har fått blodad tand och vill gärna skriva fler libretton.

Rokokomaskineriet får sin urpremiär den 7 juni och spelas totalt åtta gånger t.o.m. den 19 juni. 📺 www.dtm.se

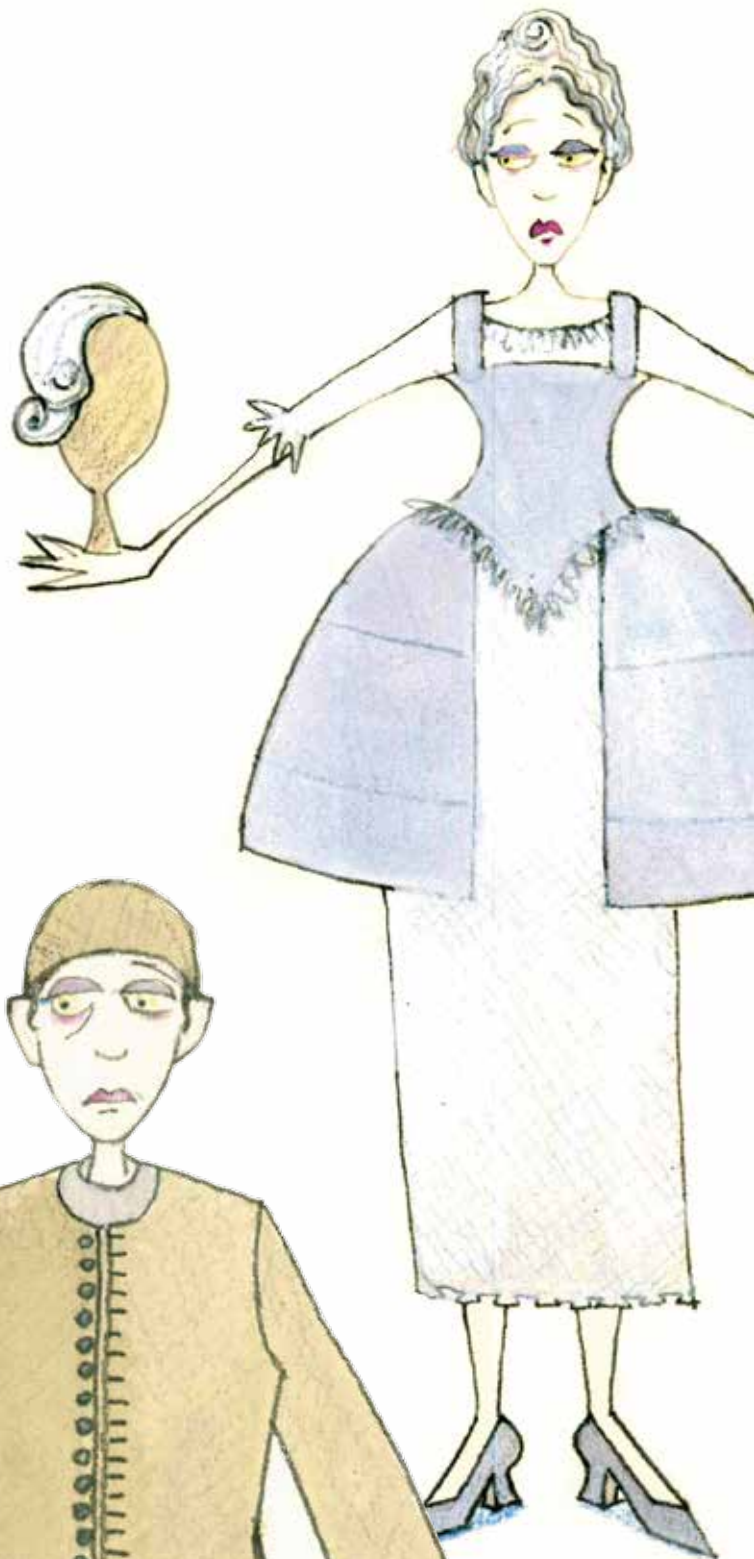
Sidan 17, porträtt:

Tuvalisa Rangström.

Jan Sandström. Foto: Tommy Björklund.

Maria Lindal. Foto: Elias Gammelgård.

Kostymskisser: Kajsa Larsson.

LOVE PÅ OPERAVERKSTAN

TÖRNROSENS TEATER
DROTTNINGENS JUVELSMYCKE
DET GÅR AN

SÄSONGEN 2015-2016

Efter två succéer under vårt år med Carl Jonas Love Almqvist närmar vi oss nu finalen och uruppförandet av *Det går an*

TÖRNROSENS TEATER

22 sep – 16 okt

»Teatermagi för femteklassare«
/Skånska Dagbladet

»Törnrosens teater öppnar upp
operans magiska värld för alla.«
/Sydsvenskan

DROTTNINGENS JUVELSMYCKE

5 mars – 9 april

»Labyrintiskt och laddat
juvelsmycke« /Dagens Nyheter

»Ett smycke av Verkstan«
/Skånska Dagbladet

DET GÅR AN

urpremiär 9 juli

Urpremiär på Läckö Slott 9 juli
Spelas på Kulturen i Lund 5-6 aug

sommarlund.se

Ett samarbete mellan
Stiftelsen Läckö Slott och Operaverkstan/Malmö Opera

Stiftelsen
LÄCKÖ SLOTT

MALMÖ OPERA

ANDERS WALLS STIFTELSE

Rebecca Fjällsby

stipendie

David Huang

ÅRETS GIRESTA-STIPENDIUM

Anders Walls Giresta-stipendium går till mezzosopranen **Rebecca Fjällsby** (f. 1984). Prissumman är på 100 000 kronor. Fjällsby är född i Karlstad men bor numera i Sundbyberg. Hon kommer från en musikintresserad familj och hon började själv tidigt med att spela blockflöjt och dansade flitigt. Hon gick sedan på Estetiska programmet med inriktning musik på Sundsta-Älvkullgymnasiet i Karlstad. Därefter blev det sånglinjen på Vadstena folkhögskola, kammarmusikprogrammet på Mälardalens högskola i Västerås, Stockholm Operastudio och slutligen Operahögskolan, där hon går tredje året på kandidatprogrammet. Fjällsby tar sin examen i sommar.

Just nu gör Rebecca Fjällsby sin praktik som Lucienne i Korngolds opera *Die tote Stadt* på Wermland Opera i Karlstad. För stipendiet planerar hon att resa till Tyskland, kanske Berlin, för att vidareutveckla sången, skaffa kontakter och lära sig tyska.

Giresta-stipendium till en pianist med känsla och mod går till **David Huang**. Han är född 1988 i Kina, uppvuxen i Trosa och nu boende i Stockholm. Även han får 100 000 kronor. Huang är Sveriges Radios "Artist in Residence" 2014–16.

ANDERS WALLS CONFIDENCEN-STIPENDIUM 2016 ...

... går till tenoren **Carl-Fredrik Tohver**. Prissumman är på 100 000 kronor. Tohver (f. 1990) tar till sommaren sin examen på Operahögskolans treåriga kandidatprogram. Han gick på yrkesmusiklinjen på Södra Latin i Stockholm och började sedan spela och sjunga i ett popband. Därefter sökte han vidare till den elektroakustiska linjen på Härnösands folkhögskola men blev i stället övertalad att välja sånglinjen. Efter kammarmusiklinjen på Mälardalens högskola och några år på Operastudion blev han antagen på operahögskoleutbildningen i Stockholm.

Bland drömrollerna finns Rodolfo i *La Bohème*, Don José i *Carmen* och Wagners *Siegfried*. Tack vare stipendiet får Carl-Fredrik Tohver möjlighet att studera in nya roller och arbeta med röstcoacher i Tyskland och Italien.

Basbarytonen **Philip Björkqvist** har tilldelats Anders Walls Confidencen-stipendium på 100 000 kronor. Björkqvist (f. 1987) studerar första året på Operahögskolans tvååriga masterprogram. Stipendiaten har utbildat sig på sånglinjen vid Musikhögskolan i Hannover, där han studerade i sex år innan han i höstas började på Operahögskolan i Stockholm.

Bland drömrollerna finns Escamillo i *Carmen* och Wagners Wotan. Mest har Björkqvist sjungit fransk och italiensk musik, men han sjunger gärna Mozart och helst av allt tyska romanser. Hans mål är att vara verksam som sångare i Sverige och på kontinenten, framför allt i Tyskland eftersom han kan språket, har kontakterna och känner till systemet. ■ Sören Tranberg

Philip Björkqvist

Rebecca Fjällsby. Foto: Jonas Koel
David Huang. Foto: Stina Gullander
Philip Björkqvist. Foto: Nicolas Kroeger

ndiater 2016

OPERAHuset I STRASBOURG

SKRIBENT: INGVAR VON MALMBORG

Operan i Strasbourg är ett barn av Napoleontiden. Med franska revolutionen ändrades förutsättningarna för landets operahus. Medan opera tidigare varit en angelägenhet för kungahusen, furstendömena och aristokratin lanserade den reformhungrige Napoleon tanken på ett scenkonsthus dit alla samhällsklasser hade tillträde.

Operahuset ritades i neoklassisk stil 1804 under Napoleontidens höjdpunkt. Men fastigheten stod klar först 1821, samma år som exkejsaren dog på den ödsliga ön St. Helena i Sydatlanten och långt efter att hans valde störtat samman. Principen ändrades dock inte.

Oavsett vad omvärlden tyckte om Napoleon fanns aristokraterns gamla värld inte längre kvar och borgerskapet i Strasbourg krävde ett operahus där samhällsklasserna blandades. Därför kallades byggnaden Théâtre Municipal, stadsteatern, ett ord som ännu används.

Formellt hyser byggnaden Opéra National du Rhin, Rhenoperan, som på 1990-talet fick status som regional nationalopera. I Colmar, sju mil söderut, finns operabaletten och ett centrum för koreografi. I Mulhouse, elva mil söderut, ligger en operastudio som utbildar unga blivande solister och körmedlemmar. Innan treparts-konstruktionen gjordes 1973 åkte staden på studiebesök till Malmöoperan.

STRASBOURG – EN STAD I ETT GRÄNSLAND

Fastigheten ligger vid Place du Petit Broglie. Detta är inte bara Strasbourgs centrum utan också hjärtat av Alsace, ett landskap som genom historien vandrat mellan Frankrike och Tyskland. Själva huset är en mindre historielektion. Det brann ner under fransk-tyska kriget 1870–71, men återställdes igen av tyskarna när de erhölet staden i ett fredsfördrag. För att hålla de nya medborgarna på gott humör fick en franskfödd arkitekt sköta återuppbyggnaden. Husets baksida däremot utvidgades i Kaiser Wilhelm-stil för att passa den nya tyskorienterade staden.

Stora scenen, den enda scenen i Strasbourg, rymmer 1 144 åskådare. Mindre uppsättningar spelas på La Filature i Colmar, en gammal bomullsfabrik omgjord till multiscen. Eller på Théâtre Municipal i Mulhouse, en stad med drygt 110 000 invånare.

Salongen i Strasbourg går i klassiskt rött och guld medan foajén lyser i kräm vitt och guld. Operahuset är slitet och i behov av upprustning. Detta har, som så ofta, diskuterats en längre tid. Enligt en utredning från 2015 kostar en renovering omkring 500 miljoner kronor. Ingreppen skulle minska publikutrymmena med 10–15 procent. Samtidigt har verksamheten behov av nya lokaler och var skulle de ligga?

– Vi har diskuterat en ny fastighet nere vid Rhenhamnen, där staden vill skapa ett nöjescentrum för besökare från Frankrike, Tyskland och Schweiz, berättar operachefen Marc Cléméur. Men det skulle ligga fyra kilometer från stadscentrum och jag är tveksam till läget.

En ny opera går på 1,5 till 2 miljarder kronor att bygga och utredningen rekommenderar detta. Men som överallt i nordöstra Frankrike är kulturbudgeten ansträngd och Rhenoperans budget har i år skurits med 2 procent.

– För ögonblicket finns inga pengar till någotdera, förklarade stadens kulturborgarråd Alain Fontanel i höstas. Och om vi bygger nytt måste vi ändå renovera det gamla huset.

4

5

6

7

Belgaren Marc Clémeur har varit chef sedan 2009. Han skulle egentligen ha slutat 2016 men styrelsen har förlängt hans förordnande med ett år. Ett av argumenten är att en ny chef skulle ha svårt att orientera sig vad gäller ombyggnadsplanerna. (Nu har Eva Kleinitz utsetts till ny operachef fr.o.m. 2017, red. anm.)

Marc Clémeur blev 1989 chef för operan i den belgiska regionen Flandern. Verksamheten fick flera gånger pris som "årets operahus" av den tyska operatidskriften Opernwelt. Flandernoperans uppsättning av Leoš Janáčeks *Katja Kabanova* inbjöds till La Scala i Milano 2006 och fick där pris som "årets scenkonstuppsättning i Italien".

LYCKAD JANÁČEK-TRILOGI

– Jag är väldigt nöjd med att vi har kunnat ge en Janáček-trilogi här i Strasbourg, säger Marc Clémeur. Robert Carsen regisserade *Fallet Makropulos*, *Den listiga lilla räven* och *Från de dödas hus*. Jag fascineras mycket av de folkloristiska inslagen i Janáčeks musik.

I Flandern samarbetade Marc Clémeur med La Monnaie i Bryssel och Amsterdamoperan, kontakter han tog med sig till Opéra National du Rhin. Stadsområdet i Strasbourg har bara 450 000 invånare, ändå känns repertoaren mer internationell och mer nyskapande än Stockholmsoperans, där länet är fem gånger större. Detta är uppenbarligen hans förtjänst.

– Vi har beställt och producerat tre nya operaverk på sju år, berättar Clémeur. En ganska stor ansträngning för ett medelstort operahus. Men det är en del av vårt uppdrag.

Världspremiären på *La nuit de Gutenberg* (Gutenbergs natt) av den franske kompositören Philippe Manoury ägde rum i september 2011. Johannes Gutenberg, boktryckarkonstens uppfinnare, bodde tio år i Strasbourg. Kopplingen till regionen var medveten.

Även den nattsvarta *Quai West* komponerad av Régis Campo, som hade världspremiär hösten 2014, har en regional anknytning. Librettot utgår från en pjäs av Bernard-Marie Koltès, som var född i grannlandskapet Lorraine och vars första pjäs hade urpremiär just i Strasbourg.

EN TREDJEDEL AV OPERAPUBLIKEN ÄR UNDER 25 ÅR

Ett av operahusets uppdrag är att värva ny publik, vilket man lyckats mycket bra med. Runt 30 procent av besökarna är under 25 år. De får starkt rabatterade biljetter även i bra lägen. Strasbourg har också 45 000 studenter.

– Som ett led i detta erbjuder vi alltid mindre sångroller till eleverna på operastudion, säger pressansvariga Monique Herzog. Den unga publiken kan identifiera sig med dem.

Strasbourg är en internationell stad. Här ligger ett av EU-parlamenten, Europarådet, Europadomstolen och en rad andra verksamheter. Drygt 20 procent av besökarna är därför utlänningar. Omkring hälften kommer från stadens internationella samfund och den andra halvan är tyskar från städerna på andra sidan Rhen.

– Biljetterna till *Ragnarök* sålde slut snabbare än de till Offenbacheretten *Pariserliv*, berättar Marc Clémeur. Det berodde på tyskarna. Operabiljetter är också väsentligt billigare här än i Tyskland.

FRONT NATIONAL GÖR KULTURFINANSIERINGEN OSÄKER

Från årsskiftet ingår Strasbourg i den nya megaregionen Alsace-Champagne-Ardenne-Lorraine, till ytan dubbelt så stor som Belgien. Detta medför en oro eftersom den framtida kulturfinansieringen bitvis är oklar. En tredjedel av ledamöterna i regionens nya kulturnämnd tillhör höger-

extrema Front National. Klart är att Rhenoperan i framtiden måste fungera tillsammans med ytterligare två operahus, det största ligger i Nancy en bit österut.

– Vi kommer att samarbeta men inte samproducera, förklarar Clémeur. Vissa mindre uppsättningar kan turnera mellan operahusen.

Han suckar halvhögt. Även om Opéra National du Rhin länge betraktats som en europeisk modell för regional samverkan är det besvärligt nog att leda tre olika verksamheter i Strasbourg, Colmar och Mulhouse. ■

Sidan 22: Agneta Eichenholz som Elettra i Idomeneo, 2016. Foto: Alain Kaiser.

1. Exteriör. Foto: Frederic Godard.

2 och 3. Interiör. Foto: Nis & For.

4. Scen ur La Nuit de Gutenberg. Foto: Alain Kaiser.

5. Agneta Eichenholz som Elettra i Idomeneo. Foto: Alain Kaiser.

6. Scen ur Opéra Studios Cendrillon. Foto: Alain Kaiser.

7. Scen ur Fallet Makropulos. Foto: Alain Kaiser.

8. Opéra Studio. Foto: Klara Beck.

Porträtt Marc Clémeur. Foto: Pascal Bastien.

Porträtt Robert Carsen. Foto: Felipe Sanguinetti.

8

Daniel Frank som Paul

Die tote Stadt

WERMLAND OPERA, KARLSTAD • RECENSENT: SÖREN TRANBERG • FOTO: MATS BÄCKER

Wermland Opera räds sällan att sätta upp de stora operaverken trots att teatern i Karlstad inte är dimensionerad för detta. Nu senast *Die tote Stadt* som i sin expressiva stil kräver en större besättning än vad man har plats för i orkesterdikedet. Men detta får vi bortse ifrån när allt annat är så välgjort. Regissören **Sofia Jupither** och scenografen **Lars-Åke Thessman** har genom ett långt och noggrant förberedelsearbete lagt grunden till en förtätd uppsättning av Korngolds kultopera. Vi kommer närmare dramat i den lilla teatersalongen.

Kritikerna fick i sitt pressmaterial **Georges Rodenbachs** roman *Brygge-den-döda* (Bruges-la-Morte), vilket gav mig flera inblickar i hur teamet måste ha arbetat sig in i verket. I Rodenbachs lyriska berättelse framstår figurerna som passiva och skuggliknande, nästan allt som händer ses med änklungen Hugues Vianes blick. Hos Korngold är det Paul som lever i en drömvärld med minnen av sin döda hustru. I motsats till Rodenbach är den kvinnliga motpolen dansösen Marietta – som är slående lik den avlidna hustrun Marie och som Paul blir förälskad i – uppbyggd som en positiv motkraft till den avlidna hustrun. Men Marietta vill bli älskad för sin egen skull.

Till stora delar är *Die tote Stadt* (1920) likt Strindbergs, Ibsens eller Noréns kammerspel uppbyggd med bara två roller på scenen åt gången. Lars-Åke Thessmans klaustrofobiskt grämelerade slutna rum, som Paul använder som det förflutnas tempel med relikskrin

med den döda hustruns härfläta, luta och porträttet som smyckas med rosor, känns så unket att man vill vädra ut allt på en gång. I andra akten öppnar sig scenografin och vi får ett djupperspektiv i form att kanaler med vattenspeglar, vilket gav upphov till en spontan publikapplåd på premiären. Brügge var ett framstående centrum under 1100-talet, där handel och sjöfart genererade rikedom och välstånd. Men staden förlorade sin betydelse. Det ser man också i Thessmans husportaler som skildrar något förgånget. Och det är i den här miljön som melankolikern Paul lever.

Detta tas väl om hand i Sofia Jupithers psykologiskt inkännande regi, inte minst i samspelet mellan Paul och Marietta. **Daniel Frank** klarar vokalt tenorrollens extremt höga tessitura på ett briljant sätt. Även om han ibland tar vissa höjdlägen i falsett. Kvällens stora behållning var **AnnLouice Lögdlands** Marietta som ligger alldeles perfekt för hennes dramatiska sopran. På höjden ställblank, som en Berit Lindholm, och med en enormt fin lyster i rösten. Därtill en sensualism som är bedövande. Varför Lögdlund inte gjort någon större internationell karriär är mig en gåta.

För övrigt är rollbesättningen i det närmaste perfekt. Stor pondus äger **Marcus Jupither** som Pauls vän Frank. I andra aktens febriga uppgörelse kring en nyckel tror Paul att Frank förfört Marietta och i ett vredesutbrott säger han upp bekantskapen. Här ligger

skräcknovellisten E.T.A. Hoffmann och lurar om hörnet. **Ulrika Tenstam** som den starkt troende katolska hushållerskan Brigitta sätter med sin märgfulla mezzo stark kontur på sin roll. Bland komedianterna, som anländer i en båt, är det främst **Anders Larsson** som jag minns som med sin osvikligt täta baryton framför Pierrots visa "Mein Sehnen, mein Wähnen".

Teaterns chefsdirigent **Johannes Gustavsson** leder sin 37-mannaorkester så gott det går, men den lilla numerären – bearbetad av den alternerande dirigenten **Joakim Unander** – gör att många valörer går förlorande, liksom att flera musikaliska kulminationer blir för lama. Från och med andra akten kändes spelet jämnare, medan tredje aktens förspel blev för spretigt. Jag hörde ett kort avsnitt i radion och det kändes som om det var monoljud. Och nu jämför jag inte med förra gången jag såg verket – en premiär på Zürichoperan 2003 under Franz Welsers-Mösts ledning.

Hur slutar det? Jo, Paul mördar Marietta med hårflätan, men mordet visar sig vara en av hans drömmar. Kan han gå vidare nu? :||

KORNGOLD: DIE TOTE STADT

Premiär 27 februari 2015.

Dirigent: Johannes Gustavsson

Regi: Sofia Jupither

Scenografi: Lars-Åke Thessman

Kostym: Maria Greber

Ljussättning: Magnus Mikaelson

Koreografi: Roger Lybeck

Solister: Daniel Frank, AnnLouice Lögdlund, Marcus Jupither, Ulrika Tenstam, Anna-Maria Krawe, Rebecca Fjällsby, Jonas Duran, Anders Larsson, Tobias Westman, Hans Nordström.

Spelas t.o.m. 23 april. www.wermlandopera.org

Scen ur Die tote Stadt

Pelléas och Mélisande

KUNGLIGA OPERAN • RECENSENT: HENRY LARSSON • FOTO: MICKE SANDSTRÖM

Ingen fransk opera kom att stå så fri från tyskt och italienskt inflytande som **Claude Debussys** *Pelléas och Mélisande* från 1902. Operan komponerades som en uttalad antites till dåtidens larmande Wagnerism. Debussy tyckte nämligen att det ”sjöngs för mycket” på operascenerna. Han ville skruva ned volymen för att avlyssna det lika lätt och lyfte som ingen tidigare fram poesin i den franska språkmelodin. En textlig motsvarighet till sina ambitioner hade han funnit i **Maurice Maeterlincks** symbolistiska pjäs med samma namn som låg till grund för operan. Lika lätt och undflyende som Debussys impressionistiska musik är i sin subtila klangrikedom, lika diffus och svärfångad är Maeterlincks text.

Man har talat om Debussys ”orkestrerade själstillstånd”. Här går passionens svallvågor på synnerlig sparlåga när ungdomarna Pelléas och Mélisande så småningom upptäcker kärleken. Här finns inte plats för några storslagna gester i stil med Isoldes kärleksdöd när den olyckliga Mélisande i slutet av operan tar farväl av livet likt ett diminuendo in i tystnaden.

I handlingen flimrar antydda händelser och känslotillstånd förbi men får sällan någon fördjupning eller förklaring. En diffus hungersnöd slår liksom i förbifarten till och bänder svälter ihjäl i slottsparken, men de bistås varken med någon förklaring eller än mindre empati.

Nyuppsättningen av *Pelléas och Mélisande* är den fjärde i Stockholm och den femte i Sverige sedan Sverigepremiären 1926. Senare i vår

kommer operan även upp på Malmö Opera. Handlingen i det fiktiva landet Allemonde med dess många textreferenser till skog, hav och dystra slott är här förlagd till ett surrealistiskt stadslandskap i flera nivåer, genom vars futuristiska tak scenografen **Ashley Martin-Davies** låter oss skåda upp mot trädtoppar eller höghus.

Här sitter inte Mélisande vid någon skogskälla, utan dimper bokstavligen ned som ett väsen från ovan för att uttröttad lägga sig tillrätta på sätet i en busskaross, där hon hittas av jägaren Golaud. Något eller någon har gjort henne illa och hon låter sig motståndslöst infogas i Golauds familj, där hon hittar en själsfrände i dennes yngre halvbror Pelléas.

Det hela växer till ett triangeldrama, där Golauds svartsjukescener och så småningom mord på halvbrodern i en glasbur får Debussys orkestrala klangvågor att för en gångs skull växa över sina breddar.

Den engelske regissören **Keith Warner**, senast aktuell med *Notorious* på Göteborgsoperan, säger sig inte vilja ”stryka medhårs” i en romantiserad tolkning av operan. I stället har han ersatt den drömska naturmystiken med en kallhamrad fond av stadsinteriör, eller om man så vill ett slags sakral urbanism, där tankarna lätt går till filmer som *Himmel över Berlin* eller *Angels in America*. Inte minst i den aningen kitschiga – men tveklöst verkningsfulla – slutscenen med Mélisandes själ högt svävande över stadslandskapet.

Kerstin Avemo och Jacques Imbrailo

Katarina Leoson som Geneviève

De många scenväxlingarna inför öppen ridå, speciellt som de inbegriper ett antal flyttgubbars/statisters ofrånkomligt distraherande hantering av diverse scenpjäser, blir tyvärr störande.

Kerstin Avemo som Mélisande plockar med peruker och byter plagg i vad som kan misstänkas vara en narcissistisk störning. I åtsittande silverklänning eller läderbyxor försöker hon vara till lags, men finner äkta glädje först i mötet med den oförställda och jämnåriga Pelléas i den skönsjungande barytonen **Jacques Imbrailos** gestalt. Hon frestar med sitt långa hår (här en löstagbar peruk), och nojsande finner de två varandra över ett gränsmarkerande sminkbord.

Avemo är förmodligen i dag vår främsta sjungande operaakttris. Vad denna sångerska än tar sig an blir det gripande. Rösten är inte stor, men mättad med uttryck och intensiv närvaro.

Men även **Fredrik Zetterström** med sin klangsköna baryton gör en gripande Golaud, som ömsint äktar det vilsna kvinnobarnet tills svartsjukans demoner slår sina klor i honom. Omsint spionerande lyfter han upp sin plågade och oförstående son Yniold (en pojkaaktig, lysande **Emilia Utter**) mot tornfönstret, här en surrealistiskt kritad snabbskiss på svarta tavlan, för att spionera på kärleksparet.

Alltmedan **Katarina Leosons** vokalt ampra, men i handlingen rätt ovidkommande Geneviève, mor till bröderna, plockar med växter i glaskaraffer och den döende kungen och familjepatriarken Arkel, **Anders Lorentzson**, försöker hålla en beskyddande hand över den olyckliga.

Den höga jämna vokala nivån gör det till en trots allt rätt gripande uppsättning, vars undersköna musik den franske dirigenten **Franck Ollu** bibringar både klarhet och kontur. :||

DEBUSSY: PELLÉAS OCH MÉLISANDE

Premiär 19 mars 2016.

Dirigent: Franck Ollu

Regi: Keith Warner

Scenografi och kostym: Ashley Martin-Davies

Ljus: Mark Jonathan

Solister: Kerstin Avemo, Jacques Imbrailo, Fredrik Zetterström, Anders Lorentzson, Katarina Leoson, Emilia Utter, Jens Persson.

www.operan.se

Björn Nilsson och Katarina Eriksson

Carmen Moves

FOLKOPERAN • RECENSENT: MARGARETA SÖRENSEN • FOTO: MATS BÄCKER

När den franske koreografen Roland Petit gjorde dans av *Carmen* 1949 öppnade han för en ny typ av dansdrama. En som var i Paris och såg Zizi Jeanmaire dansa fram dramats psykologi och erotik var Birgit Cullberg, som lät sig inspireras till sin *Fröken Julie* 1950. Själv tog hon sig aldrig an *Carmen*, men många har sedan dess gjort dans av **Georges Bizets** opera, parallellt med att också originalverket har stötts och blötts i olika tolkningar, med Peter Brooks intima och insiktsfulla i spetsen.

Dansversionerna har ofta använt **Rodion Sjtjedrins** *Carmen Suite* som musikalisk bas. Så gjorde Mats Ek och senare Kenneth Kvarnström, som båda skapat en svensk dansande *Carmen*, Ek nära operans smärtsamma berättelse, Kvarnström som en studie i manlighet. **Örjan Anderssons** *Carmen Moves* låter inte bara Carmen och alla runt henne dansa till Sjtjedrins slagverk och stråkar. Han drar också hela verket tillbaka till en opera med solister och kör, men den största flytten går från orons heta land till tryggare landskap. *Carmen Moves* sjunger vackert om kärlek i alla åldrar med resolut avklippning av flera tematiska trädar som präglar Bizets opera efter Prosper Mérimées novell om en romsk kvinna som får en spansk man att tappa huvudet. Bort erotik! Bort romsk romantik!

Sjtjedrins *Carmen Suite*, gränsar till underhållningsmusik med sina dynamiska slagverk och smäktande stråkar. På Folkoperan sitter orkestern på scenen och de fem slagverkarna är både i blickfånget och i klangernas fokus. Men här har ytterligare bearbetning, av **Olov Helge**, gjorts genom att de mest kända sångerna har fasats in i Sjtjedrins snitsiga komprimering. Inte minst körpartier har fått stor plats. Kören är ihopsatt av ungdomskörer och seniorkören Gråtrutarne, ”vanligt folk” som alla tar plats på scenen.

Örjan Andersson har själv deklarerat att han ville bort från den gamla vanliga Carmen med sin exotism och en offrad kvinna. Det har han lyckats med. Kvar är en mindre dramatisk berättelse om mer vardaglig kärlek, mycket beroende på synliggörandet av

körerna. Den kan bli mycket vacker som den stillsamma dans för fyra händer som två seniorer gör, och det blir gripande, sårbart och ungt när körens alla tonåringar krämar sig, dansar eller lever ut. Oskuldsfullt, också, vilket inte riktigt stämmer med musikens hotfulla drag och stegrade fatala slutpunkt.

Koreografin är dels rörelseregi som alla kan utföra, dels en koreografi för fem professionella dansare, som får härbärgera allt det ”carmenaktiga”, det spanska, det laddade, machismon, det utmanande. Yrkesdansarna gör punktinsatser med en lekfull koreografi, medan den koreografiska regin är långt mer allvarsam och mer profilerad. Tre operasångare får den skissade intrigen på sin lott. **Miriam Treichl** gör Carmen till en självständig kvinna. Hon kräver att få leva sitt liv som hon vill, och det gör hon övertygande med en ledig smidighet i sin röst. Don José och Escamillo, **Markus Pettersson** och **Kosma Ranuer**, blir bara som citat ur operan; javisstja, det var två killar med också. Jobbiga och liksom i vägen, var och en på sitt sätt.

Rörande beskedlig och rar överraskar denna musikalliknande *Carmen* genom att vända sig bort från kärlekens lockande, pockande, gäckande och drabbande sida. Det slutar som brukligt med Carmens undergång. Ändå är det den överseende och allomfattande kärleken som fastnar i minnet tillsammans med gripande unga som tumlar runt i Bizets fantastiska bollhav av klanger och melodier. :||

BIZET/SJTJEDRIN: CARMEN MOVES

Premiär 10 februari, besökt föreställning 27 februari 2016.

Dirigent: Alice Farnham

Regi och koreografi: Örjan Andersson

Scenografi och ljus: Sutoda

Solister: Miriam Treichl, Markus Pettersson, Kosma Ranuer.

Dansare: Katarina Eriksson, Ninos Josef, Björn Nilsson, Javier Perez, Arina Trostyanetskaya.

www.folkoperan.se

Madame Butterfly

GÖTEBORGSOPERAN • RECENSENT: YEHYA ALAZEM • FOTO: MATS BÄCKER

Efter två unika och succéfyllda nyuppsättningar på Göteborgsoperan den här säsongen var det dags för Puccinis japanska tragedi, *Madame Butterfly*. Först ut var *Notorious*, där man skrev historia med det nyskrivna verket parat med svenska internationella sångare av yppersta klass. Därpå var det *Fallet Makropulos* som gavs för första gången i Göteborg.

Den aktuella *Madame Butterfly*-uppsättningen är också unik på sitt sätt. Det är nämligen första gången i Sverige som operan sätts upp i den så kallade "Bresciaversionen". Urpremiären i februari 1904 på Teatro alla Scala i Milano blev en flopp. Men Puccini trodde på verket och reviderade musiken. Då blev det succé vid premiären i Brescia i maj samma år.

I Göteborg står den japanske **Yoshi Oida** för regin, något som på förhand känns rätt, då en japan förmodligen inte skulle kunna ge en skev eller klyschig bild av verkligheten. Oida är född 1933 och har därmed erfarenhet från efterkrigstiden i Japan och den amerikanska närvaron i landet under sin uppväxt.

Uppsättningen har egentligen alla grundelement för en lyckad *Madame Butterfly*. Dramat utspelas mitt på scenen i en kvadratisk plattform med några flyttbara japanska pappersskärmar och precis framför plattformen står några bonsaiträd. Denna centrering ger otroligt mycket fokus på dramat och ger en psykologisk tyngd och trovärdighet för hela iscensättningen.

Men tyvärr försvagas det av den halvseriösa "backstage"-inredningen runtomkring och "The making of Madame Butterfly"-känslan, där uppsättningen inleds med att en man går och ber medarbetarna att börja jobba (på svenska). Sminkbord och höga ställningar på sidorna

som binds ihop genom en hög gångbrygga. Kören står till stor del på ställningarna, under inledningen klädda i svarta underställ. De tar på sig färgglada japanska dräkter först när Butterfly gör entré.

Huvudrollen görs av två sydkoreanska sopraner: **Jung Nan Yoon** och **Karah Son**. Den första inleder svajigt men växer under spelets gång, men hon är för instabil i det högre registret och när hon sjunger i pianissimo. Bättre kontroll har Karah Son med en större röst och säkrare teknik, men jag hade önskat mig lite mer av den värme och oskuldsfullhet en Butterfly bör ha.

Marcelo Puente gör en väldigt bra Pinkerton, klar röst och passionerad på gränsen till en Cavaradossi. **Katarina Giotas** och **Mats Persson** gör övertygande insatser som Suzuki och Sharpless. Dirigenten **Manlio Benzi** tillsammans med Göteborgsoperans orkester får fram ett strålände detaljrikt flöde.

Men vad händer med Butterfly? Dör hon eller lever hon vidare? Då ridån faller lägger hon handen på svärdet och i självmordsögonblicket är frågan i denna uppsättning obesvarad. :||

PUCCINI: MADAME BUTTERFLY

Premiär 13 februari, besökt föreställning även 17 februari 2016.

Dirigent: Manlio Benzi

Regi: Yoshi Oida

Scenografi: Tom Schenk

Kostymdesign: Thibault Vancaenenbroeck

Ljusdesign: Fabrice Kebour

Solister: Jung Nan Yoon/Karah Son, Katarina Giotas, Marcelo Puente, Mats Persson, Daniel Ralphsson.

Spelas t.o.m. 18 maj. www.opera.se

Karah Son som Cio-Cio-San

Drottningens juvelsmycke

MALMÖ OPERA, OPERAVERKSTAN • RECENSENT: LENNART BROMANDER • FOTO: KATJA SUND

Den 26 september i år är det 150 år sedan **Carl Jonas Love Almqvist** avled i Bremen, dit han kommit från exilen i USA i hopp om att kunna få tillbringa sina sista dagar i Sverige. Till sommaren kommer Läckö Slottsopera att i samarbete med Malmö Opera uruppföra en opera av **Daniel Fjellström** baserad på *Det går an*. För librettot står **Maria Sundqvist** som till vardags leder Malmö Operas studio- och ungdomsscenen, Operaverkstan. Där har hon redan under våren presenterat en scenisk version av Almqvists kanske allra främsta verk, romanen *Drottningens juvelsmycke*.

Det rör sig om en högst kondenserad version, där denna innehållsrika klassiker presenteras på 70 minuter – att jämföra med den scenversion som Dramaten spelade på slutet av åttiotalet och som räckte fyra och en halv timme. Litet fragmentariskt blir det onekligen men ändå något av ett ”allkonstverk”, vilket Almqvist säkert hade gillat. Den byggs nämligen upp av både dans, sång, talteater och instrumentala avsnitt. Musiken består av ett antal av Almqvists egna *Songes* och korta instrumentala bitar av **Joseph Martin Kraus**, arrangerade av **Jonas Forssell**. Spelar gör en kvartett med violin, bas, oboe och horn. Inkluderingen av en rad av Almqvists *Songes* känns ju naturlig, men dramaturgiskt blir de ändå väl mycket hängande i luften.

Dramats centralgestalt, Tintomara, gestaltas av **Sara Ekman**. Hon har framför allt ett dansförflutet och har själv skapat koreografin. Men hon uttrycker sig även i tal och sång och fångar dessutom fint Tintomaras så berömda androgyna drag. Fyra sångare/skådespelare agerar övriga roller, men de hinner på denna korta tid snarare mest markera sin närvaro och inte bygga upp några levande scengestalter.

Det är ett fint flyt i denna kortvariant av *Drottningens juvelsmycke*, som inte minst är tänkt att visas för gymnasieelever. En aning lättviktigt förvisso men icke utan äkta Almqvist-magi. ■

ALMQVIST/MARIA SUNDQVIST: DROTTNINGENS JUVELSMYCKE

Premiär 5 mars 2016.

Musikaliskt ansvarig: Sofia Söderberg

Regi: Maria Sundqvist

Scenografi och kostym: Leif Persson

Koreografi: Sara Ekman

Solister: Sara Ekman, Ola Simonsson, Helena Magnusson, Sebastian Durán, Björn Löfgren.

www.malmoopera.se

Spelåret
2016

2017

Välj minst tre föreställningar. Få 20% rabatt.

Och vips har du abonnemanget Ditt val.

Nu har vi släppt säsongen 2016/2017 på GöteborgsOperan. Vill du ha ett härligt kulturår att se fram emot? Då kan du skapa ditt abonnemang. Det flexibla abonnemanget heter Ditt val och du väljer minst tre föreställningar.

Köp senast den 31 augusti, så får du dessutom 20 % rabatt. Läs mer och köp Ditt val på opera.se/abonnemang eller ring oss på 031-13 13 00.

DROTTNINGHOLMS
SLOTTSTEATER

250

ROKOKOMASKINERIE

– en jubileumsföreställning

Om kärleken till ett teaterhus med bl a Loa Falkman och Kerstin Avemo 7–19 juni

DON GIOVANNI

– dirigent Marc Minkowski
13–27 augusti

JUBILEUMSVISNING I JULI

Ett spektakel med teaterns unika scenmaskineri i rörelse till sång, musik och historik!

VISNINGAR HELA SOMMAREN

En guddad tur eller en temavisning! Teatern, kungen och Bellman, Ett levande teaterhus, Rendezvous – the history of love and passion, Bergman och Trollflöjten, Tapeter och mycket mer!

Läs mer på www.dtm.se

Powder Her Face

DET KONGELIGE TEATER, TAKKELLOFTET • RECENSENT: LENNART BROMANDER • FOTO: THOMAS PETRI

Den brådmogne **Thomas Adès** var bara tjugofyra år när hans kammaropera *Powder Her Face* fick sin bejublade urpremiär vid Cheltenham-festivalen 1995. Den har sedan dess också fått ett visst fotfäste på repertoaren och hade svensk urpremiär 1999 på Ystadoperan. Nu har den också fått sin danska premiär på Köpenhamnsoperans black boxscen Takkelloftet, där den skandalösa hertiginnan av Argylls många utsvävningar sceniskt kommer väl till sin rätt. Men kanske inte musikaliskt. Den instrumentala och apart besatta ensemblen på sjutton musiker sitter hopträngd på ena sidan, och ljudet blir också en aning för hopträngt. Under **Robert Houssarts** ledning spelas det visserligen utmärkt, men det är inte alla Adès många fyndiga effekter, när han leker med accordeon, saxofon, slide-whistle eller kontrabasklarinett, som kommer fram så bra. Det är synd, för egentligen är det mer i det instrumentala än i det vokala som Adès påfallande begåvning visar sig bäst.

Hertiginnan av Argyll var under sin levnad omsusad i skvallerpresen för sin hämningslösa sexuella aptit och slösaktiga livsstil. När Thomas Adès skrev sin opera hade hon just avlidit, åttioårig, utfattig och utsparkad från ett hotell, där hon inte kunde betala för sig. Det är där operan börjar och slutar. Däremellan utspelas retrospektivt en rad inte så smickrande scener ur hennes liv. Den åldrade hertiginnan betraktar scenerna, medan en rad pigga iakttagare, mest tjänstefolk, skådar excesserna från sidan och låter sig också inspireras.

Den irländska regissören **Orpha Phelan** känner vi genom flera utmärkta uppsättningar i Malmö de senaste åren, och hon har här fått fin snurr på den groteska, närmast farsartade handlingen. En stum figur, **Christine Dahl Helweg-Larsen**, agerar den unga

hertiginnan med elegans och stil, medan de sjungande bifigurerna driver sitt spel kring hertiginnan. Särskilt sopranen **Sofie Elkjær Jensen** gör virtuosa och dråpliga insatser i en lång rad roller, men tenoren **Alexander Sprague** liksom den lätt knarriga basen **Sten Byriel** bidrar också till briljanta ensembleinsatser.

I centrum står dock den åldrande hertiginnan själv, som i stora delar av operan alltså mest är iakttagare av sitt eget liv – medan det mest är iakttagarna som agerar, något som regissören fyndigt skapar poänger av. **Anne Margrethe Dahl** har både scenisk och vokal resning för att ge tyngd åt rollen. Hon bygger upp hertiginnan till en tragisk gestalt, vars gamla synder alltmer bryter ner henne fram till den sista förödmjukelsen. Där ger Dahl henne imponerande resning, när hon utbrister "I Am Still a Duchess" med samma tragiska emfas som den döende Boris Godunov, när han i vanmakt hävdar "Ännu är jag tsar!". Men ska hon ha sådan resning egentligen? En maktmänniska som förlorar all sin forna glans och makt kan vara tragisk. Makt hade dock aldrig hertiginnan av Argyll, hon var bara en slösare och en snyltare, och i kraft av sin livsgärning är hon egentligen bara patetisk, inte tragisk. :||

ADÈS: POWDER HER FACE

Premiär 19 mars 2016.

Dirigent: Robert Houssart

Regi: Orpha Phelan

Scenografi: Madeleine Boyd

Ljus: Anders Poll

Solister: Anne Margrethe Dahl, Sofie Elkjær Jensen, Alexander Sprague, Sten Byriel.

www.kglteater.dk

Christine Dahl Helweg-Larsen och Anne Margrethe Dahl

Scen ur Figaros bröllop

Figaros bröllop

DET KONGELIGE TEATER, GAMLE SCENE • RECENSENT: LENNART BROMANDER • FOTO: MIKLOS SZABO

Det är snabb omsättning på Figarouppsättningar i Köpenhamn. Nu är det dags igen och detta är Det Kongeliges fjärde Figaro-premiär de senaste tjugofem åren. Regissörsuppdraget har gått till **Elisa Kragerup**, som de senaste åren gjort snabb karriär i Danmark som talteaterregissör, men det här är hennes operadebut.

Hon har placerat handlingen i en modern nöjespark av det enklare slaget, och en stor skylt med den glittriga texten Funfair dominerar scenen. Men det är inte mycket till scen eftersom också orkestern placerats där och tar stor plats. Sångarna får trängas framför som vid ett konsertant framförande. En del av en karusellbana med tillhörande svanekipage utgör ett ofta nyttjat entré- och sorti-hjälpmiddel. För scenografin står den ytterst erfarne men den här gången starkt oinspirerade **Steffen Aarfing**.

För Elisa Kragerup tycks Mozarts oslagbara socialpsykologiska mästerverk mest vara en ren muntration. Personerna är inte socialt definierade, saknar psykologisk profil och verkar alla vara fullkomligt ointressanta människor. Det är konstigt att uppleva i *Figaros bröllop*! Regissören har pepprat med åtskilliga små lustigheter, och det är ju inte fel, men de saknar genomgående förankring i musiken. I en talpjäs hade infallen varit i sin ordning, men humorn i *Figaros bröllop* utgår från musiken. Bryter man den täta väven mellan da Pontes text och Mozarts musik blir det inte roligt hur fiffigt man än utnyttjar ett nöjesfältets möjligheter. Ett av de värre exemplen är Susanna som bland annat tvingas sjunga sin aria i sista akten poserande som något slags bunny-kanin med fåniga lösöron och gnagargestik. Susanna framstår även i övrigt som en rätt banal ung tjej. Inte undra på att **Anke Briegel** underpresterar även vokalt.

Även det musikaliska utfallet är tämligen mediokert. **Palle Knudsen** har klar vokal profil som greven, och den något överspelande **Tuva Semmingsen**, Cherubin, sjunger i alla fall "Voi che sapete" vackert. **Henning von Schulman** ser ut och agerar som en snäll och ofarlig bondpojke i någon gammal komedi men låter hyggligt.

Operachefen **Sven Müller** har inför den här säsongen obegripligt nog sparkat två av ensemblens absolut viktigaste medlemmar, sopranerna Inger Dam-Jensen och Ylva Kihlberg. De hade båda på alla sätt varit att föredra som grevinnan framför **Sine Bundgaard** och hennes lätt darriga, osköna höjd.

Andreas Spering leder Det Kongelige Kapel, som utgör en halvgrå men redbar orkesterbakgrund. Det är tur att Det Kongelige tagit för vana att byta Figarouppsättningar så ofta. Då kan vi hoppas på något bättre snart. •||

MOZART: FIGAROS BRÖLLOP

Premiär 28 februari, besökt föreställning 3 mars 2016.

Dirigent: Andreas Spering

Regi: Elisa Kragerup

Scenografi och kostym: Steffen Aarfing

Ljus: Ulrik Gad

Koreografi: Signe Fabricius

Solister: Henning von Schulman, Anke Briegel, Palle Knudsen, Sine Bundgaard, Tuva Semmingsen, Elisabeth Halling, Morten Staugaard.

www.kglteater.dk

Fallet Makropulos

DEUTSCHE OPER, BERLIN • RECENSENT: YEHYA ALAZEM • FOTO: BERND UHLIG

Den största utmaningen med att sätta upp Janáčekoperan *Fallet Makropulos* är att titelrollen har levt i mer än tre århundraden. Emilia Marty, E.M., som är född Elina Makropulos, har efter att ha fått ett elixir levt i 337 år. Plötsligt dyker hon upp i en rättstvist på ett advokatkontor i Prag i förhoppning om att hitta receptet till elixiret för att få sig en ny dos och därmed kunna leva vidare.

David Hermanns nyuppsättning på Deutsche Oper i Berlin har sitt fokus på E.M:s långa liv. Hermann tillsammans med Christof Hetzer, som står för scenografi och kostymer, binder ihop Elina Makropulos med Emilia Martys tid. Scenen är uppdelad i två delar: 1700-talet på ena sidan och 2000-talet på den andra. Karaktärerna sjunger i "nutidssidan" och är klädda i moderna kläder, men vad som ledde till MacGregor-Prus-fallet (som är aktuellt på advokatbyrån) utspelas på "dätidssidan" med typiska 1700-talskläder och sådan inredning.

Emilia Marty vandrar mellan tidsepokerna och ger en klarare bild över hur allt i hennes långa liv hänger ihop. Vidare kommer också fem olika E.M. fram från hennes tidigare inkarnationer. De flesta karaktärerna är statiska, men E.M. och hennes inkarnationer rör sig fritt. Den rörligheten förstärker känslan av att allt annat till slut stannar vid en viss punkt, och hon lever vidare, fast som i en annan person.

I sista akten lyfts den delade scenen upp på en teaterscen med en ridå. Från teaterscenen finns det trappor ner till den vanliga scenen, där det står fem sängar. Emilia Martys inkarnationer ligger i sängarna och bredvid varje säng sitter en av karaktärerna i operan.

Deutsche Operns chefsdirigent Donald Runnicles och hans musiker får på ett ypperligt sätt fram Janáčeks musikaliska färger blandade med en fantastisk mystisk känsla. Även ett fint samarbete med sångarna, som i sin tur gör storartade insatser. Derek Welton gör

Prus med en solid röst och tung närvaro. Seth Carico gör en stark och distinkt Kolenatý. Resten av sångarna gör mycket övertygande insatser.

Uppsättningen är en klar succé. Verkets psykologi och mystik ihop med det långa tidsspännat gör det knappast lätt att förmedla tydligt på knappt två timmar, vilket dock David Hermann lyckas med här.

Men allt det där är en sak, och Evelyn Herlitzius är en annan sak. Hon gör uppsättningen till en enmansshow. Det går knappast att tänka på någonting annat än bara henne. Visst är titelrollen dominant i operan, och allt kretsar kring henne, men hon sopar verkligen bort allt och alla. Herlitzius karisma och scennärvaro är som från en annan planet. Hennes skådespeleri får en att tro att allt är på riktigt – att hon själv är Emilia Marty. Rent sångligt är hon också suverän. Hennes dramatiska sopran är klar, varm och har ett alldeles lysande vibrato. Varje ton fyller salongen och lyssnaren tappar nästan andan.

Trovärdigheten i Herlitzius tolkning av Emilia Marty i kombination med den sceniska trovärdigheten gör detta till en enastående uppsättning av *Fallet Makropulos*. ■■

JANÁČEK: FALLET MAKROPULOS

Premiär 19 februari, besökt föreställning 28 februari 2016.

Dirigent: Donald Runnicles

Regi: David Hermann

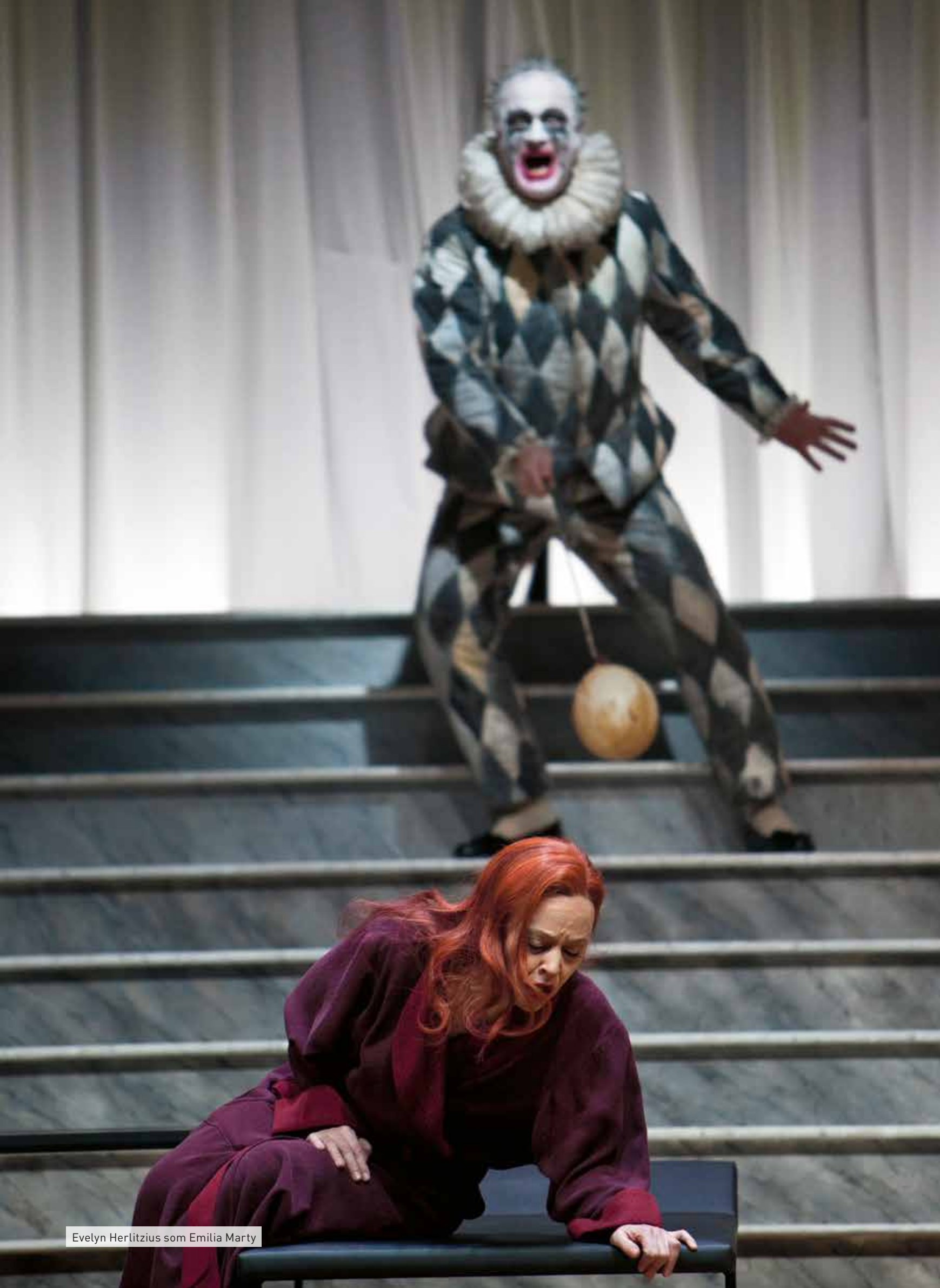
Scenografi och kostym: Christof Hetzer

Videodesign: Martin Eidenberger

Ljus: Ulrich Niepel

Solister: Evelyn Herlitzius, Ladislav Elgr, Seth Carico, Paul Kaufmann, Jana Kurucová, Derek Welton, Robert Gambill.

Spelas t.o.m. 30 april. www.deutscheoperberlin.de

Evelyn Herlitzius som Emilia Marty

Scen ur Stilles Meer

Stilles Meer

HAMBURGISCHE STAATSOPER • RECENSENT: BARBRO EBERAN • FOTO: ARNO DECLAIR

Kan en opera återge en katastrof som lämnat blödande sår fram till i dag? I mars 2011 utlöste en jordbävning på havsbotten utanför Japan en fruktansvärd tsunami som ödelade stora områden. 20 000 människor omkom. Vägen utlöste en härdsmlta i kärnkraftverket Fukushima. Hundratusentals människor tvingades lämna sina kontaminerade hem.

Vad katastrofen betyder för de överlevande visar den japanske kompositören **Toshio Hosokawa** i sin enaktsopera *Stilles Meer* som hade urpremiär på Hamburgoperan i vintras. För librettot svarar den japanske kultregissören **Oriza Hirata**, som också regisserat operan. Dirigent var **Kent Nagano**, amerikan med japanska rötter, som förra året efterträdde Simone Young som musikchef (Generalmusikdirektor) vid Hamburgoperan.

Handlingen utspelas i en by vid kusten inte långt från Fukushima. Från scentaket hänger neonrör som associerar till kärnbränsle. Operan inleds med flera minuters öronbedövande trumvirvlar som för tanken till dånnet när tsunamivågen vräkte in över kusten. Operans huvudperson, den tyska balettdansösen Claudia, kommer ofta till stranden för att spana efter sin man och sin son som var ute på en fisketur när katastrofen skedde. Hon kan inte acceptera

deras död. Stephan, hennes sons far, som hon lämnat för att gifta sig med en japan, har kommit för att utreda sin sons öde. En central roll spelar också Haruko, systern till Claudias försvunne man. Hon stödjer Stephan i hans bemödande att få Claudia att komma över sitt trauma.

Internationellt kända sångare gestaltade huvudrollerna. Den danska koloratursopranen **Susanne Elmark** övertygade som Claudia. I rollen som Stephan hänförde den världsberömda countertenoren **Bejun Mehta**, i rollen som Haruko den Bayreutherfarna mezzosopranen **Mihoko Fujimura**.

Operan visar hur djupa sår från katastrofen fortfarande är. ”Se verkligheten!” bönfaller Stephan, som vill att Claudia ska följa med honom tillbaka till Tyskland. Förgäves. Claudias verklighet är de döda och hon skildrar drastiskt de lik som spolats upp på stranden. Men då hon tvångsevakerades efter härdsmltan fick hon inte leta efter sin man och sin son och kan därför inte frigöra sig från vanföreställningen att de är i livet.

Kören, föreställande bybor klädda i skyddsoveraller, kommer in med tända papperslyktor som de sätter ut på havet till minne av

Scen ur Stilles Meer

sina döda. En liten robot informerar om strålningsintensiteten. Innan ridån faller visar dånet av trumvirvlarna hur närvarande tsunamin ännu är för alla berörda.

Hosokawa och Hirata ser sitt verk som ett rekviem över Fukushimas offer. Texten är enkel med realistiska dialoger som klargör att katastrofen förstörde livet även för dem som överlevde. Musiken är meditativ, präglad av den japanska musiktraditionen. Hosokawa förklarar: ”I den europeiska musiken är en ton bara en del av helheten, medan en ton i den japanska musiken betecknar ett helt landskap – efter en klang följer alltid en paus.” Hirata tillägger: ”I den europeiska kulturen är en nolla något negativt men i Japan är intet det allra högsta. När musiken tiger och ingenting händer på scenen, händer mycket i åskådarnas hjärtan.”

Frenetiska applåder. Publikens var inte bara begestrad för att sångare, kör och orkester var av genomgående så hög klass utan också för att operan behandlar ett skrämmande aktuellt och brännande ämne. Det entusiastiska mottagandet av *Stilles Meer* visar att det finns ett stort intresse för musikteater som tar upp problem vi konfronteras med i dag. ■■

HOSOKAWA: STILLES MEER

Premiär 24 januari, besökt föreställning 9 februari 2016.

Dirigent: Kent Nagano

Regi: Oriza Hirata

Scenografi: Itaru Sugiyama

Ljus: Daniel Levy

Solister: Susanne Elmark, Mihoko Fujimura, Bejun Mehta, Viktor Rud, Marek Gasztecki.

www.staatsoper-hamburg.de

NYSKRIVEN OPERA
EFTER EN ROMAN FRÅN 1839
AV CARL JONAS LOVE ALMQVIST

EN OPERA
 OM VINGAR, GLAS
 OCH KÄRLEK

DET GÅR AN

Läckö Slott 9 – 30 juli
 Kulturen i Lund 5 – 6 augusti

Musik Daniel Fjellström • Libretto Maria Sundqvist
 Dirigent Simon Phipps • Regi Linus Fellbom
 Kostym Anna Ardellius • Mask Therésia Frisk
 Ljus Markus Granqvist

Biljetter www.lackoslott.se eller
 Turistbyrån Lidköping tel 0510 200 20

Ett samarbete mellan Stiftelsen Läckö Slott och
 Operaverkstan/Malmö Opera

Lilla Akademiens
Musikgymnasium & Pre-College
- Spetsutbildning i musik!

Välkommen att söka!

Pre-college informationskväll
onsdag 6 april kl. 17-19

För mer information om vår utbildning,
 konserter, antagningen eller skolan
 besök:
www.lillaakademien.se

OPERAFESTIVAL I LAHOLM
 14-17 JULI 2016

HALLAND
Opera & Vocal
 FESTIVAL

**Fyra dagar med konserter
 och föreställningar i vacker
 slottsmiljö och trolsk natur**

Läs mer om programmet,
 artisterna och spelplatserna på
hallandopera.se

Region Halland
 Kultur i Halland

Operation Opera®
 Swedish experimental chamber opera

Laholm

VÄRMLANDS
 VÄRMBUS

Biljetter till sommarens opera-
 upplevelse i Halland via ticnet.se

Wilhelm Tell

HAMBURGISCHE STAATSOPER • RECENSENT: HENRY LARSSON • FOTO: BRINKHOFF/MÖGENBURG

Är legenden om frihetshjälten Wilhelm Tell och grundandet av Schweiziska edsförbundet 1291 (mellan kantonerna Schwyz, Uri och Unterwalden) en akt av "främlingsfientlighet" och "avvisandet av den andre"?

Jag tar mig för pannan när jag läser dramaturgen **Albrecht Puhlmanns** politiskt vinklade introduktionstext inför Hamburgoperans uppsättning av Rossinis *Wilhelm Tell*, komponerad för Paris 1829.

Inte nog med det. Enligt Puhlmann stod den europeiskt tänkande kompositören Rossini främmande för "den så kallade hjälten Wilhelm Tells" nationalistiska strävanden för ett fritt och enat Schweiz. Hans sympatier låg snarare hos de stridande dynastiernas kungabarn: Arnold von Melchtal och den habsburgska prinsessan Mathilde, vars gränsöverskridande kärlek kan innehålla ett "utopiskt överskott" även för vår tid. Med andra ord: Wilhelm Tell som nyttoaspekt för dagens politiska tänkare?

Visst upptar det omaka kärleksparet en stor del av operans första hälft. Men deras kärleksrelation är med största sannolikhet mer betingad av Rossinis kommersiella näsa för effektiv operadramaturgi än av några politiska överväganden.

Men så här kan det låta om man vill förpacka historien i politiska syften. Med en sådan utgångspunkt kan det knappast bli någon särdeles "Schweiz-vänlig" läsart som förmedlas utifrån det på Friedrich Schillers frihetsdrama baserade librettot till Rossinis opera. Eller kanske ens schweizisk, om det inte vore så att uppsättningen tog sin utgångspunkt i den schweiziske 1800-talsmålaren **Ferdinand Hodlers** jättelika, nästan socialrealistiska väggmålning *Die Einmütigkeit* (I enighet), föreställande en grupp edsvurna män med höjda nävar.

Handlingen är förlagd i nutid och **Muriel Gerstners** scenbild föreställer en jättelik ateljé med skylten Attention restauration.

Här förs frihetskampen med pensel och målarburk i stället för med vapen. Redan under uvertyren ser man konstrestauratören Wilhelm Tell justera några detaljer på den än så länge övertäckta målningen högt uppe på en ställning. Ett mingel- och fyllepartaj tar vid. Kanske något slags vernissagebjudning? Någon sjunger en barkaroll med ena foten i en plastbalja och en roller i vädret.

Den i Tyskland bosatte schweiziske teaterregissören **Roger Vontobel** gör här sin operaregidebut. Kanske är det för att förekomma kritik om Schweizfientlighet som man låter just en schweizare profanera den egna nationella mytbildningen?

Habsburgarna är beväpnade med maskingevär och draperade i Mussolinisvart. Lokalsamhällets äldste, Melchtal, är bruten av ålder och rollatorbunden (den vokalt mäktige basen **Kristinn Sigmundsson**) innan habsburgarna tar honom av daga och Tell för dennes kärleksberusade son Arnold in på den politiska kampens väg. Att Melchtal sedan blodig vankar omkring på scenen som en levande död vid sonens sida är en övertydlighet som möjligen får tillskrivas ett för stort intag av zombielitteratur.

Även i den berömda scenen med äpplet på huvudet blir den armborstbeväpnade Wilhelm Tell utsatt för en antiklimax, för att inte säga snuvad på sin hjältegloria. Här plockar en deserterande habsburgsk soldat helt sonika bort pilen från Tells armborst och sticker den genom äpplet på sonen Gemmys huvud.

I slutscenen avlivs fiendesoldaterna, inklusive den sadistiske landsfogden Gessler (en fullödlig **Vladimir Baykov**), medelst rött

Sergej Leiferkus som Wilhelm Tell

mälarkludd och penselstreck. Alla schweizare, klädda som männen på Hodlers målning, höjer inte sina vapen mot skyn, utan sina ficklampor. Här finns ett pacifistiskt budskap i tidens anda.

Så tar den underbara körapoteosen vid och man glömmer för ett tag vad man ser. Men inte vad man hör, för trots att det är en lite rörig och inte särskilt övertygande iscensättning av Rossinis frihetsdrama så gäller raka motsatsen det musikaliska. Det finns bara superlativer att ösa över kör och solister, briljant ledda av italienaren **Gabriele Ferro**.

Wilhelm Tell sjöngs av den i dagarna 70-årige ryske barytonen **Sergej Leiferkus**. Rösten är inte vad den än gång varit, men när Leiferkus hittade kärnan i sin pregnanta, mäktiga stämma gjorde han en respektingivande tolkning av den regimässigt förkrympte frihetshjälten.

Christina Gansch, som Tells son Gemmy, toppade ensemblerna med en konturskarp sopran med briljanta höjdtoner och alten **Katja Pieweck** gestaltade med pondus Tells äkta maka Hedwig.

Den största sensationen var de två östasiatiska sångarna som Arnold och Mathilde. Koreanen **Yosep Kang** sjöng Arnolds djävulskt svåra tenorparti, där de många höga c:na står som spön i backen. Att ha tillgång till en tenor med en hög tessitura som kan leverera dem och dessutom med brio är avgörande för att kunna framföra verket. Kang kunde bådadera, dessutom med en osedvanligt flott klang.

Med underbar fräschör och nyansrikedom gestaltade även den unga kinesiska sopranen **Guanqun Yu** Mathildes krävande parti. Duetten i andra akten, enligt någon inte komponerad av Rossini utan av Gud, fick publiken att gå i taket. Som tur var lät Vontobel dem stå framme vid rampen och fylla Hamburgoperans akustiskt härliga salong med sitt vokala välljud. :||

ROSSINI: WILHELM TELL

Premiär 6 mars, besökt föreställning 26 mars 2016.

Dirigent: Gabriele Ferro

Regi: Roger Vontobel

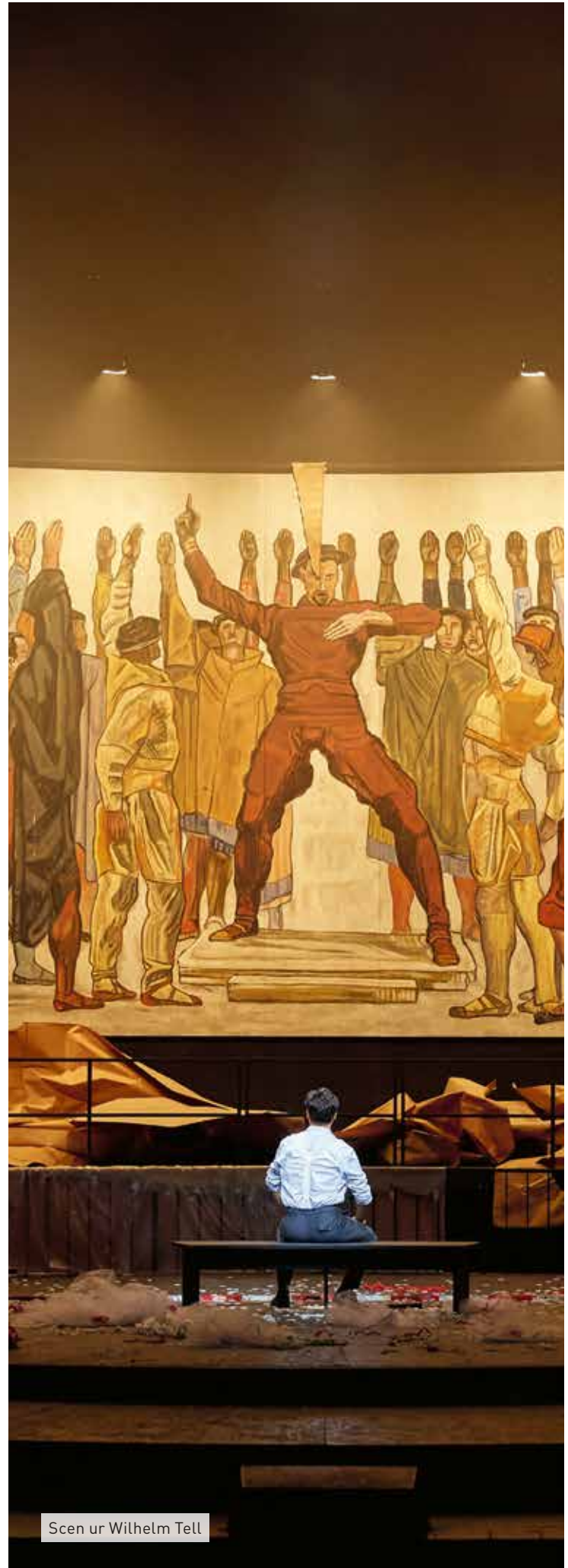
Scenografi: Muriel Gerstner

Kostym: Klaus Bruns

Ljus: Gerard Cleven

Solister: Sergej Leiferkus, Vladimir Baykov, Kristinn Sigmundsson, Yosep Kang, Guanqun Yu, Katja Pieweck, Christina Gansch.

www.staatsoper-hamburg.de

Scen ur Wilhelm Tell

YSTADS OPERA SOMMAR

Glada Änkan, Kammaropera Syd, 8-17 juli

Efter förra årets stora succé med Läderlappen återvänder Rickard Söderberg & Co till Ystads Teater med ännu en operettklassiker.

Denna gång har Rickard sällskap med bl.a. Skånes ledande primadonna, Marianne Mörck och Sven Melander. Den ena i rollen som ambassadör och den andra som betjänt; en komedigiganternas kamp på scen som kommer låta höra talas om sig. Laine Quist gör huvudrollen som Hanna Glawari och Rickard Söderberg själv ikläder sig rollen som älskaren Danilo. Tillsammans med sångarna från Kammaropera Syd kommer de att fylla Ystads Teater med sång, dans och vilda upptåg! Föreställningen ges i samarbete med Glocken Verlag Limited.

Askungen, Skånska Operan, 23 & 24 juli

Skånska Operan ger Rossinis Askungen! Sagan om den fattiga, goda flickan som drömmer om ett bättre liv med kärlek och respekt har berättats i alla tider och på många vis. I Rossinis berömda opera är det en berättelse om längtan och tolerans, drömmar och förlåtelse. Vi på Skånska Operan kommer att ge er en saga värld namnet och kan lova er såväl allvar som humor, beröringspunkter och romantik. Askungen är den perfekta operakvällen, full med vacker musik, snygga kostymer, dans, skratt, tårar och inte minst; ett lyckligt slut! Pjäsen spelas på svenska.

Otello, Operafabriken, 29-30 juli & 24 augusti

I den klassiska Otello, tonsatt av operamusikens mästare Giuseppe Verdi, levandegörs William Shakespeares eviga karaktärer – ett drama om liv och död, äkta kärlek och brinnande passion, girighet och avundsjuka, svek och sann vänskap, men också ämnen som utanförskap, rasism och gruppträck. I detta i Sverige sällan förekommande verk, kommer Operafabriken att ta dig till 1400-talets färgstarka Venedig i en drömvärld där Shakespeares eviga opus kommer till liv genom Verdis mäktiga musik.

Wallanderopera W- The Truth Beyond, 13-21 augusti

Spännande nyskriven opera baserad på Henning Mankells Kurt Wallander som tar sin början vid romanseriens slut: Wallander avtackas inför pensionen och plötsligt dyker det upp en man som just kommit ut efter ett långt fängelsestraff och vill berätta att det inte var han som begick mordet han dömdes för. Detta börjar gnaga i Kurt som beslutar sig att ta reda på "sanningen bortom".

Dirigent Philipp Amelung, musikdirektör vid universitetet i Tübingen, Tyskland. Det blir en tvåtimmarsopera med kör, 35-manna orkester och fem solistroller med Kurt Wallander i spetsen. Operan är komponerad av den svenske kompositören Fredrik Sixten och librettot (på engelska) är skrivet av Klas Abrahamsson.

Das Liebesverbot

TEATRO REAL, MADRID • RECENSENT: SVEN ÅKE HEED • FOTO: JAVIER DEL REAL

Vi firar i år 400-årsjubileum efter Shakespeares död – men också efter Cervantes död. I Spanien liknas de båda giganterna vid varandra och det syns tydligt i teatrarnas repertoar. Teatro Real i Madrid uppmärksammar Shakespeare med en uppsättning av **Richard Wagners** tidiga opera *Das Liebesverbot*, som bygger på Shakespeares *Lika för lika*. Det är en samproduktion med Covent Garden i London och regisserar gör dess chef **Kasper Holten**.

Denna ungdomsopera, som Wagner skrev 1836, bara tjugotre år gammal, lades ner direkt efter premiären i Magdeburg och har sedan dess betraktats som ett misslyckande, särskilt i jämförelse med de verk han senare skulle komma att komponera. Den har knappast heller lockat till några mer betydande uppsättningar utan förblivit sällan spelad i skuggan av de stora operorna. När den nu ges chansen i en stor professionell produktion, visar det sig att den har mer att bjuda på än vad man har trott.

Wagner har förhållit sig mycket fritt till sin förlaga. Han har till exempel strukit den genomgående rollen som fursten, vilken är huvudrollen i Shakespeares pjäs. Dessutom har han förlagt handlingen i operan till Palermo – medan Shakespeares pjäs utspelar sig i Wien – och det visar sig vara ett genialiskt drag. Den maktgalne guvernören, som satts att styra på Sicilien i stället för kungen av Tyskland, kallas i operan för Friedrich, medan alla de övriga rollerna behållit sina italiensk klingande namn: Claudio, Luzio, Brighella osv. Friedrich representerar här det lutheranskt stränga Nordeuropa, och hans "kärleksförbud" lägger sordin på

det sydländskt utsvävande sorglösa livet i ett fiktivt Palermo, där människorna låter sig styras av sina mest primitiva drifter och begär efter sprit, sex och pengar.

Wagners opera är mer en komedi och här bitvis rent farsartad. Komeditonen slås an redan under uvertyren, när Wagners porträtt som projiceras på ridån plötsligt animeras, blinkar åt oss i publiken och visslar med i musiken. Första scenen visar det syndiga livet i Sydeuropa mot en fond som leder associationerna till konstruktivistiska scenbilder från 1920-talet och Erwin Piscators politiska teater. Palermo blir här till ett Mahagonny i Bertolt Brechts anda, en likhet som understryks av den utdragna rättegångsscenen i slutet av första akten. Såväl *Mahagonny* som *Tolvskillingsoperan* innehåller liknande parodiska rättegångar som denna. I en scen ser man nunnor av en särskild sort som, sedan kärleksförbudet trätt i kraft, dragit sig tillbaka till klostret, där de uttråkade fördriver tiden med att fila naglarna, läsa veckotidningar eller tröstäta chips.

Handlingen kretsar kring huvudpersonen Isabella (**Manuela Uhl**), som med list försöker befria sin bror Claudio (**Ilker Arcayürek**) ur fängelset, där han hamnat efter att ha överbevisats om brott mot kärleksförbudet, sedan han gjort en ung kvinna med barn. Isabella iscensätter en intrig, där hon låter Friedrich själv (**Christopher Maltman**) ertappas på bar gärning med en kvinna, som egentligen är hans egen hustru i effektiv förklädnad. Kärleksförbudet upphävs och karnevalen kan gå av stapeln. I vimlet ser man kostymer som hämtats ur den wagnerska ikonografin: Lohengrin med svan på

hjälmén, Brünnhilde med sin bröstsköld osv. I slutscenen ser vi hur en Airbus med texten "Deutsche Bundesrepublik" på sidan landar i fonden och ut på trappan träder ingen mindre än Angela Merkel. Librettots "Kungen av Tyskland" har landat.

Uppsättningen anknyter till den aktuella debatten som ställer Nordeuropa och Sydeuropa mot varandra. Ska verkligen representeranter för Nordeuropa styra och ställa med ekonomin i Sydeuropa och kräva åtstramningar och uppoffringar av länder som Grekland, Italien, Spanien och Portugal? Under de senaste åren har vi sett flera exempel på lagar och bestämmelser som varit minst lika befängda som kärleksförbudet i Wagners opera.

Musikaliskt är operan naturligtvis intressant i förhållande till Wagners mer kända verk. I klosternscenen klingar till exempel den sakrala musiken som en förstudie till *Tannhäuser*, medan musiken i övrigt är typisk för sin tid med en dominans för inslag av italiensk påverkan. Scenen i fångelset mellan Isabella och hennes bror Claudio, som inleder andra akten, skulle kunna vara hämtad ur vilken Rossiniopera som helst. Intressant nog är kvinnorollerna betydligt mer genomarbetade, i synnerhet Isabella, med drag av senare stora sopranroller hos Wagner, som t.ex. Senta i *Den flygande holländaren*, medan mansrollerna, särskilt de tre stora tenorrollerna, stannar i ett tidstypiskt bel canto. Det musikaliska materialet är mycket omfattande och delvis ojämnt med en speltid på cirka fem timmar och kräver en bearbetning som här med kraftiga strykningar till tre timmars speltid under ledning av dirigenten **Ivor Bolton**.

Den nyligen bortgångne Umberto Eco lärde oss att man ofta finner exempel på kitsch även bland verk av stora författare eller upphovsmän, och det är tydligt att *Das Liebesverbot* platsar i en sådan beskrivning. Det är åtminstone den läsning som Kasper Holten tycks ha fastnat för. Då blir det också svårt att hävda att verket skulle vara ett misslyckande på grund av att det inte liknar de stora Wagneroperorna. ❏

WAGNER: DAS LIEBESVERBOT

Premiär 19 februari, besökt föreställning 3 mars 2016.

Dirigent: Ivor Bolton

Regi: Kasper Holten

Scenografi: Steffen Aarfing

Koreografi: Signe Fabricius

Videodesign: Luke Halls

Solister: Manuela Uhl, Ilker Arcayürek, Christopher Maltman, Peter Lodahl, David Alegret, David Jerusalem, Maria Miró.

www.teatro-real.com

Scen ur *Das Liebesverbot*

YOUR NEXT TOUR AB
-DIN BÄSTA RESEKLUBB

ÅRETS "WAGNERRESA" TAR OSS TILL ERL, SOM LIGGER I ÖSTERRIKE I TYROLEN VID KUFSTEIN NÄRA GRÄNSEN TILL TYSKLAND 13-18 JULI 2016

I Erl har det uppförts passionsspel sedan ca: 400 år tillbaka och från 1998 även opera och konserter av högsta kvalitet. Vi upplever här Wagners **NIBELUNGENS RING**. Stadspromenad i medeltida Innsbruck med trevlig lunch i Stiftkeller. **Reseledare Tomas Svendén**

NYSLOTT/SAVONLINNA OPERAFESTIVAL 15-18 JULI 2016 MED FLYG

NYINSATT!

Världens vackraste operafestival har den kallats, den ärliga festivalen på Olofsborgs fästning i Nyslott/Savonlinna.

Ta några dagars sommarsemester i det finländska insjöområdet och passa på att njuta av två av operafestivalens verkliga höjdpunkter: Gästspel från **RAVENNA MUSIK FESTIVAL**. Verdis mästerverk **MACBETH** och **orkesterkonsert med Luigi Cherubini orkestern** under av den världsberömda Dirigenten **RICCARDO MUTI**. Macbeth är ett gästspel från musikfestivalen i Ravenna. Operan grundar sig på William Shakespeares drama Macbeth. Vi reser till Finland med flyg när sommaren är som vackrast. Vi hinner bland annat med en ångbåtstur på Saimen. Givetvis äter och dricker vi gott under hela resan. Hovsångerskan **Lena Nordin** är vår musikciceron på denna resa.

Opera på Puccini-festivalen i Torre del Lago, galakonsert med Andrea Bocelli, Chiantiviner och slott i Toscana 27 JULI-1 AUGUSTI 2016

Vid sjön Massacciuccoli skapade operatonsättaren Giacomo Puccini sitt paradiset, och där finns sedan länge en operafestival ägnad hans minne och hans verk. Den mäktiga synen över de Apuanska Alperna inspirerade och lugnade Puccini, och sjön gav honom rika tillfällen till fågeljakt vilket han älskade. Vi njuter av hans opera **MADAMA BUTTERFLY** under bar himmel. Vi får också besöka den blinde tenoren Andrea Bocellis födelseby Lajatico där han ordnar en storartad **KONSERT** varje sommar för att hedra sin bakgrund. Vi besöker Puccinis intressanta födelsestad Lucca, äter god och typisk toscansk mat, besöker flera slott och får prova viner. **Reseledare hovsångerskan Lena Nordin.**

Royal Crown Unik Lyxkryssning på Main och Rhen i musikens och vinets tecken WÜRZBURG - AMSTERDAM 10-17 SEPTEMBER 2016

Upplevelserik musikryssning, besök i kulturstäder och trädgårdar utmed Main och Rhen. Följ med på en fantastisk resa på floderna Main och Rhen från Würzburg till Amsterdam med **m/s ROYAL CROWN ett fartyg många känner igen sig nu under nytt namn**. Under färden med denna bekväma och lyxigt inredda flodkryssare bjuds vi de mest utsöktkomponerade rätter tillsammans med viner från regionerna vi passerar igenom. Vi gör också många strandhugg med guideade rundturer, kulturhistoriska besök och tillfälle till provning av såväl Rhenviner och annat gott. Dessutom bjuds vi musikaliska salonger ombord med hovsångaren **MICHAEL WEINIUS** och vår maestro i världsklass, **TOBIAS RINGBORG**. Som reseledare medföljer **Tomas Svendén**.

NEW YORK METROPOLITANOPERAN 5-12 OKTOBER 2016 STJÄRNSPÄCKADE FÖRESTÄLLNINGAR!

Puccinis romantiska opera efter Henry Murgers roman **LA BOHÈME**, Mozarts klassiker **DON GIOVANNI** med vår egen **MALIN BYSTRÖM** och **FABIO LUISI** på pulten samt **ROSSINIS** härliga **ITALIENSKAN I ALGER** med **JAMES LEVINE**. Varje årstid har sin charm i New York. Följ med till "The Big Apple" och upplev fantastiska operaföreställningar, enastående konstmuseer, shopping och underbara måltider! New York är staden som har allt, inte minst ett av världens främsta operahus "The MET". Besök på Museum of Modern Art (MoMA) och utflykt till Brooklyn med bl.a. det berömda Brooklyn Museum ingår också i programmet. **Reseledare Tomas Svendén.**

VERDIFESTIVALEN I PARMA MED 3 FÖRESTÄLLNINGAR 6-11 OKTOBER 2016

BESÖK I FIOlstADEN CREMONA OCH STUDIUM AV PARMESANOST

Operapubliken i den gamla hertigstaden Parma är erkänt kräsen, och det är roligt att för första gången i Your Next Tours historia kunna presentera denna festival, i Verdis hemtrakter dessutom. På 3 olika teatrar ser vi följande operor av traktens store son: **DON CARLOS, GIOVANNA D'ARCO** (Jeanne D'Arc) och **I MASNADIERI** (Rövarna), den sistnämnda skrevs för Jenny Lind. Vi besöker också gemensamt Verdis födelsehem i Le Roncole, San' Agata och även fiolstaden Cremona där Stradivarius levde och verkade. **Reseledare hovsångerskan Lena Nordin.**

MILANO 3-7 NOVEMBER 2016 La Scala

Sensationellt erbjudande att delta vid föreställningen av Mozarts mästerverk **FIGAROS BRÖLLOP** på operahuset **La Scala** och Verdis gripande **REQUIEM** på konserthuset **Auditorium Verdi**. Vi gör även stadsrundtur till fots med vår trevliga svensktalande guide i Milanos centrum. Besök i Santa Maria della Grazie med Leonardo da Vincis berömda målning "**Nattvarden**" ingår och förstås också trevliga måltider tillsammans. **Reseledare hovsångerskan Lena Nordin.**

FÖRETAG OCH FÖRENINGAR VI SKRÄDDARSYR ERA RESOR EFTER ÖNSKEMÅL!

YOUR NEXT TOUR AB

-DIN BÄSTA RESEKLUBB

Lill-Jans Plan 2 114 25 Stockholm
info@yournexttour.com

Tel: 08-611 51 50
www.yournexttour.com

MALMÖ OPERA

Pelléas & Mélisande

OPERA AV CLAUDE DEBUSSY

Premiär 7 maj

PELLÉAS: Marc Mauillon
 MÉLISANDE: Jenny Daviel
 ARCEL: Stephen Brook
 GENEVIEVE: Emma Lyren
 GOLAUD: Laurent Alvaro
 UNICEL: Jolie Martinet

REGI: Benjamin Lazar
 DIRIGENT: Maxime Pascal
 SCENOGRAFI: Adeline Caron
 KOSTYM: Alain Blanchot

BILJETTER 040-20 85 00 ● ● malmoopera.se

I samarbete med Badischen Staatstheater

Vadstena- Akademien

2016

“KÄR OCH GALEN” - 1700-TALSOPERA 22 JUL-10 AUG
 KONSERTER 12 JUL-26 AUG
 BILJETTLÄPP 1 APRIL: VADSTENA-AKADEMIEN.ORG

WERMLAND OPERA
 By arrangement with
 CAMERON MACKINTOSH
 Presents
 A new production of
 BOUBLIL and SCHÖNBERG'S

Les Misérables

Premiär 16 juni, 2016

**Teaterpaket
från 1180:-/person**

Del i dubbelrum, musikalbiljett,
festsupé, frukostbuffé och programblad.

Biljetter:
054-21 03 90 • wermlandopera.com

EST. 1975
**WERMLAND
OPERA**
 CONCERT OPERA MUSICAL

This production licensed by Music Theatre International (Europe) and CAMERON MACKINTOSH LTD.

STÖD UTVECKLINGEN AV TIDSKRIFTEN OPERA – bli mecenat!

Tidskriften OPERA söker stödjande vänner. OPERA vill fortsätta att utvecklas i takt med sin tids förändringar, såväl som med en för året ny grafisk form, men också med att förstärka sin digitala profil. Vi vill utveckla det redaktionella innehållet och utöka bevakningen av både den svenska och den internationella operascenen. Detta kräver resurser.

Vi vet att vi redan har många vänner i operavärlden. Du kan nu vara med och stärka OPERAs framtida utveckling genom att bli mecenat. Här är några alternativ:

Mecenat Diamant

Stöd OPERA med 5 000 kronor eller mer per år och du får:

- ◆ En årsprenumerations på OPERA (fem nummer).
- ◆ VIP-inbjudan för två personer till mottagning i samband med utdelning av Operapriset.
- ◆ Inbjudan till våra pressreleaser i Stockholm, fyra-fem gånger per år. Vi bjuder på ett glas vin och tilltugg, liksom möjlighet att träffa operasångare och andra operaintresserade.
- ◆ Tre extranummer av OPERA vid varje utgivningstillfälle – få fler att ta del av vår tidning och bli prenumeranter!
- ◆ Diamantdiplom som visar att du stödjer OPERA.
- ◆ Privatpersoner eller företag som stödjer med mer än 10 000 kronor kommer att publiceras med namn i tidningen och på hemsidan i slutet av året (går givetvis att avböja).

Mecenat Guld

Stöd Tidskriften Opera med 2 500 kronor per år och du får:

- ◆ En årsprenumerations på OPERA (fem nummer).
- ◆ Inbjudan till våra pressreleaser, fyra-fem gånger per år. Vi bjuder på ett glas vin och tilltugg, liksom möjlighet att träffa operasångare och andra operaintresserade.
- ◆ Gulddiplom som visar att du stödjer OPERA.

Mecenat Värvare

- ◆ Värva tre nya helårsprenumeranter à 475 kronor och du får en gratis helårsprenumerations antingen till dig själv eller att ge bort.
- ◆ Värvardiplom som visar att du stödjer OPERA.

För att bli mecenat – gör så här:

Betala till bankgiro: 5701-7857 och märk inbetalningen med Mecenatskap.

Har du inte möjlighet att bli mecenat stödjer du oss genom att bli prenumerant. Vi har en trogen läsekrets, men vi vill utöka antalet prenumeranter.

Årsprenumerations: 475 kr.

Tvåårsprenumerations: 860 kr.

För prenumerations hör av dig till

Titeldatas kundtjänst: 0770-457 120

eller opera.prenserservice.se

Erbjudande till nya prenumeranter!

OPERA startade 1978 och är Nordens enda specialtidning för opera. Tidskriften utkommer med fem nummer per år och speglar såväl nutid som historia, bredd och fördjupning.

Beställ i dag på talongen nedan och du blir prenumerant från och med nr 3/16. OBS! Gäller endast nya prenumeranter.

PRENUMERERA PÅ OPERA!

3 nr för 149:- 5 nr för 475:- 10 nr för 860:-

Ja! Jag vill prenumerera på Tidskriften OPERA.

3 nr för 149:- 5 nr för 475:- 10 nr för 860:-

NAMN: _____

ADRESS: _____

Berätta gärna hur du fick detta nummer av OPERA:

Frankeras ej
OPERA
betalar portot

Tidskriften OPERA
Svarspost
Kundnummer 20506790
110 23 Stockholm

Kampanjkod: 2801076

DALHALLA OPERA PRESENTERAR

G E O R G E S B I Z E T S

CARMEN

Anna Larsson
John Daszak
Anne Wik Larssen
Krister St. Hill
Sanna Gibbs
Carolina Bengtsdotter Ljung
Niklas Björling Rygert
Göran Eliasson
Johan Schinkler
Lars Arvidson

Regi

Ulrik Qvale

Dirigent

Daniel Blendulf

Kostym och scenografi

Karin Sundvall

Koreografi

Ambra Succi

Dalasinfoniettan

Dalhalla Operakör

Dansare

Dalhalla 13/8, 19/8, 20/8 2016 • www.dalhallaopera.se

Nortic 0455 61 97 00 • Siljan Turism 0248 79 72 00 • Visit Södra Dalarna 0771 62 62 62

Arrangör: Föreningen Dalhallas Vänner. Producent: Fal Parsi Produktion AB

REPERTOAR

OPERA inleder här en serie om hur de svenska operahusen väljer sin repertoar. Vad är det som styr valet av vilka verk som spelas? Claes Wahlin ger här en bakgrund till det hela genom att skriva om Kungliga Operan och Göteborgsoperan. I ett kommande nummer ska deras konstnärliga chefer – Birgitta Svendén och Stephen Langridge – intervjuas. Dessutom kommer vi att granska operascenerna i Malmö, Karlstad och Umeå, där respektive chef också kommer att intervjuas.

POLITIKEN

PÅ SVENSKA OPERASCENER

Del 1

Kungliga Operan – inte ens dess framtid är vad den har varit

Som kritiker går jag på opera oftare än jag handlar på 7-Eleven. Det finns en risk med att ha åsikter om en verksamhet som riktar sig till en publik som inte går lika ofta, inte besöker en rad olika operahus någorlunda kontinuerligt eller inte försöker hålla sig à jour med hur man iscensätter klassikerna eller intresserar sig för vilka slags mindre spelade verk som sätts upp utomlands. Åsikterna kan uppfattas som fällida utifrån en exklusiv position och kan rent av ses som snobberi, lite som en gourmet som arbetar för Guide Rouge och fnysar åt samma gamla husmanskost muttrande om bristen på experimentell matkonst lagad på sällsynta råvaror.

Jag är dock inte ensam om att tycka att just Kungliga Operan har en alltför konventionell repertoar. Att det är det långa 1800-talet – från Mozart till Puccini – som dominerar på Stora scenen och det som avviker är undantag som bekräftar regeln. En blick på repertoar, kostnader och vad jag skulle kalla den institutionella självbilden stärker denna uppfattning.

”STORA KÄNSLOR”

Marknadsföringen är institutionens fönster utåt. Den skapar en bild av vad för slags hus man vill vara. Att synas är en sak, det gör Kungliga Operan, inte minst med de helsidesannonser som med jämna mellanrum placeras i dagstidningarna. Men vad är det vi ser? Marknadsföringen har de senaste åren antagit en ny skepnad. Operorna presenteras som vore de totalt okända för publiken, Debussys *Pelléas och Mélisande* är ”ett gåtfullt mästerverk”, *Parsifal* ”Wagners sista storverk”, Verdis *Falstaff* ”ett sprudlande komiskt mästerverk”, etc. Det är ”Stora känslor” på operan, enligt annonser och affischer. Likväl presenteras varje opera med en redogörelse för den bokstavliga handlingen, gärna kryddat med klichéer. Om *Don Giovanni* heter det att ”Döden andas honom kallt i nacken”, han är ett ”offer för sin heta drift”.

Marknadsföring handlar sällan om rättvisa utan om att sälja. Diskrepansen mellan retorik och ”vara” blir lätt patetisk när det är konst som ska säljas. Liksom förlagens baksidestexter på böcker

låter sig varken Shakespeares pjäser eller den klassiska musikens stora verk reduceras till slagord. Att sälja är att reducera.

Marknadsavdelningen är den största icke-konstnärliga sektionen på Kungliga Operan med ett 20-tal anställda (det skiftar lite över tid) och med externa kostnader på kring 8–10 miljoner årligen. Den konstnärliga personalen (opera, orkester, balett) ligger stadigt kring 280 personer (eller årsverk) sedan drygt tio år tillbaka. Tekniken sysselsätter runt 200 personer (årsverk), men har minskat något de senaste åren. Marknadsavdelningen har fluktuerat mellan 20 och 35, en betydligt större avdelning än övriga administrativa enheter (ekonomi, it, hälso- och sjukvård, personal, arkivet).

Det är mycket svårt att se vad en marknadsavdelnings verksamhet genererar. Sedan länge säljer operor som *Carmen*, *Trollflöjten*, *Bobème* eller *Tosca* sig själva. De behöver i princip inte marknadsföras, det räcker med att informera om att verken spelas. Operans beläggning på stora scenen har sedan 2002 rört sig mellan 73 och (ett år) 98 procent. I snitt är det alltså drygt 80 procents beläggning, vilket innebär att Stora scenen har runt 170–185 000 personbesök per år.

Antalet nyproduktioner på operasidan (för Stora scenen) är oftast fyra per säsong. Mozart spelas i princip varje säsong, men uteslutande de mest kända: *Figaros bröllop*, *Così fan tutte*, *Don Giovanni* eller *Trollflöjten* (*Idomeneo* 2013 producerades för Drottningholmsteatern; Mozart skrev 22 operor). Puccini spelas ständigt, *Bobème*, *Madame Butterfly*, *Tosca*, *Turandot*, *Manon Lescaut* och härom året *Flickan från Västern*. Verdi saknas sällan; *Otello*, *Falstaff*, *Maskeradbalen*, *Rigoletto*, *Aida*, *Don Carlos* och, som ett slags undantag för några år sedan, *Stiffelio*. Richard Strauss *Elektra*, *Salome* och *Rosenkavaljeren* dyker upp då och då, *Capriccio* sattes upp för ett antal år sedan.

Wagner, naturligtvis, *Ringens*, *Lohengrin*, *Parsifal*, *Tristan och Isolde*, någon gång *Tannhäuser* och för länge sedan *Den flygande holländaren* och *Mästersångarna i Nürnberg*. Stockholmsoperan har en stark Wagnertradition, inte minst då det kommit fram – och kommer fram – en rad solister i det dramatiska facket.

Givetvis har man spelat andra kompositörer, Tjajkovskij, Janáček eller bel canto-opera. Bizets *Carmen* finns naturligtvis på repertoaren, även om den inte sätts upp varje säsong. Opera före Mozart lyser med sin frånvaro. Händels *Xerxes* och Glucks *Orphée* i Berlioz' version, är de enda som har spelats sedan 80-talet,

1. Don Pasquale
2. Flickan från Västern
3. Medea
4. Salome
5. Rosenkavaljeren
6. Parsifal
7. Written on Skin

då Händels *Julius Caesar* fick en uppsättning. Man kan tycka att detta inte vore något problem om Drottningholmsteatern stod för den delen av operarepertoaren, men det gör den inte. Där spelar man helst Mozart, men det är en annan historia.

SAMMA GAMLA HITS

Till skillnad från landets övriga operahus har Kungliga Operan ett uppdrag från regeringen. Man ska ”erbjuda en varierad repertoar med god balans mellan traditionella verk, nyskapande tolkningar och genreöverskridande moderna verk”. Formuleringen är öppen för tolkning. Ett sätt att läsa raderna innebär att man i princip kan strunta i de verk som inte betraktas som traditionella,

något av en bakhöjd, då Kungliga Operan ändå är den institution som i Sverige skapar traditionen. Formuleringen avser även baletten, det är oftast där som genreöverskridandet sker. Problemet är att när genrer har överskridits (säg, opera med inslag av balett – för övrigt kanske den äldsta genren i sig), så blir det snabbt en konvention.

”Nyskapande tolkningar” är visserligen en definitionsfråga, men det minsta man kan begära är att en sådan tolkning bryter med eller diskuterar spelkonventionen. När Stefan Herheim (i Oslo) sätter upp *Bohème* i modern sjukhusmiljö (Mimi har cancer och minns sitt liv innan), så var det en nyskapande tolkning. När José Cura, mitt i verklighetens flyktingström, sätter upp *Bohème*

i nordiskt sekelskifte med kända litteratörer och konstnärer så är det inte nyskapande. Christof Loys *Parsifal*, däremot, kan betraktas som nyskapande.

Det här leder till en rad reflektioner. Operahuset är gammalt, tekniken och scenens bredd (12 meter i stället för den moderna scenbredden, 24 meter) innebär begränsningar. Därmed också kostnader (personal för att flytta scenografi under föreställning i stället för tekniska lösningar, etc). Regissörer eller scenografer som har nyskapande idéer vill inte alltid arbeta i äldre hus, dessutom är de inte billiga. Samproduktioner ställer till problem. I den senaste *Otello* – låneproduktion från English National Opera i London – fick scenografin tryckas ihop för att få plats.

För tillfället verkar det som att nya verk ska få större plats på repertoaren. Förra säsongens *Written on Skin*, årets *Medea* av Daniel Börtz och nästkommande säsong *Nixon in China* av John Adams (skriven 1987! – det finns färskare verk av Adams), en av de riktigt stora samtida operakompositörerna. Men Kaija Saariaho, Peter Eötvös, Unsuk Chin, Philip Glass eller Thomas Adès – fler finns – har man inte spelat. Då skriver ändå kompositörer som Saariaho, Chin eller Glass, liksom Adams, allt annat än ”svår” musik. Tvärtom.

Samma sak med barocken. Sedan flera decennier tillbaka är Händel, Rameau, Monteverdi och Lully självklara namn på scenerna i Europa. Det är också inom barockoperan som nyskapandet har ägt rum. De inte sällan egenartade handlingarna ger utrymme för både radikalt politiska tolkningar och fantasifulla, postmoderna iscensättningar.

I TRADITIONENS TJÄNST?

Att vara nyskapande innebär att ta risker. Kungliga Operan har lika lite som andra skattefinansierade konstnärliga institutioner någon budget för att ta risker. *Don Pasquale* för några år sedan var ett misslyckande, vilket ledde till att den ströks från nästkommande säsong. I stället klämde man in en Pucciniopera. Det är inte Operans fel att det saknas riskpengar, men precis som i högre forskning så är risken – spillet – nödvändigt för att något nytt ska komma fram. Jag önskar att Operan, dess ledning och styrelse, vågade gå emot sitt departement och kräva riskpengar, eller åtminstone ta risker och överskrida budgeten bara för att visa att om uppdraget ska fullföljas så kostar det.

Sponsorintäkterna skulle kunna utgöra riskpengar, men är ännu magra, sällan över fyra miljoner per år (det var en topp åren 2006–08 med åtta till tio miljoner). Två personer är anställda för att söka sponsorer. Om de är heltidsanställda så försvinner närmare en miljon årligen till deras löner. Sverige är inte det slags land där det vimlar av konstmecenater, varken privata eller företag. De senare vill dessutom ha en hel del i utbyte; synlig logotyp, tillgång till operans lokaler med mera.

I dag streamas opera, på bio och i datorn. En konstart som handlade om och riktade sig till samhällets allra översta skikt under 16- och 1700-talen känner i dag inga klassgränser. Låt vara att ett operabesök, framför allt i det slags äldre byggnader som Kungliga Operan, fortfarande är omgivet av en viss aura. Tröskeln finns där, guldets och glansen minner om vilka som en gång i obligatorisk högtidsdräkt utgjorde publiken. Ända sedan skivindustrin etablerades på allvar i mitten av förra seklet blev musiken tillgänglig för i princip alla. Med dvd:n går det att ta del av vad som sker sceniskt såväl som musikaliskt runt om i världen.

En institution som Kungliga Operan har i princip två vägar att gå. Antingen står man för att bevara den nedärvda traditionen eller också struntar man i den och låter konstnärerna och omvärldsanalysen bestämma riktningen. Väljer man den första linjen, får man också en publik som vill känna igen sig, som inte vill bli överraskad, annat än möjligen musikaliskt. Den andra linjen utmanar publiken genom att spela opera som samtidsteater, utan att göra avkall på den musikaliska halten. Kungliga Operans publik tillhör främst den som ansluter sig till den första linjen. En annan, ny publik, kräver en kursändring över tid, det brukar handla om två säsonger för att så att säga byta ut en publik. Riskbudgeten för den kursomläggningen är således betydande.

En rask jämförelse med balettsektionen visar en möjlig väg. Johannes Öhman har en tydlig linje, dels samtida dans som tidigare på sin höjd kunde ses på Dansens Hus, dels klassisk balett, men med en twist som erkänner verkets klassikerstatus men förhåller sig kritisk till uppförandekonventionen. Opera-sektionen lyckas naturligtvis ibland med att göra något liknande, men det är ingen tydlig eller uttalad linje. Klassikerna – just nu t.ex. *Tosca*, *Bohème* eller *Salome* – är i grunden traditionella tolkningar. De redan nämnda Wagnerverken, *Parsifal* och *Ringens*, var nyskapande i så motto att uppsättningarna avvek från speltraditionen. Men de framstår som lyckliga undantag i en repertoarläggning där uppsättningarna i övrigt påminner om ett replikskifte i Aki Kaurismäkis film *Bohemernas liv*. En av bohemerna vill betala av en skuld med två operabiljetter. Han får till svar: ”Jag accepterar, även om jag vet att det är en döende konstform.” ■■ Claes Wahlin

Sidan 62: Ida Falk Winland som Morgana i Alcina på Göteborgsoperan.
Foto: Mats Bäcker

1. Klas Hedlund och Lennart Forsén i *Don Pasquale*. Foto: Hans Nilsson.
2. Nina Stemme i *Flickan från Västern*. Foto: Alexander Kenney.
3. Emma Vetter som *Medea*. Foto: Carl Thorborg.
4. Niklas Björling Rygert och Nina Stemme i *Salome*. Foto: Carl Thorborg.
5. Malin Byström i *Rosenkavaljeren*. Foto: Monica Rittershaus.
6. Scen ur *Parsifal*. Foto: Alexander Kenney.
7. Elin Rombo och Jeremy Carpenter i *Written on Skin*. Foto: Markus Gärder.

A Flowering Tree

Ekonomi är kort, konsten är lång – eller hur var det nu?

OM GÖTEBORGSOPERAN

Naturligtvis finns det en rad svårigheter, för att inte säga orättvisor, i att jämföra Göteborgsoperan med Kungliga Operan. Göteborg har inget regleringsbrev av det slag som Kungliga Operan har. Göteborgsoperan har i snitt en musikalproduktion per säsong på Stora scenen, där beläggningen ofta är mycket hög, inte sällan över 90 procent. Stockholm har en större befolkning, även om Göteborg förmodligen har operabesökare från Norge och Danmark.

Biljettpriserna i Stockholm är betydligt högre. Man har fler operaföreställningar per säsong, eftersom man inte ger utrymme för musikalerna vid sidan av dans och opera. Näja, nästa säsong ger sig även Kungliga Operan in i den lättare genrens marker. Beläggningen i Göteborg är något lägre, men å andra sidan har man ett par hundra publikplatser fler – 1 280 totalt – än Kungliga Operan. Eftersom Göteborgsoperan är ett modernt hus, råder inte samma ojämlika sikt från salongen. Kungliga Operan har såväl hörplatser som platser med skyddad sikt.

De båda operahusen har båda i snitt fyra nyproduktioner per spelår på operasidan – jag har för denna text endast tittat på vad som hänt sedan runt 2000. Även i Göteborg möter vi Mozart, Verdi och Wagner, men repertoarpolitiken skiljer sig något åt. Till exempel har man satt upp tre barockoperor sedan 2008, Händels *Julius Caesar* 2008 (med en beläggning på 94 procent), densammes *Alcina* 2011 och 2014 Glucks *Orfeus och Eurydike*. Man gav också en opera av John Adams, *A Flowering Tree* 2015,

alltså två år innan Kungliga Operan tar sig an honom. Tidigare har man spelat Jan Sandströms *K. Berättelsen om en kamp* (2005), *Goya* av Daniel Börtz (2009) och i följande Hans Gefors *Notorious*.

I övrigt regerar det långa 1800-talet, men dock inte fullt lika konventionellt som i Stockholm. Operor som Jules Massenets *Thaïs* eller Fromental Halévys *Judinnan* dyker upp mellan Mozart, Puccini, Wagner och Strauss. Repertoarläggningen i Göteborg är alltså inte radikalt annorlunda än den i Stockholm, men man ligger lite närmare övriga Europa. Barockoperor, nyskrivna operor och – som Stockholm av hävd är rätt dålig på – fransk opera ger ändå Göteborgsoperan en profil. Att den moderna scenen, tillsammans med lyckade val av scenografer och regissörer, därtill frambringat en rad mycket bra uppsättningar av hög konstnärlig halt, ska heller inte glömmas bort. Rent ut sagt så har Göteborgsoperan skapat fler bra uppsättningar än Kungliga Operan.

Det finns annat att reflektera över. De båda operahusen är ungefär lika stora när det gäller personalstyrka. Längre låg Göteborg kring 500 årsverk, 2015 var det inte mindre än 686. Egenfinansiering är dock betydligt högre i Göteborg. Sedan 2007 ligger den stadigt runt 27 procent, att jämföra med Kungliga Operans som ligger kring 15–17 procent. Sponsorintäkterna i Göteborg är också högre. Ända sedan millennieskiftet får man in drygt tio miljoner om året, med en topp 2008 på 18 miljoner. Mot bakgrund av att skattefinansiering ligger på lite över 300 miljoner i Göteborg och ligger en bra bit över 400 miljoner i Stockholm, så är det en siffra att begrunda. Att huset är nytt, att man spelar musikal och att Volvo ända sedan starten varit en tung sponsor, spelar givetvis roll. Men att Kungliga Operan endast har en handfull sponsorer, medan Göteborgsoperans rätt digra lista omfattar över 20 företag säger något. Med tanke på hur svårt det är för svenska konstinstitutioner att få företag att sponsra, är kanske Göteborgsoperan undantaget som bekräftar den regeln.

1. Alcina
2. Julius Caesar
3. Notorious
4. Judinnan
5. Orfeus och Eurydike
6. Thaïs

Kungliga Operan har sedan länge sin pausservering utlagd på entreprenad, osäkert hur stora inkomster det ger. Men i Göteborg ingår restaurangverksamheten i den övriga verksamheten och den visar på en omsättning på en bra bit över 25 miljoner årligen. Givetvis är vinsten betydligt mindre, kanske någon miljon eller så, men det är ändå en inkomst att räkna med.

Finns det några slutsatser att dra av denna skiss? Möjligen att ett modernt, gärna arkitektoniskt anslående, operahus lättare lockar sponsorer. Möjligen också att ett modernt hus frambringar mer intressanta uppsättningar, vilket har konsekvenser, både för sponsorer, andra anslagsgivare och för publiken. Tänk om det är så enkelt? Bygg ett nytt hus i Stockholm och förbättra därmed

ekonomin, öka den konstnärliga verkshöjden och gör publiken – och kritikerna – lyckliga. ■■ Claes Wahlin

Sid 66: Scen ur A Flowering Tree.

1. Agneta Eichenholz som Alcina.
2. Scen ur Julius Caesar.
3. Michael Weinius och Katarina Karnéus i Notorious.
4. Mireille Delunsch som Rachel i Judinnan.
5. Mia Karlsson och Katarina Karnéus i Orfeus och Eurydike.
6. Thomas Lander och Malin Byström i Thaïs.

Samtliga foton: Mats Bäcker.

NIKOLAUS HARNONCOURT
1929 – 2016

Foto: PhotoWerk

† Dirigenten, cellisten, skriftställaren och pionjären när det gäller uppförandep Praxis, **Nikolaus Harnoncourt**, har avlidit i Wien 86 år gammal. Han föddes i Berlin 1929 – i en högadlig familj – men växte upp i österrikiska Graz, där han under sin skoltid studerade cello och piano. 1949 grundade Harnoncourt Wiener Gambenkvartett, där hans blivande hustru, violinisten Alice Hoffelner, ingick.

Tre år senare blev han cellist i Wiener Symphoniker, en tjänst som han innehade till 1969. 1953 grundade Nikolaus Harnoncourt Concentus Musicus Wien, som innebar en ny era för framförande i uppförandep Praxis från barock till renässans. I början av 1970-talet började Harnoncourt dirigera och samtidigt fick han ett exklusivkontrakt med Telefunken (sedermera Teldec) – ett skivbolag som han gjorde ett hundratal inspelningar med fram till 2003. Inte minst alla Bachs kantater med Gustav Leonhardt.

Harnoncourt undervisade under 20 år vid Mozarteum i Salzburg i uppförandep Praxis och efter historiska urkunder. Under de senaste 40 åren var han mest känd som orkesterdirigent. Den första orkestern med moderna instrument som han samarbetade med var Concertgebouw i Amsterdam. 1983 dirigerade han Wiener Symphoniker för första gången. Året därpå debuterade Harnoncourt med Wiener Philharmoniker, vars hedersmedlem han var sedan 2005. Två gånger ledde han Nyårskonserten från Musikverein. Flera omtalade inspelningar gjorde han med Wiener Philharmoniker, bl.a. Mozarts violinkonsert med Gidon Kremer, Verdis *Aida* och Franz Schmidts *Das Buch mit sieben Siegeln*.

Harnoncourts karriär som operadirigent inleddes i mitten av 70-talet på Zürichoperan, när han dirigerade en Monteverdicykel: *Orfeo*, *Poppeas kröning* och *Odyseus återkomst* (hela cykeln finns utgiven på dvd). Det var också starten på ett långvarigt samarbete med regissören Jean-Pierre Ponnelle. Duon svarade i Zürich för en Mozartcykel från *Mitridate* till *Trollflöjten*. Efter Ponnelles bortgång fortsatte Harnoncourt på Zürichoperan i samarbete med andra regissörer fram till 2011. Bland de mer minnesvärda uppsättningarna kan nämnas Jürgen Flimms *Fidelio*, Ruth Berg- haus *Friskyttan* och *Sköna Helena* i Helmuth Lohners regi. På Frankfurteroperan dirigerade Harnoncourt Händels *Julius Caesar*

och Rameaus *Castor och Pollux*. På Wiener Staatsoper ledde han också en Mozartcykel från *Idomeneo* till *Trollflöjten*.

1985 grundade dirigenten Styriarte-festivalen i Graz. Festivalen fungerade som en plattform för Concentus Musicus. Här arbetade han också med Chamber Orchestra of Europe, med vilken han spelade in Beethovens samtliga symfonier. Vidare verk av Schumann och Mendelssohn fram till Bartók. *Carmen* i Andrea Brethss regi blev en stor publik- och kritikersuccé under Harnoncourts ledning. Tre år senare regidebuterade han med *Idomeneo*. På Styriarte dirigerade han också Gershwins *Porgy and Bess* och Smetanas *Brudköpet*.

Från tidigt 90-tal engagerades Harnoncourt både som konsert- och operadirigent vid Salzburgfestspelen. Här blev det bl.a. *Figaros bröllop* i två olika iscensättningar (regi Luc Bondy och Claus Guth), *Titus mildhet* och *Trollflöjten*. Att det dröjde så länge innan Harnoncourt fick dirigera i Salzburg berodde på att festspelsens dåvarande chef Herbert von Karajan motsatte sig detta.

Även med Theater an der Wien hade Nikolaus Harnoncourt ett nära samarbete. Här dirigerade han Mozarts *Lucio Silla* och *Die Schuldigkeit des ersten Gebots* (i regi av sonen Philipp), Haydnoperorna *Orlando Paladino* och *Livet på månen*, Beethovens *Fidelio* och de tre da Ponte-operorna konsertant så sent som för två år sedan.

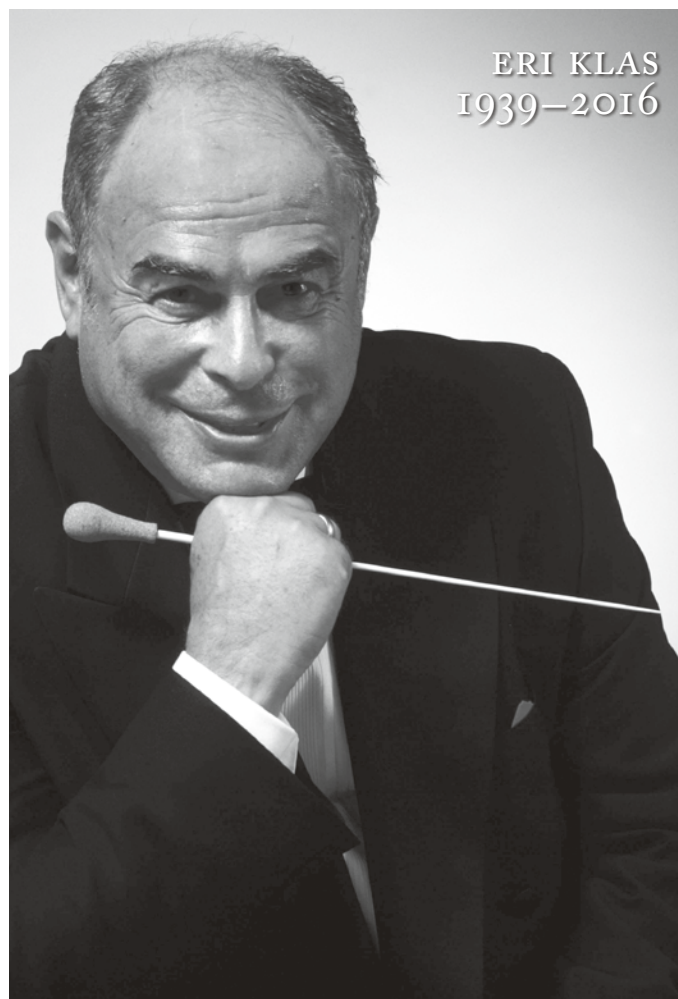
Dagen före sin 86-årsdag, den 5 december 2015, meddelade Harnoncourt i ett öppet brev att han drog sig tillbaka från sitt dirigentvärv.

Med Berliner Philharmoniker samarbetade Harnoncourt regelbundet sedan 25 år tillbaka. Själv hade jag förmånen att under en septembervecka 1995 följa hans instuderingsarbete med orkestern när de repeterade *Friskyttan*. Detta arbete ledde till fyra konsertanta framföranden och slutresultatet gavs sedan ut på cd av Teldec. Som vanligt dirigerade han utan taktpinne. Harnoncourt kunde ibland ge ett litet allvarligt intryck. Men från veckan i Berlin minns jag en mycket pedagogisk dirigent, men framför allt en humoristisk person som visste vad han ville få ut av denna elitorkester. :||

† Kungliga Operans före musikchef **Eri Klas** har avlidit efter en längre tids sjukdom, 76 år gammal. Estländaren Klas debuterade på Estoniateatern i Tallinn 1964, vilket ledde till engagemang vid Bolsjojteatern i Moskva. Han var Estoniateaterns chefsdirigent från 1975 och 20 år framåt. Under sina år där dirigerade han ett 50-tal operor. Eri Klas var musikchef i Stockholm 1985–89. Här ledde han bl.a. en dubbelpremiär av *Den flygande holländaren* samt nyproduktioner av *Rigoletto* och *Maskeradbalen*. Han var en ständigt återkommande gäst på Finlands Nationalopera i Helsingfors mellan 1990 och 2009. Han sägs ha dirigerat 100 symfoniorkestrar i 40 länder. För några av dessa orkestrar vara han också chefsdirigent: Århus symfoniorkester 1991–96, Nederländska radions symfoniorkester 1996–2003 och Tammerfors filharmoniska orkester 1998–2006.

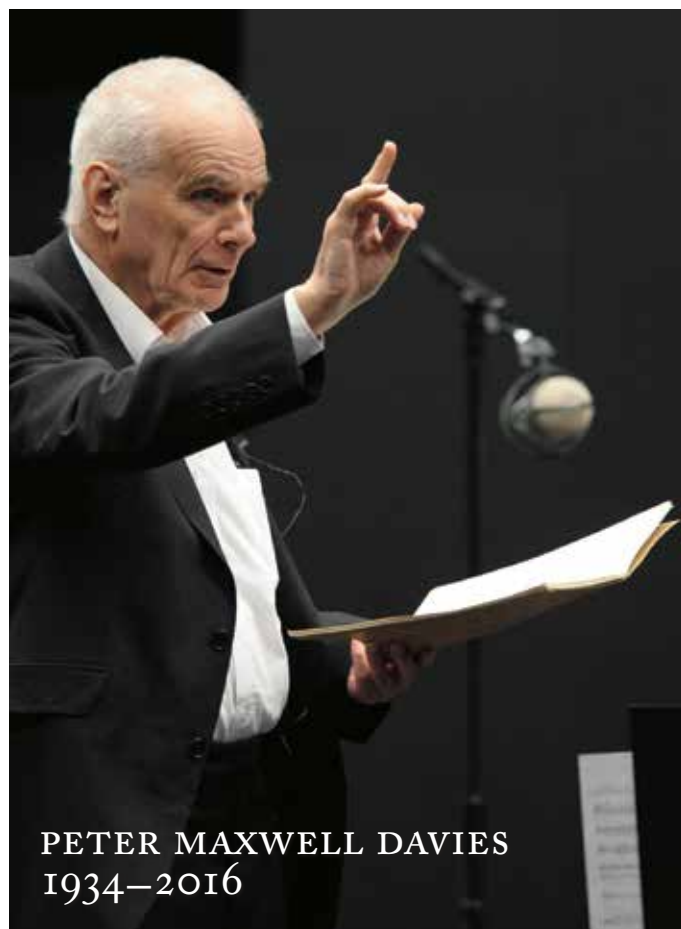
Eri Klas uruppförde Alfred Schnittkes första cellokonsert med Münchner Philharmonie 1986 och han ledde samme tonsättares uruppförande av baletten *Peer Gynt* på Hamburgoperan tre år senare.

Klas var även aktiv som pedagog vid Sibelius-Akademien i Helsingfors och Musikkonservatoriet i Tallinn. :||

ERI KLAS
1939–2016

Foto: Erkki Ruohonen

PETER MAXWELL DAVIES
1934–2016

† Den brittiske tonsättaren och dirigenten **Peter Maxwell Davies** har avlidit i leukemi, 81 år gammal. Han föddes i Manchester men levde under lång tid på Orkneyöarna, först på Hoy och fram till sin död på Sanday. Davies utbildade sig på Royal Manchester Collage of Music, tillsammans med bland andra Harrison Birtwistle, och vann 1957 ett stipendium som gjorde det möjligt att studera vidare för Goffredo Petrassi i Italien. Först var Davies musiklärare, men han tillbringade två år i Princeton, där han började syssla med den engelske renässanskompositören John Taverner. Han skrev två Taverner-fantasier med stoff från den opera som han arbetade på, *Taverner*. Det blev hans enda fullskaliga opera (uruppförd 1972 på Covent Garden i London med Ragnar Ulfung, Sverigepremiär på Kungliga Operan i 1983).

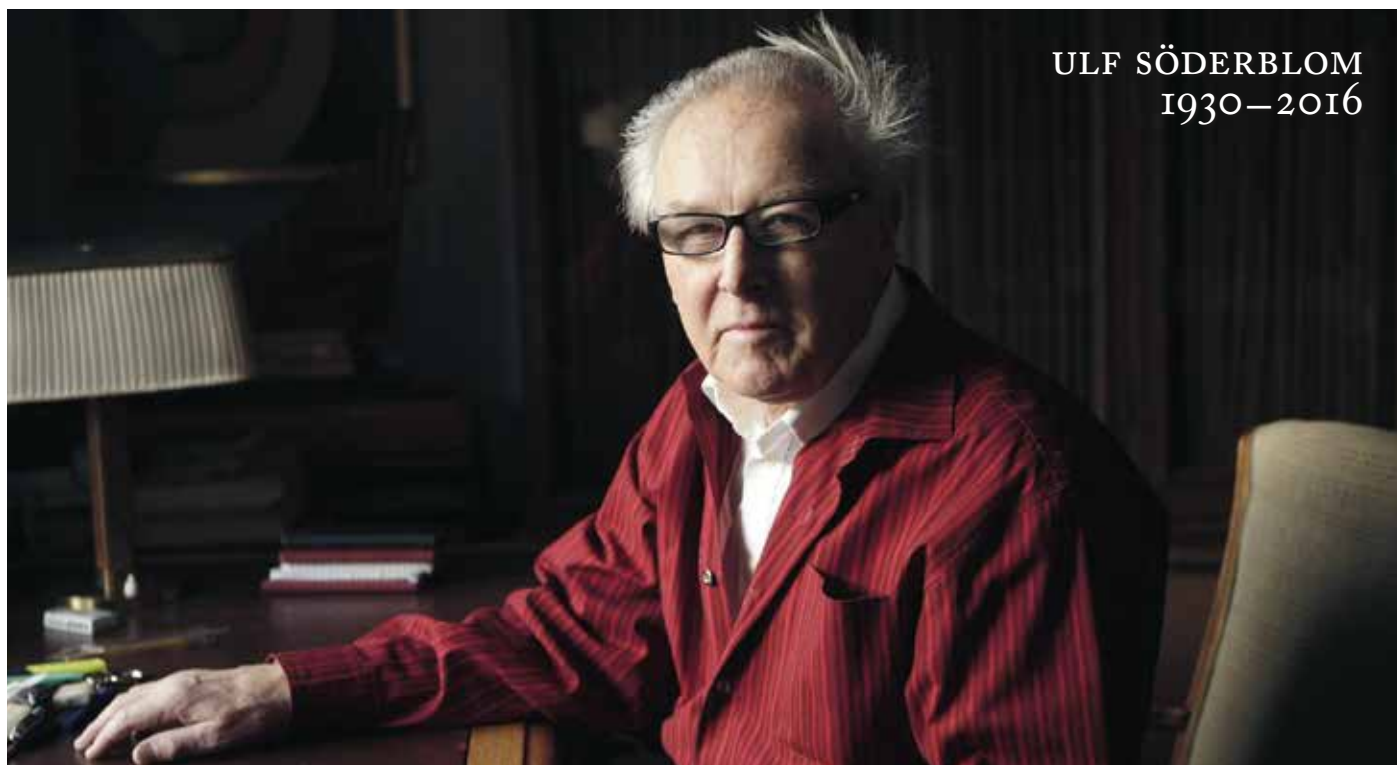
Davies var inspirerad av tonsättare som Pierre Boulez och Luigi Nono och använde sig av tolvtonsteknik och medeltida musikformer. Några av hans kammaroperor har spelats i flera svenska uppsättningar, t.ex. *Fyren*, *Miss D:s bröllop* och dramatiseringar av sångcykeln *Eight Songs for a Mad King*. I de här verken har Davies velat undersöka orsakerna när förståndet sviktar. :||

† Förra chefsdirigenten vid Finlands Nationalopera i Helsingfors, **Ulf Söderblom**, dog dagen före sin 86-årsdag den 4 februari i år. Hans karriär inleddes inte den sedvanliga vägen via Sibelius-Akademien, utan genom privatlektioner för pianopedagogen Helga Hedlöf i hemstaden Åbo och studier i musikteori för professorn vid Åbo Akademi, John Rosas. Söderblom tog också intryck av körlegenden Eric Ericson. Därefter blev det dirigentstudier för Hans Swarowsky vid Musikakademien i Wien 1954–57. Det senare året debuterade Söderblom genom att dirigera *Trollflöjten* i Åbo, vilket blev språngbrädan till ett långlivat engagemang vid Finlands Nationalopera. Först anställdes han som kördirigent, men 1973 utsågs han till chefsdirigent – en befattning som han upprätthöll i 20 år. Under sina 44 år vid Nationaloperan dirigerade han närmare tvåtusen opera- och balettföreställningar. Under åren 1970–73 var han även dess konstnärlige chef.

Söderblom spelade också en avgörande roll vid nystarten av Nyslotts operafestival 1967 efter en femtioårig dvala genom att dirigera *Fidelio*. Där ledde han sommaren 1975 uruppförandet av Aulis Sallinenens *Ryttaren*. Söderblom kom att uruppföra flera finska operor: Joonas Kokkonens *De sista frestelserna*, Paavo Heininens *Damasttrumman* och *Kniven* samt Erik Bergmans *Det sjungande*

trädet, och inte minst Sallinenens *Kullervo* på Los Angelesoperan 1992. Sammanlagt gjorde Söderblom tolv kompletta operainspelningar, bl.a. Fredrik Pacius *Kung Karls jakt*, Bernhard Crusells *Den lilla slavinna* och Selim Palmgrens *Daniel Hjort*.

Ulf Söderblom besatt en enorm repertoarkännedom. Bara i Helsingfors dirigerade han, förutom redan nämnda verk, alla betydande Mozartoperor, *Tristan och Isolde* och *Wozzeck* för att bara nämna några. Inom den gängse repertoaren utmärkte sig framför allt av operor av Sjostakovitj, Britten och Janáček. Av den senares operaverk dirigerade han reprispremiären på Götz Friedrichs iscensättning av *Jenöfa* på Stockholmsoperan 1980. Femton år senare dirigerade han David Radoks uppsättning av samma verk på Göteborgsoperan. I slutet av 70-talet ledde Söderblom en sensommarkonsert på Cirkus med Operasolisterna och Sveriges Radios Symfoniorkester, där bl.a. Gösta Winbergh, Elisabeth Söderström och Erik Saedén sjöng slutscenen ur *Faust*. Sista föreställningen för Söderblom blev *De sista frestelserna* i operahuset vid Tölövikens 2001. ■ Sören Tranberg

HÄXORNA LE MLI
Giacomo Puccini

KAMRATERNA
Årsta teater 18 juni-9 juli
Biljetten www.kamraterna.com
tel: 0704 800 936

Med stöd av Statens kulturfond,
Stockholms Stads kulturförvaltning,
Stockholm läroregion AB

OPERA FABRIKEN
PRESENTERAR EN OPERA AV
GIUSEPPE VERDI

OTELLO

TURNÉ 2016
PREMIÄR
29 JULI, YSTADS TEATER
INFO OCH BILJETTER: WWW.OPERAFABRIKEN.SE

REGI AV
ANELIA KADIEVA JONSSON

DIRIGENT
MAGNUS LARSSON

I ROLLERNA
FRANCISCO ALMANZA | LEENA MALKKI | BENGT KRANTZ
M.F.L.

2016 ÅRS WAGNERRESA TAR OSS TILL ERL, SOM LIGGER I ÖSTERRIKE I TYROLEN VID KUFSTEIN NÄRA GRÄNSEN TILL TYSKLAND

13-18 JULI 2016

I Erl har det uppförts passionsspel sedan ca: 400 år tillbaka och från 1998 även opera och konserter av högsta kvalitet. Vi upplever här Wagners **NIBELUNGENS RING**. Stadspromenad i medeltida Innsbruck med trevlig lunch Stiftkeller.

Ciceron Tomas Svendén från Your Next Tour.

Resefakta:

Pris i dubbelrum kronor: 18.250:-

Tillägg för enkelrum kronor: 1.600:-

Allt detta ingår: flygresor T/R Arlanda – München,
5 övernattningar på **Niederaudorf** på tyska sidan
www.hotel-keindl.de

5 frukostar på hotellet. 1 middag på hotellet, 3 luncher,
alla måltidsdrycker. Stadsrundtur i Innsbruck med guide.
Besök i Kufstain. Busstransporter enligt program.

Biljetter till 4 operaföreställningar. Resan publicerad 2015-10-22

FÖRETAG OCH FÖRENINGAR VI SKRÄDDARSYR ERA RESOR EFTER ÖNSKEMÅL!

YOUR NEXT TOUR AB

Lill-Jans Plan 2 114 25 Stockholm
info@yournexttour.com

-DIN BÄSTA RESEKLUBB

Tel: 08-611 51 50
www.yournexttour.com

avlyssnat

CAMPRA: TANCRÈDE

Arnould, Druet, Santon, Buet, Martin-Bonnet, Aros, Beaudette, Favier.

Orchestre les Temps Présents/Serve
Alpha Classics 958 [3 CD]

Distr: Naxos

André Campras *Tancredi*, som hade premiär 1702 under ledning av Marin

Marais på dåvarande Parisoperan, Académie Royale de Musique, visade sig ha ett långt liv. Den fanns på repertoaren ända till 1760. Operan ses som en vidareföring av Lully, med ingredienser som pekar fram mot Rameau. Här finns balettscener och en kolorit hos orkestern som bygger vidare på Lully och den som har lyssnat på Rameau kan höra hur *Tancredi* är på väg mot Rameaus *Hippolyte et Aricie*.

Handlingen om korsridaren Tancredes förälskelse i saracenen Clorinde, en historia från Torquato Tassos *Det befriade Jerusalem*, var Campra inte ensam om att sätta till musik. Monteverdis *Il combattimento di Tancredi e Clorinda* följdes av flera operor, oftast under titeln *Armida/e*, komponerade av Lully, Jommelli, Salieri, Haydn, Rossini eller Dvořák.

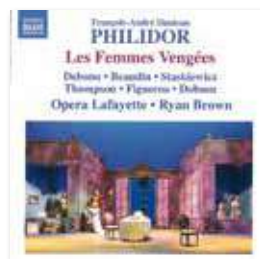
Den omöjliga kärleken – huvudpersonerna har ju olika religion – får en tragisk botten av att Tancredi blir utsatt för trolldom av magikern Isménor och då ovetande dödar den förklädda Clorinde. Det är alltså en historia om omöjlig kärlek och missförstånd; alla älskar fel person.

Campra hade känsla för det melodiska. Det vilar en lyrisk ton över hela operan, sångpartier som glider fram, körer som smyger upp bakom orkestern. Det är helt enkelt mycket vacker musik. Librettot är smått berömt, skrivet av d'Antoine Danchet, och fullt i klass med Lullys librettist Quinaults. Solisterna vet också utan undantag att artikulera föredömligt. Varje stavelse hörs tydligt och klart; låt vara att det sällan handlar om regelrätta arior, snarare tidens sjungna recitativ.

Solistlaget har flera utmärkta tolkare, **Benoît Arnould** i titelrollen har en tät barytonstämma med kraft, hans älskade Clorinde görs av mezzosopranen **Isabelle Druet**, hennes stämma är vass och känsloladdad. Herminie, som konkurrerar med Clorinde om Tancredes kärlek, sjungs av sopranen **Chantal Santon**, rösten är fyllig och hon har en vacker frasering.

De båda basarna **Alain Buet** (Argent, saracenen) och **Éric Martin-Bonnet** (Isménor, magikern) har båda en ondskefull svärta, framför allt den senare med ett stråk av det diaboliska. Countertenoren **Erwin**

Aros (Un Sage enchanteur/Un Sylvain/Un Guerrier/La Vengeance) har en snygg röst, men kunde ha mer styrka. **Dominique Serve** leder Orchestre les Temps Présents säkert och får fram både de stormande krigsscenerna och de kammarlyriska partierna. ■ Claes Wahlin

PHILIDOR: LES FEMMES VENGÉES

Debono, Beaudin, Staskiewicz, Thompson, Figueroa, Dobson.

Opera Lafayette/Brown

Naxos 8.660353 [1 CD]

Distr: Naxos

François-André Danican Philidor (1726–95) torde tillhöra de mindre kända

kompositörerna från det sena 1700-talet. Han hade framgång med en operaversion av Henry Fieldings roman *Tom Jones* 1765. Han rörde sig också bland upplysningsfilosoferna, mötte Samuel Johnson, och umgicks med Charles Burney och David Garrick. Han träffade Voltaire, Rousseau och Diderot. Den senare omnämner honom som Philidor den subtile i sin roman Rameaus brorson.

Under några decennier under andra halvan av 1700-talet var Philidor bland de ledande franska operakompositörerna. Han skrev ett tjugotal operor och den inspelning som presenteras här *Les Femmes Vengées* är det faktiskt möjligt att Mozart såg. Handlingen om kvinnorna som hämnas på sina flirtande män påminner onekligen om *Così fan tutte*. "Den franska *Così*" kallades den av marknadsavdelningen när den gavs i USA. Vid sidan av komponerandet var Philidor också en berömd schackspelare, en av sin tids allra främsta. Han har, naturligtvis, en gata i Paris uppkallad efter sig (i 20:e arrondissement).

Enaktaren *Les Femmes Vengées*, med genrebeteckningen opéra-comique, tar sin historia från en av La Fontaines fabler. Librettist var **Michel-Jean Sedaine**, som skrev flera libretton åt Philidor. Som kuriositet skrev Philidor också operan *Ernelinde, prinsessa av Norge* – efter en italiensk förlaga – men ändå. Den reviderades senare till *Sandomir, prins av Danmark*. Philidor sätts upp då och då i Frankrike och på senare tid *Tom Jones* i Lausanne under Jean-Claude Malgoires ledning (finns som cd och dvd).

Philidors musik har charm, melodiska arior och en rad snygga duetter och tersetter, liksom de avslutande sextetterna. Solistlaget är aningen ojämnt. Främst är tveklöst den som sätter igång spelet, Madame Riss, som sjungs med samlad styrka av sopranen **Claire**

Debono. Även de två andra soprانerna, **Pascale Beaudin** (Madame la Présidente) och **Blandine Staskiewicz** (Madame Lek) står för goda insatser. Nämnas bör den förras elegant exekverade "De la coquette volage", operans mest kända aria.

Bland tenorerna är **Antonio Figueroas** tenor (Monsieur le Président) lite för vek, **Jeffrey Thompsons** Monsieur Riss är stadigare men en aning opersonlig. Säkrare är **Alex Dobson**, vars baryton ger Monsieur Lek pondus. Opera Lafayette under **Ryan Browns** ledning har både luft och stadga i framförandet.

Synd, för att inte säga skam, är att denna inspelning helt enkelt struntar i recitativet. För den som vill veta vad som händer och vem som sjunger vad hänvisas till Naxos hemsida och librettot. Även om historien får betraktas som konventionell och operan som en bagatell, så verkar det som om skivbolaget tror att opera bara handlar om att lyssna till musiken. **||** Claes Wahlin

**MOZART:
ENLEVERINGEN UR SERALJEN**

*Johannsen, Eriksmoen, Schmitt,
Prégardien, Ivashchenko, Obonya.*
Akademie für Alte Musik Berlin, RIAS
Kammerchor/Jacobs

Harmonia Mundi HMC902214.15 [2 CD]

Distr: Naxos

René Jacobs inledde redan 1999 sin svit inspelningar av Mozart-operor med *Figaros bröllop*. Med *Enleveringen ur seraljen* är denna omsorgsfullt förberedda och noga genomtänkta Mozaträcka nu slutförd. Det tidigaste verket i sviten är *La finta giardiniera*, vilket betyder att Jacobs inte tänker ge sig på ungdomsoperorna.

Jacobs presenterar alltid en utförlig programförklaring i texthäftet, och när det gäller *Enleveringen* handlar det om att förvandla ett *Singspiel* till ett *Hörspiel*. Det ska om möjligt höras vad som händer så att lyssnarna lätt kan följa med i handlingen. Och det är ju alltid en rimlig inställning när det handlar om studioinspelningar av musikedramatiska verk.

Ett sångspel har talad dialog och inte secco recitativ med utskrivna cembalostämman. Men Jacobs lägger sig ofta energiskt i den skrivna texten och fogar in en kommenterande fortepianostämman med litet egen agenda. Ibland dyker fragment ur Mozarts pianosonater upp, och Bassa Selim inflikar kommentarer i den långa orkesterinledningen till Konstanzes "Martern aller Arten"-aria. Även

i övrigt är den dialog som annars ofta kortas ner radikalt här dramatiserad och expressiv. Alla sångarna är drivna aktörer, och Jacobs når avgjort sitt hörspelsyfte. Detta är en levande komedi och inte en rad arior och ensembler med litet tal däremellan.

Jacobs brukar också markera effekter ordentligt, och janitscharinslagen i musiken framhävs kraftigt men inte till överdrift. Sångarna är omsorgsfullt utvalda. Om *Enleveringen* ska fungera som hörspel är detta extra viktigt, eftersom de två damerna båda är höga lyriska soprانer och de två herrarna båda lyriska tenorer. Mezzo- och barytonpartier lyser med sin frånvaro, och endast basen Osmin tjänar som kontrast.

Maximilian Schmitt som Belmonte och **Julian Prégardien** som Pedrillo är väl likartade, men särskilt Prégardien agerar med sådan karaktär och expressivitet att det ändå är enkelt att skilja på karlarna. Båda har lätta, eleganta röster. **Robin Johannsen** som Konstanze och **Mari Eriksmoen** som Blondchen är perfekt utvalda för sina partier. Johannsens koloratursopran har tillräckligt mycket färg och mærg för att ge hennes höjdflygningar inre mening och intensitet, medan Eriksmoen har rikligt med vokalt skinn på näsan och snärt i höjntonerna, vilket skapar kontrast till den mer nobelt inåtvända Konstanze. **Dmitri Ivashchenko** tar ut alla de bassvängar som en god Osmin bör göra. Däremot förbryllas jag litet av den hese **Cornelius Obonya** i talrollen som Bassa Selim. En litet för obehaglig Bassa tycks det mig.

René Jacobs har under många år finlipat spelet hos Akademie für Alte Musik i Berlin, och här musicerar de rakt igenom med underbar spänst. **||** Lennart Bromander

TJAJKOVSKIJ: JOLANTA

*Golovneva, Vinogradov, Bondarenko,
Popov, Sulimsky.*

Gürzenich-orkestern, Köln/Kitajenko
Oehms Classics OC 963 [2 CD]

Distr: Naxos

Så nyligen som i början av 2015 kom en ny inspelning av **Peter Tjajkovskij**s *Jolanta*, den första på många år. Den var hämtad från en turné med Anna Netrebko som den stora stjärnan. Tätt i hälarerna på den kommer nu ytterligare en *Jolanta* men utan en enda namnkunnig stjärna som kommersiell galjonsfigur. Hopplöst läge för denna Oehmsinspelning kan tyckas, men se upp för det här är en riktig pärla!

Tidigare inspelningar av denna charmfulla och förföriskt hjärteknipande Tjajkovskijopera har varit redskap för grandiosa ryska sopraner. Förutom Anna Netrebko har Galina Visjnevskaja och Galina Gorchakova gjort magnifika inspelningar av verket. Hur ska ukrainska **Olesya Golovneva** kunna tävla med dem? Jo genom att helt enkelt passa mycket bättre i rollen som den älskliga men förargligt nog blinda prinsessan Jolanta, som skyddas från insikt om sin blindhet av pappa kungen. Som god sensmoral belönas hon på slutet med synens gåva när hon görs medveten om sitt handikapp och samtidigt möter kärleken.

Olesya Golovneva har vi lärt känna på Malmö Opera genom utsökt fina insatser i både *Hoffmanns äventyr*, *Luisa Miller* och *La Bohème*. Hon har inte samma luxuösa stämman som Anna Netrebko men i gengäld en genuint lyrisk röst som samtidigt är mycket spänstig och med betydande expansionspotential. Det är kvaliteter som ger Golovneva perfekta möjligheter att gestalta den avväpnade naiva oskulden hos Jolanta. Hon blir därmed avsevärt mer trovärdig i rollen än både Visjnevskaja, Gorchakova och Netrebko. Hennes röst har vackert skimmer i alla lägen. Med andra ord en idealisk Jolanta.

Förträffliga idiomatiska röster även i de manliga partierna, **Alexander Vinogradov** som kungen, **Dmytro Popov** som prinsen och i rollen som den moriske ögondoktorn en annan Malmöaktuell sångare, den förträfflige **Vladislav Sulimsky**.

Inspelningen gjordes live i Köln, och **Dmitri Kitajenko** har arbetat mycket i den staden tillsammans med dess högt ansedda Gürzenich-orkester. Tillsammans åstadkommer de en tät, ömsint orkesterväv kring denna så intagande *Jolanta*. **||** Lennart Bromander

**WOLF-FERRARI:
DIE NEUGIERIGEN FRAUEN**

Linn, Rasmussen, Schöne, Göring.
Münchner Rundfunkorchester/Schirmer
CPO 777 739-2 [2 CD]

Distr: Euroton

I slutet av 1800-talet var verismoperans storhetstid i Italien och den dominerades av kompositörer som Leoncavallo, Mascagni, Puccini och Giordano. En som inte blev lika framgångsrik var **Ermanno Wolf-Ferrari**, som föddes i Venedig 1876, och blev mest känd för sina komiska operor i 1700-talsbuffastil. *Die neugierigen Frauen* hade urpremiär 1903 i München och det dröjde till 1912 innan operan fick sin första

uppsättning på italienska under namnet *Le donne curiose*.

Operan utspelar sig i Venedig under andra hälften av 1700-talet, där Ottavio, en venetiansk adelsman, har hittat en lönnkrog belägen i stadens casino, och en sak är förbjuden på denna krog: kvinnor. Ägaren Pantalone bjuder män till sin krog för att fira Florindo, som inom kort ska gifta sig med Rosaura (Ottavios dotter). Ottavios fru Beatrice och Rosaura tillsammans med Eleonora och hennes piga Colombina sitter och väntar på sina män och undrar var de är och vad de sysslar med.

Eleonora hittar två nycklar i sin make Lelios kostym. Ihop med nycklarna hittar hon en lapp där det står att det är de nya nycklarna till casinot och krogen efter att Pantalone har bytt låsen. När hon träffar sin make berättar hon för honom utan att avslöja vad hon har hittat att hon kommer att upptäcka sanningen bakom mannens hemliga sammankomster. Colombina lyckas också få tag på nycklar som finns i Ottavios kostym och har bytt ut dem mot källarens nycklar. Colombina klär ut sig till man och drar till casinot tillsammans med Beatrice. Florindo träffar Rosaura och lovar henne att inte gå till casinot igen, och för att bekräfta detta ger han henne sina nycklar.

En efter en samlas kvinnorna utanför casinot och försöker gå in, men ingen av dem lyckas. Däremot lyckas männen ta sig in, trots att alla saknar nycklar, genom att knacka på dörren och bli insläppta av Pantalone. Senare, när männen äter middag, lyckas kvinnorna ta sig in. De står och tittar genom en glasdörr och upptäcker vad männen gör där inne, de unnar sig kulinariska delikatesser. Till efterrätten får kvinnorna nog, krossar glasdörren och går in för att be sina män och Pantalone om nåd. De är förlåtna och allt slutar med en dans och ett gott skratt.

I den aktuella cd-inspelningen gör alla sångare övertygande insatser. Münchner Rundfunkorchester under **Ulf Schirmers** ledning spelar väldigt ljuvligt och sammanhållande. **||** Yehya Alazem

**RAVEL: L'ENFANT ET LES
SORTILÈGES; SHÉHÉRAZADE;
ALBORADA DEL GRACIOSO**

Leonard, Fouchécourt, Naef, Christy/
Graham.

Saito Kinen Orchestra/Ozawa
Decca 478 6760 [1 CD]

Distr: Universal

RAVEL: L'ENFANT ET LES SORTILÈGES; MA MÈRE L'OYE
Hébrard, Galou Massis, Fouchécourt.
Orchestre National de Lyon/Slatkin
Naxos 8.660336 [1 CD]

Distr: Naxos

RAVEL: L'HEURE ESPAGNOLE; DON QUICHOTTE À DULCINÉE
Lombardo, Druet, Antoun, Barrard/Le Roux.
Orchestre National de Lyon/Slatkin
Naxos 8.660337 [1 CD]

Distr: Naxos

Maurice Ravel skrev mest piano- och annan instrumentalmusik. Med ett litet

undantag för pianokonserten i G-dur handlar det knappast om verk präglade av humor och lekfullhet. Men de två trekvartslånga operorna han lämnade efter sig, *L'Enfant et les sortilèges* och *L'Heure espagnole* (*Barnet och trollerierna* respektive *Den spanska timmen*), hör till det mest spirituellt sprudlande man kan få uppleva på en operascen.

Även om mycket av humorn ligger i själva musiken ska de här enaktarna i första hand ses och inte bara lyssnas på. Hur går det då för dem på skiva, kan man undra. Det skiljer sig faktiskt mycket mellan de två. *L'Enfant et les sortilèges* går alldeles utmärkt att bara lyssna på. Ravel åskådliggör i musiken på ett underbart dråpligt vis den förtrollade tekoppen, elden, grodan, trollsländan o.s.v., och det är mycket roligt också utan konkret scen framför ögonen. I *L'Heure espagnole* däremot är den instrumentala humorn mer diskret. Dråpligheten i stycket bygger framför allt på kontrasten mellan handlingen, som är rena farsen, och den raffinerade elegansen i den musikaliska iscensättningen. Detta går helt enkelt inte hem bara genom högtalarna.

Den som ändå vill införliva *L'Heure espagnole* med sitt diskotek kan utmärkt göra det via den här Naxosinspelningen med den ypperliga nationalorkestern i Lyon under **Leonard Slatkin** och med bra sångare i alla roller. Extranumret kunde i sig inte vara bättre, Don Quijotes tre ytterst charmerande sånger till Dulcinea, som blev det sista Ravel skrev. Men ack! Den fine romanssångaren **François Le Roux** tycks numera ha förlorat det mesta av sin röst, och den här inspelningen borde inte ha kommit till stånd.

Slatkin och Lyonorkestern har samtidigt gjort en inspelning också av *L'Enfant et les sortilèges*, men här har de konkurrens av en annan nyutkommen version från Japan med **Seiji Ozawa** och hans virtuosa Sato Kinenorkester. Det är bra inspelningar båda, men en direkt jämförelse utfaller till fördel för Deccainspelningen, där ljudbilden är rikare, mer levande och har en scenisk rymd som ger en bättre bakgrund till fantastierna. Bland sångarna har dock Naxosinspelningen ett klart plus i **Annick Massis**, som gestaltar både elden, prinsessan och näktergalen klart mer briljant än **Anna Christy** på Decca. **Jean-Paul Fouchécourt** är så outstanding som tekanna, speedad mattelärare och groda att han fått göra samma roller på båda inspelningarna.

På Naxos utgörs extranumret av *Ma Mère l'Oye* (*Gåsmors sagor*), hela baletten, medan Decca erbjuder en praktfull *Alborada del gracioso* samt de tre Shéhérazadesångerna med den högst kompetenta **Susan Graham** som solist – men det finns bra mycket mer av exotisk sensualism i t.ex. Anne Sofie von Otters inspelning med Pierre Boulez. ■ Lennart Bromander

PUUMALA: ANNA LIISA

Juntunen, Hynninen, Kauppinen, Rusanen, Kurki-Suonio.
Tapiola Sinfonietta, Helsinki Chamber Choir/Söderblom
Ondine ODE 1254 [2 CD]

Distr: Naxos

Jag måste erkänna att det inte var med ivriga fingrar jag lade in de två skivorna i spelaren. En nykomponerad opera i förfluten bondemiljö. Jaha. Räcker det inte med *Juha*? Det finska operaundret i all ära, men har det fortfarande en räckvidd utanför landets gränser?

Föga visste jag om den debuterande operakompositören **Veli-Matti Puumala**, född 1965. Känd i Finland för sin kompromisslösa modernistiska instrumentalmusik. Aktad kompositionsprofessor vid Sibelius-Akademien. Här sin egen librettist över ett finskt allmogedrama, årgång 1895, signerat kvinnorrättskampen och dramatikern **Minna Canth**.

Anna Liisa. En olycklig flicka med, som det heter i kvällspressen, en mörk hemlighet. Som dräpt sitt oönskade barn och nu riskerar att även mista sin käresta. Ja, t.o.m. att spärras in. Tänk *Jenöfa*, tänk *Kronbruden*. Tänk även *Juha*.

Men det var då det. Puumala har komponerat seriellt utifrån en tolvtonssekvens. Tänk i stället Alban Berg och *Lulu*. Likväl – skulle denna *Anna Liisa* verkligen äga någon relevans för 2010-talets postmodernistiska, nyromantiska, genresprängande operascen?

Läsaren så här långt anar mitt lika häpna som rungande Ja. Vilket musikdrama! Oavlåttligt spännande och suggestivt, gripande och grymt. Ett operaverk så intill minsta skiftning genomarbetat och mästerligt att det knappast kan vara fråga om en regelrätt debut av en tonsättare som knappt ens skrivit vokalmusik.

Det visar sig att Veli-Matti Puumala påbörjade arbetet för mer än tjugo år sedan. 1997 satte han igång med librettot och fick en beställning från Savonlinna-festivalens sidoscen, Retretti. Men urpremiären kom i stället att äga rum 2008 vid Helsingfors festspel på den gamla Alexanderteatern. Uppenbarligen gjorde *Anna Liisa* ett långtgående intryck, för sex år senare samlades hela premiärensemblen till denna studioinspelning.

Det är tydligt att Puumala i sin tur tagit intryck av sina sångare. Partierna känns skraddarsydd och så karaktärsskarpa att resultatet verkligen är en dramatisk grammofonopera. Den fina sopranen **Helena Juntunen** gestaltar den olycksaliga Anna Liisa genom alla starka känslolägen – från extrovert övermod till introspektiva grubblerier. Kraftfull pappa är ingen mindre än **Jorma Hynninen**, ännu i dramatisk högform. Också Anna Liisas två friare är barytoner, rikemanssonen Johannes och drängen Mikko, men så skickligt kontrasterande att ingen förväxlingsrisk föreligger.

Allra mest spännande är det originella röstvalet för den dolska Husso; Mikkos romska mamma och spelets motor. Med beteckningen "etno-mezzosopran" gör **Sanna Kurki-Suonio** – en gång medlem av den svenska folkgruppen Hedningarna – operadebut. Det är helt fascinerande hur fiffigt Puumala har integrerat hennes mörka, lätt gutturala röst i det musikdramatiska flödet. Som för övrigt uppvisar en formell stramhet, eller snarare stadga, genom ofta slutna instrumentala former. Som sagt: tänk Alban Berg, och Veli-Matti Puumala står honom inte alls långt efter. Särskilt med tanke på att hans opera är komponerad för blott 33 musiker.

Till sist. Erkännas ska också att jag var inställd på att zappa mig fram med sporadiska nedslag. Men jag satt klistrad i 140 minuter, och kan inte nog varmt rekommendera varje sann operaälskare att göra detsamma. ■ Camilla Lundberg

RIGOLETTO

Midsommardagen 25 juni kl 18
"Annandag midsommar" 26 juni kl 14

Här möter vi den första kärlekens kompromisslösa passion, men också korruption och svek. Allt inramat av Verdis mäktiga och förtrollande musik.

Konstnärlig ledare Guido Paevatalu
Kapellmästare Carol Conrad

Publiken sitter i backarna och alla är välkomna att ta med egen stol och picknickkorg.
Biljetter, beställning av operalåda och mer info på www.drakamollan.com

guidOpera

DRAKAMÖLLAN GÅRDSHOTELL

info@drakamollan.com www.drakamollan.com 044-35 10 16

Smålandsoperan ger Rossinis mästerverk Barberaren i Sevilla

Masugnen på Huseby Bruk, 23 juli – 7 augusti

I regi av Björn Elmgren.
Libretto av Cesare Sterbini.
Föreställningen är på svenska.

Biljetter www.smalandsoperan.se,
Huseby Bruk Information & Turistbyrå,
0470-75 20 97.

Hotellpaket på Clarion Hotel
Cardinal i Växjö inkl. rum,
frukost, transport med taxi,
operabiljett samt supé
från 1 410:-.
Bokas på 0470-72 28 02.

EIDEHALL

Sm.Op.

smalandsoperan.se

NUMMER 3/2016 KOMMER DEN 20 JUNI

- ◆ OPERA fortsätter sin undersökning av hur de svenska operahusen väljer sin repertoar. I sommar-numret intervjuas Kungliga Operans och Göteborgsoperans konstnärliga chefer, Birgitta Svendén och Stephen Langridge.
- ◆ I augusti får filmen om världens sämsta opera-sångerska Florence Foster Jenkins Sverigepremiär. Meryl Streep kommer att gestalta och sjunga Foster Jenkins repertoar. OPERA ger bakgrunden till denna excentriska och rika amerikanska som trodde att hon kunde sjunga opera.
- ◆ OPERA uppmärksammar att Drottningholms Slottsteater i sommar firar sitt 250-årsjubileum med en historisk exposé genom seklerna.
- ◆ OPERA recenserar bl.a. Sverigepremiären på Ambroise Thomas opera *Hamlet* på Göteborgsoperan, uruppförandet av Jan Sandströms *Rokomaskineriet* på Drottningholms Slottsteater, Malmöoperans nyuppsättningar av *Maskeradbalen* och *Pelléas och Mélisande* samt nyuppsättningen av Wagners *Mästersångarna i Nürnberg* på Bayerische Staatsoper i München, där Michael Volle gestaltar Hans Sachs och Jonas Kaufmann begår sin debut som Walther von Stolzing.

Fr. v.: Meryl Streep som Florence Foster Jenkins.
Sofie Asplund i Maskeradbalen. Foto: Malin Arnesson.
Thomas Oliemans som Hamlet. Foto: Mats Bäcker.
Scen ur Salome. Foto: Monika Rittershaus.

COCO CHANEL

EN FÖRESTÄLLNING OM EN KVINNA SOM FÖRÄNDRADE MODEVÄRLDEN

Pers Anna LARSSON
Göran ELIASSON
Hanna HUSAHR
Tobias WESTMAN

VATTNÄS CHAMBER ORCHESTRA
DIRIGENT:
Fredrik BURSTEDT
TEXT, REGI, KOSTYM:
Martyna KAISER

PIANO Henrik MÅWE

Lili BOULANGER
Claude DEBUSSY
Erich Wolfgang KORNGOLD
Olivier MESSIAEN
Gustav MAHLER

Biljettinfo
konsertladan.com
och siljan.se
6/7, 7/7, 8/7, 9/7 2016, KI 19

dvd-tips

PURCELL: THE INDIAN QUEEN – PETER SELLARS' NEW VERSION

Bullock, Yi, Koutcher, Dumaux, Brutscher, Stewart, Qave, Carrero, Peña.

Music Aeterna Orchestra of Perm Opera/Currentzis

Regi: Peter Sellars

Scenografi: Gronk

Koreografi: Christopher Williams

Sony Classical 88875049519 [2 DVD]

Henry Purcells *The Indian Queen* är en semiopera, alltså som så ofta hos textförfattaren John Dryden en opera med talade partier. I grunden handlar det om vad vi skulle kalla teatermusik, eftersom musiken inte räcker till mycket mer än en halvtimmes speltid (mer kan vara förlorat). Ursprungligen var det en pjäs av Dryden, som var inblandad i flera av Purcells musikprojekt, och dennes sväger Robert Howard. Pjäsen uppfördes 1664.

Som opera hade den premiär 1695, då adapterad av Thomas Betterton som överlät musiken åt Purcell. Regissören – jag önskar att det fanns en beteckning som motsvarade filmkonstens *auteur* – Peter Sellars har tagit avstamp i Purcells musik och skapat en legering, där, förutom hans eget konstnärskap, den nicaraguanska författaren Rosario Aguilers roman, fritt översatt, *Niña Blanca och fåglarna utan fötter* från 1992 bildar ett i princip nytt verk.

Det handlar om spanska conquistadorer, om hur de med våld och Bibel i hand koloniserar Sydamerika. Sellars använder sig dessutom av en rad av Purcells sånger, all den tillfälles- och teatermusik som han skrev till pjäser under det sena 1600-talet. I centrum står indiankvinnan Doña Luisa som blir gift med en av erövrarna. Sedan inser hon vad hennes man egentligen håller på med. Hon hamnar så mellan sin ursprungskultur och erövrarnas. Sellars har ofta sammanfört spanska teman med amerikanska eller europeiska. Spanska språket är lika vanligt som engelska, som i flera av de operor av John Adams han har iscensatt. Dans tar också stor plats, även denna gång där fyra dansare vid ett flertal tillfällen uppträder.

Inspelningen är från Teatro Real i Madrid och en viss uppståndelse lär ha beledsagat premiären. En spansk publik som ser spanjorer skjuta ner indianer var inte riktigt vad de hade betalat för. Det är inte första gången Sellars möter motstånd (Adams *The Death of Kling-*

offer upprörde än mer), men liksom med de ofta förekommande kristna övertonerna i hans uppsättningar, så är det svårt att värja sig. Det finns en intensitet i agerandet, det halvt rituella rörelseschemat, den detaljerade regin av kören eller förmågan att skapa ett slags känsla av att det som händer på scenen händer för första gången – tillsammans utgör de Sellars signatur, som kan beskrivas som ett ritualiserat dokumentverk.

Färgstarkt, naturligtvis, med tanke på den sydamerikanska miljön, är Gronks scenografi. Musikaliskt är det mycket gott, framför allt hos Julia Bullock (Doña Luisa) som har en varm och känslostark sopran. Hennes man erövraren Don Pedro de Alvarado, gestaltas och sjungs kraftfullt av Noah Stewart, liksom de båda countertenorerna, Vince Yi (Hunahpú, m.fl.) och Christophe Dumaux (Ixbalanqué, m.fl.) breddar den musikaliska paletten. Luthando Qave, utbildad bland annat på Operahögskolan i Stockholm, har en auktoritativ baryton som Mayan Shaman.

Detta verk är ännu ett bevis på vilka möjligheter barockoperan öppnar för en intelligent regissör. Någonstans har han naturligtvis lämnat verkets ursprungliga intentioner, dåtidens exotism är dagens skamliga förlutna. Likväl är det som Sellars hittar ett slags omedveten undertext i Dryden/Betterton/Purcells verk. Framför allt blir det bra musikteater, även om dvd-versionen kunde avhållit sig från det ständiga inzoomandet och snabba klippen; ett försök att imitera rytmen på scenen som dessvärre inte alltid fungerar. ■■ Claes Wahlin

SCHUBERT: FIERRABRAS

Zeppenfeld, Kleiter, Werba, Bernheim, Kálmán, Schade, Röschmann, Chappuis.
Wiener Staatsoperchor, Wiener Philharmoniker/Metzmacher

Regi: Peter Stein

Scenografi: Ferdinand Wögerbauer

Unitel Classica 730708 [1 DVD]

Franz Schubert la ner stor möda på att försöka slå igenom som musikdramatiker, men av hans tolv operor och sångspel nådde knappt en handfull scenen. *Fierrabras*, den ena av hans två helaftonsoperor (den andra

Michael Schade i Fierrabras

Foto: Monika Rüterhaus

är *Alfonso* och *Estrella*), beställdes 1823 av Josef Kupelwieser, intendenten vid Kärntnertheater i Wien. Han ville att Schubert skulle komponera musik till en text han själv satt ihop utifrån det franska medeltidseposet *Fierrabras* och legenden om Emma och Eginhard. Men operan nådde aldrig scenen. Kupelwieser ångrade sig efter ett misslyckat framförande av Webers ridraropera *Euryanthe* och *Fierrabras* föll i glömska.

Det dröjde till 1897 innan operan spelades första gången, men ända till 1988 innan den i viss mån slog igenom under Wiener Festwochen, med dirigenten Claudio Abbado och regissören Ruth Berghaus i en omdiskuterad, stilerad iscensättning, som f.ö. spelades in på cd.

Stiliserad är förvisso inte denna uppsättning från festspelen i Salzburg sommaren 2014. Tvärtom har den tyske teaterregissören **Peter Stein** vinnlagt sig om att framföra operan som en serie tableaux vivants i biedermeiertradition från Schuberts egen tid. Kostymdesignern **Annamaria Heinrich** har utformat de medeltida dräkterna i svart, vitt och försilvrat med olika bysantinska ornament. De moriska interiörerna – som hämtade från Alhambra – har en mustigare färgsättning.

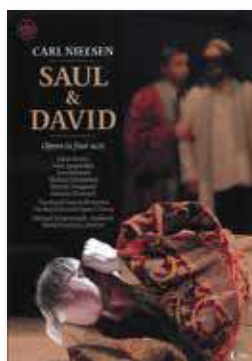
Den rätt stolpiga, talade dialogen är nerkortad och regin ter sig i början rätt statisk, men den tar sig allteftersom intrigen förtätas. Det finns många underbara musikaliska pärlor i musiken, som framförs förstklassigt av Wiener Philharmoniker under **Ingo Metzmacher**. Självt är jag svag för första aktens finalduett till pizzicatoackompanjemang "Der Abend sinkt auf stiller Flur" och den mjukt böljande duetten i andra akten, "Weit über Glanz und Erdschimmer". Det finns även flera inslag av melodram och några *Fidelio*-reminiscenser i form av fjärran trumpetsignaler som på räddningsoperamaneér aviserar att undsättning är på väg.

Den romantiserade handlingen knyter på sätt och vis an till dagsaktualiteter som motsättningar mellan kristna och muslimer och utspelar sig på Karl den stores tid och kriget mot morerna i Spanien. I centrum står fem personer som alla förläskat sig i fel personer. Den frankiske riddaren Roland (**Markus Werba**), den moriska furstedottern Florinda (**Dorothea Röschmann**), hennes bror Fierrabras (**Michael Schade**), Karls dotter Emma (**Julia Kleiter**) och dennes hovriddare Eginhard (**Benjamin Bernheim**).

I första akten återvänder Karl (**Georg Zeppenfeld**) efter ett segerrikt slag i Spanien. Som fånge har han med sig den moriske furstesonen Fierrabras. I andra akten tas Roland och Eginhard i sin tur till fånga när de kommer för att sluta fred med morerna, men de får hjälp av Florinda att fly. Slutet gott, allting gott; Fierrabras avstår från Emma och konverterar till kristendomen. Morerna går över till segrarnas religion och de älskande paren får varandra. Det känns befriande att Peter Stein tagit handlingen för vad den är och inte låtit sig hämmas i sina regiintentioner av någon ovidkommande hänsyn. Frågan är om en uppsättning av det här slaget, hur harmlös den än är, skulle kunna komma till stånd i Sverige utan att tvättas med det kulturklimat vi har.

Sångarna är överlag mycket bra. Självt fäster jag mig främst vid Benjamin Bernheims vackra och välfokuserade lyriska tenor som Eginhard, inte minst i den inledande duetten där han sitter och knäpper på sin lutatrapp. Det är han och den ljuvligt klingande sopranen Julia Kleiter som har de mest tacksamma partierna att sjunga. Men även Dorothea Röschmann som uppjagad Florinda i andra och tredje akterna förmedlar nerv i några agiterade avsnitt.

I ett bonusspår berättar Peter Stein, Ingo Metzmacher och ett par av sångarna om arbetet med *Fierrabras*. ■ Henry Larsson

NIELSEN: SAUL OCH DAVID

Reuter, Riis, Petersen, Kristensen,
Staugaard, Resmark.
The Royal Danish Orchestra and Opera
Chorus/Schönwandt

Regi: David Pountney

Scenografi: Robert Innes Hopkins

Dacapo 2110412 [2 DVD]

Carl Nielsens två operor har varit dåligt representerade på dvd. Det finns en äldre dansk inspelning av *Maskerad* från sjuttitalet, men av de två nyare inspelningar som kommit är visserligen den ena från Kasper Holtens fyndiga uppsättning i Köpenhamn 2006. Den är dock så uselt producerad att uttryckliga varningar måste utfärdas. Den andra är från festspelen i Bregenz och sjungs på tyska, varför den blir ointressant för skandinavisk publik.

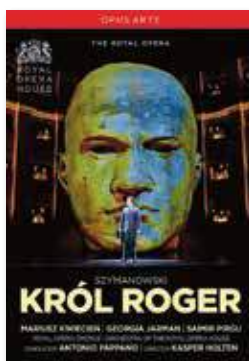
Saul och David har inte funnits alls på dvd, men nu har den i alla fall kommit i en upptagning från våren 2015 av Det Kongelige nya uppsättning (OPERA 3/15). Och här har man inte ägnat sig åt några klippexcesser som i *Maskerad*-inspelningen från samma scen. Tvärtom är bildregin musikaliskt formad, och närbilderna framför allt av Sauls (**Johan Reuters**) ansikte är en vinning. Dock får man inget grepp om scenografin via dvd:n.

Nielsens lätt egenartade bibelopera står och faller med gestaltaren av Sauls roll. Saul vacklande på sinnessjukdomens rand är starkt gestaltad av tonsättaren och ger goda möjligheter till en psykologiskt rikt utarbetad tolkning av den som gör rollen. Johan Reuter övertygar i alla Sauls sinnesomkastningar, han har sting i rösten och dominerar scenen.

David är en betydligt vagare figur. I **David Pountneys** uppsättning är han närmast ett slags hippie med böljande långt hår och sladdriga kläder. När han känner sig inspirerad brister han ut i vad som miss-tänkt liknar någon av Nielsens många älskade "danske sange". Det är rätt charmerande men kanske inte så dramatiskt övertygande, även om **Niels Jørgen Riis** sjunger alldeles utmärkt. Sauls dotter och samtidigt Davids älskade, Mikal, är en hopplös roll, men **Ann Petersen** gör sitt bästa, och samma kan sägas om hennes bror Jonathan, **Michael Kristensen**.

David Pountney har placerat handlingen i ett modernt Mellan-östern, vilket ju är mer än vanskligt. Men det reder han ut skickligt. Vi slipper kvasihistorisk bibelklädsel, samtidigt som det inte finns konkreta anspelningar på rådande konflikter, något som hade passat sällsynt illa till Nielsens musik.

Musikaliskt lyfter den här uppsättningen framför allt genom **Michael Schönwandts** besjälade, schwungfulla hantering av Nielsens lätt fyrkantiga men melodiflödande bibelmusik. ■■ Lennart Bromander

SZYMANOWSKI: KUNG ROGER

Kwiecień, Jarman, Pirgu, Begley, Ewing,
Zwierko.

Royal Opera Chorus, Orchestra of the
Royal Opera House/Pappano

Regi: Kasper Holten

Scenografi: Steffen Aarfang

Opus Arte OA 1161 D [1 DVD]

Karol Szymanowskis enda opera, *Kung Roger* från 1926, är en fri version av Euripides *Bacchanterna*, ett verk som också Hans Werner Henze och Daniel Börtz gjort opera av. Kung Roger motsvarar den apolliniske och rationellt tänkande Pentheus hos Euripides. I denna uppsättning från Covent Garden våren 2015 placerar regissören **Kasper Holten** i första akten Roger framför ett gigantiskt huvud. Det står för hans sätt att utöva sin kungamakt på men också för hans djupare personlighet. Hans mer emotionella hustru Roxana försöker utmana denne man med sitt överdimensionerade huvud och utan kropp. Det går inte så bra. Inträder en farligare utmanare, en herde och profet, som motsvarar Bacchus hos Euripides, och som predikar känslans och njutningens primat. Roxana attraheras, Roger slår ifrån sig men går med på att möta denne mystiske herde, som här i första akten också har något Kristus-aktigt över sig.

Scen ur Kung Roger

Andra akten utspelar sig inne i huvudet på Roger och det mycket bokstavligen, eftersom det stora huvud som dominerat scenen vridits ett halvt varv och blottat ett innandöme med tre etager. Underst ser vi först litet diffust en rad kroppar vrida sig, ett slags representanter för Rogers inre demoner. Under aktens gång rör de sig allt mer aggressivt uppåt i huvudets innandöme, medan Roger förtvivlat kämpar emot. Roxana vädjar och herden börjar med allt större arrogans tala ett känslans och drifternas maktspråk. Roger kommer med sitt förlitande endast på huvudet ohjälpligt till korta. Herden börjar kasta ut de böcker som haft plats inne i huvudet och som sedan i den korta sista akten bränns på bål.

Kasper Holten förlägger alltså resolut dramat inuti Rogers huvud. Det är en syn på Szymanowskis opera som i sin symbolistiska övertydlighet kan kännas nästan väl gräll men korresponderar med Szymanowskis överhettade och otroligt färgrika musik. Den tydliga symboliken ger också nerv och stadga åt det annars ganska statiskt oratoriemässiga upplägget.

Mariusz Kwiecień med sin fasta vackra baryton är en storartad Roger, som nästan bokstavligen slits sönder av denna kamp mellan förnuft och drift, kropp och själ. **Georgia Jarman**, som imponerade i Massenets *Manon* i Malmö härom året, har också bärkraft nog i sin sopran för att få Roxanas parti att lyfta. Den albanske tenoren **Saimir Pirgu** fångar väl fanatismen och den fascistoida antiintellektualismen

hos herden. En dimension som Holten däremot missat är den starka homoerotiska dragningen mellan Roger och herden. Den berättar musiken om, men den saknas helt på scenen.

Antonio Pappanos och Covent Garden-operans kör och orkester tolkar detta nästan överrika partitur rent mästertligt.

Ett värdefullt plus med dvd:n är också det extra inslag där Pappano och Holten i realtid, det vill säga i drygt åttio minuter, kontinuerligt kommenterar och analyserar verket, medan den rätt korta operan spelas upp en gång till i bakgrunden. ■■ Lennart Bromander

RIMSKIJ-KORSAKOV: TSARBRUDEN

Peretyatko, Rachvelishvili, Kränzle, Černoč, Kotscherga, Tomowa-Sintow. Staatskapelle Berlin, Staatsopernchor/Barenboim

Regi och scenografi: Dmitri Tcherniakov

Kostym: Elena Zajtseva

BelAir BAC 105 [1 DVD]

Tsarbruden från 1899 är **Nikolai Rimskij-Korsakovs** bästa opera inom kategorin realistiska historieoperor. Efter **Lev Meys** skådespel skapade han själv librettot, som utspelar sig under den förste tsaren Ivan den förskräckliges regeringstid på 1500-talet. I sin stränga dramaturgiska komposition koncentrerar det sig i fyra akter kring fyra huvudroller, där nästan alla älskar fel person i ett fatalt kvadрупeldrama: Ljubascha (mezzo) älskar Grjaznojij (baryton) som älskar Marfa (sopran) som besvarat älskar sin ungdomskärlek Lykov (tenor). Då Marfa utses till den frånvarande tsarens brud utlöses tragedin i sista akten, där två personer mister livet, den tredje fängslas och den fjärde mister förståndet. Melodramatiskt? Javisst, och Rimskij-Korsakov skäms inte för att lyfta fram passionerna i sin musik med skickligt ledmotivsarbete, sedvanligt god orkestrering och tacksamma sånglinjer.

Likt en skugga vilar tsaren över huvudpersonernas öden, där de unga Marfa och Lykov blir offer för ett storpolitiskt spel som Grjaznojij och Ljubascha reduceras till brickor i. Att tsaren inte fick visas på scenen i de sena romantiska ryska operorna har regissören och scenografen **Dmitri Tcherniakov** tagit fasta på i sin uppsättning på Staatsoper i Berlin. Under uvertyren projiceras en sarkastisk chatkonversation mellan två parter inom opritjnik (här omtalat som ryska underrättelsetjänsten ungefär). Den ena parten har kläckt idén att det bästa vore att skapa en "digital" tsar som enbart syns för folket i cyberform. Och så fofoshopas en person fram som lånar drag av Ivan den förskräcklige, Peter den store, Majakovskij, Stalin, Jeltsin och flera andra, intressant nog inte Putin. Men hans hustru då? Han måste väl få någon avkomma? Jo, hon ska vara verklig och sökas upp. Till Marfas tema mot slutet av uvertyren blåddras igenom en

Foto: Bill Cooper

Scen ur Tsarbruden

massa hemligstämplade bilder av unga kvinnor som föregriper den cyniska skönhets tävling som omtalas i akt 3.

Spelet kan börja. Genom slöjridån ser man en uppsättning av *Tsarbruden* som hade kunnat vara hämtad från 1940-talet, eller varför inte urpremiären. Men då ridån går upp förstår vi att lök-kupolerna och de historiska kostymerna ingick i en tv-inspelning. De båda ytterakterna utspelas nämligen i en tv-studio, medan akt 2 och 3 försiggår i och utanför Marfas hem. Uppsättningen utspelas alltså i nutid/framtid och Tcherniakov lyckas sätta fingret på mängder av viktiga frågeställningar och problem i vår tid, utan att för ett ögonblick avvika från kärnan i Rimskij-Korsakovs berättelse. Personregin är också mycket god och innehåller flera moment av riktigt stor teater. Med andra ord är detta en upplevelse som lyfter till enastående musikedramatiska höjder.

Till detta bidrar samtliga och operan är synnerligen välbesatt på Staatsoper i Berlin med fyra fantastiska artister i huvudrollerna: **Pavel Černoch** gör en troskyldig Lykov med ljus, fin tenor och som hans älskade Marfa visar **Olga Peretyatko** en lång utvecklingskurva från ung förälskad kvinna till en av medierna cyniskt utnyttjad skönhetsdrottning. Vokalt låter hon ljuvligt med slavisk, men ändå mjuk klang och dessutom utsökt dynamik. Men mest imponerar **Johannes Martin Kränzles** Grjaznoj – en person med makten i sin hand, men där den obesvarade kärleken till Marfa blir hans ömma punkt. Han dränker sina sorger i floder av alkohol och hans enda stund av lycka blir då Marfa i sin avslutande vansinnesscen tror att han är hennes älskade Lykov. Då allt är över skjuter han sig i munnen, i stället för att låta sig fångas. Vokalt imponerar Kränzle med outtömlig karisma, volym och skönt röstflöde.

Hörbart är publikens favorit **Anita Rachvelishvili**, och med all rätt. Till hämningslöst utspel och mörkfärgat glödande mezzo lyfter

hon fram Ljubaschas dunkla passioner. Bland bifigurerna får vi möta två verkliga veteraner: Basen **Anatoli Kotscherga**, som Marfas far, blandar tragik och komik, liksom **Anna Tomowa-Sintows** Saburova. Hon gestaltar en mor till en av tsarbrudskandidaterna, övertygad om att det blir hennes dotter – känns det igen? Som de scenrävar Kotscherga och Tomowa-Sintow är, bidrar de båda med rösterna i fint behåll och stark scennärvaro i slutaktens djupa tragik.

Det hela leds förträffligt av **Daniel Barenboim**, som med Staatskapelle Berlin inte försitter ett tillfälle att låta varje del av musiken bli organisk med det dramatiska. Beundransvärd är Staatsoperchor, såväl vokalt med fin fräschör som sceniskt där de har att foga sig i en mängd olika sammanhang, både individuellt och kollektivt. När de tyst medlidande åser huvudpersonernas tragedi i slutscenen, är man glad över att inte vara operakorist: själv hade jag behövt gå ut och storgråta i kulissen, för så drabbande är denna produktion. Spring och köp! Eller, i enlighet med denna uppsättnings koncept: Slå på datorn och införskaffa den på nätet. ■■ Göran Gademan

Annonsörer i detta nummer:

Drottningholms Slottsteater | Dalhalla Opera | Drakamöllan
Drottningholms Slottsteater | Exergy Music | Favoritresor
Halland Opera & Vocal Festival | Härnösands folkhögskola
Jussi Björling-museet | Kamraterna | Kungliga Operan
Musik i ladan | Lilla Akademien | Läckö Slott | Malmö Opera
Operafabriken | Schymbergsgården | Smålandsoperan
Stiftelsen Vattnäs Konsertlada | Stora Teatern | Svenska
KulturreSOR | Svenska Wagner-Sällskapet | VadstenaAkademien
| Wermland Opera | Your Next Tour AB | Ystad Teater

Operafestival i Savonlinna

KulturResor

SVENSKA KULTURRESOR AB

Utresor från Stockholm, Göteborg,
Köpenhamn, Oslo och Helsingfors

Cloud Gates, Chicago av Anish Kapoor

OPERA OCH KONST I MOSKVA

Reguljärflyg/buss: 21-26/6 2016

Kultursightseeing med vår svenskspråkiga lokalguide med egen buss och omfattar centrala och en del perifera delar av Moskva, historisk vandring genom Kreml.

Konstupplevelser:

Pusjkinmuseet och Tretiakovgalleriet i Moskva, Museigodset Abramtsevo, Nya Tretiakovgalleriet, Sergiej - Possad.

Opera och balett på:

Bolshoi - Operan: 23/6 "Iolanta", Nya Teatern: 24/6 - "Ondine"

Rutinerad Svensk färdledning och svenskspråkig kulturguide.

OPERA OCH KONST I VERONA, RAVENNA OCH VENEDIG

Reguljärflyg/buss: 6-11/7 och 24-29/8 2016

Verona – Ravenna – Venedig

OPEROR

ARENA di VERONA: 6/7 Carmen av G. Bizet och 7/7 Aida av G. Verdi

24/8 Aida av G. Verdi och 25/8 Turandot av G. Puccini

LA FENICE I VENEDIG: 27/8 Norma

Kultursightseeing i Verona, Ravenna och Venedig.

SAVONLINNA OPERAFESTIVAL

Reguljärflyg/buss: 11-14/7 och 16-20/7 2016

Helsingfors – Savonlinna – fästningen Olofsborg, Punkaharjuåsen, Kerimäki Kyrka. Besök på Runebergs Museum i Borgå. Båtkryssning.

OPEROR och KONSERT

Resa 1: 12/7 Otello och 13/7 Falstaff.

Resa 2: 17/7 Konsert, Riccardo Muti dirigerar Ravennas Festivalorkester, 18/7 Don Giovanni och 19/7 Otello

OPERA I MACERATA OCH TORRE DEL LAGO

Reguljärflyg I buss: 5-10/8 2016

Operafestivalen i Macerata: Trubaduren av Verdi den 6/7

Puccinifestivalen i Torre del Lago: Puccinioperorna Turandot 7/7,

Madama Butterfly 8/7 samt Tosca 9/7. Föreställningarna framförs på sjöscenen.

I resans arrangemang ingår: besök i Pisa och Florens med guidad stadspromenad och besök på konstmuseet Uffizierna.

KONST OCH MUSIKRESA TILL WIEN OCH BRATISLAVA

Reguljärflyg/buss: 15-20/8 2016

Tema: Nedslag och upplevelser på museer och institutioner.

Konst-, arkitektur- och musikupplevelser i Wien och Bratislava.

KONST- OCH OPERARESA TILL USA

Reguljärflyg med SAS/United: 21-30/9 2016

Bussresa kustvägen San Francisco – Santa Barbara – Los Angeles

KONSTUPPLEVELSER

CHICAGO – SAN FRANCISCO – SANTA BARBARA – PASADENA –

LOS ANGELES – SANTA MONICA MOUNTAINS

Svenskspråkiga, licencierade konstguider

OPERAUPPLEVELSER i Chicago, San Francisco och Los Angeles

Stadsorienterad kultursightseeing med svensk/engelskspråkiga lokalguider, Vi sänder gärna resans speiclaprogram per post.

VERDIFESTIVALEN I PARMA, Italien

Reguljärflyg/buss: 7-12/10 2016

I Verdis Fotspar – en Musik- och Kulturreisa

fyllt av spännande operahistoria under årets operafestival med

3 operaföreställningar: "I Masnadieri" på Teatro Verdi i

Busseto, "Giovanna D'Arco" på Teatro Farnese i Parma och

"Don Carlo" på Parmas stora operabyggnad Teatro Regio di Parma.

I Modena besöker vi Teatro Pavarotti och i Sabbioneta ser vi den intressanta 1500-tals teatern.

Vi besöker också Mantova med unika operabyggnaden

Teatro Bibiena från 1700-talet och Palazzo Ducale, där handlingen

i Rigoletto utspelades samt Cremona för att se violinillverkning

och nya violinmuséet Museo Stradivariano.

Vår resa i Verdis hembygd omfattar besök och upplevelser på kända platser och miljöer i Verdis liv.

I Parma bor vi på kända 4-stjärniga hotell Toscanini och har egen buss under utflyktsdagarna.

Kultursightseeing! Musikinformatör!

Gastronomisk utflykt! Svensk- och italienskspråkig färdledning

MÖT HÖSTEN I LISSABON

Reguljärflyg/buss: 15-19/10 2016

Historisk sjöfartsstad! Konstnärlig arkitektur! Opera! Konserthus.

Fantastiska muséer – Museo Calouste Gulbenkian, Centro de Arte Moderna,

Museo de Arte Antiga, Fundacao Viera da Silva, Kakelmuséet National de Azulejo

Barrio Alto, Belém och Baixa – Guidade promenader och spårvagnsresor i färgstarka miljöer

Sierra de Sintra - bussutflykt till Sintra och Cabo da Roca

Kultursightseeing!

4-5 stjärniga hotell i absoluta centrum. Utsökta måltider!

NYÅRSFIRANDE I WIEN! En oförglömlig upplevelse!

28 december 2016-2 januari 2017

BOKNING PÅGÅR!

Fler spännande och intressanta resor hittar du på vår hemsida www.kulturresor.se

Svenska Kulturresor AB

Davidshallsg 21, Box 17554, 200 10 Malmö Tel 040-10 35 70, 0735-33 41 34, Fax 040-30 33 45

www.kulturresor.se info@kulturresor.se

KUNGLIGA OPERAN

operan.se

Bilj. tfn: 08-791 44 00

Mozart *Don Giovanni*: 22, 28/4.Debussy *Pelléas och Mélisande*: 23/4.Mozart *Così fan tutte*: 24 nypremiär,
26, 29/4, 3, 5, 9, 13, 16, 19, 30/5.Mozart *Figaros bröllop*: 27/4.Verdi *Falstaff*: 4, 12/5.Puccini *Turandot*: 28, 31/5,
2, 7, 10, 15/6.Puccini *Madama Butterfly*: 1, 3, 8, 13/6.Puccini *La Bohème*: 9, 11, 14/6.**FOLKOPERAN**

folkoperan.se

Bilj. tfn: 08-616 07 50

Glass *Satyagraha*: 14/9 premiär.**GÖTEBORGSOPERAN**

opera.se

Bilj. tfn: 031-13 13 00

Puccini *Madame Butterfly*:
22, 26/4, 4, 13, 18/5.Thomas *Hamlet*: 23, 27/4,
8, 11, 15, 19, 21/5.Verdi *Macbeth*: 30/4 nypremiär,
7, 10, 14, 20, 22/5.**NORRLANDSOPERAN**

norrlandsoperan.se

Bilj. tfn: 090-15 43 47

Hamlisch *A Chorus Line* (uppsättning
av Musikalakademien): 6/5 premiär,
7/5 (två förest.), 8/5 (två förest.).**MALMÖ OPERA OCH****MUSIKTEATER**

malmoopera.se

Bilj. tfn: 040-20 85 00

Elton John *Billy Elliot* (musikal):
21, 23, 24, 30/4, 13, 14, 15, 18, 20,
21, 31/5, 1, 2, 3/6.Verdi *Maskeradbalen*:
22, 27/4, 8, 11, 19/5, 5, 7/6.Debussy *Pelléas och Mélisande*:
7 premiär, 12, 17, 22, 26/5, 4/6.Loewe *My Fair Lady* (musikal): 21/4
Vara Konserthus, 23/4 Motala Folkets
Hus, 28, 29/4, 3, 4, 6, 7, 8, 10, 11, 12,
13/5 Helsingborgs stadsteater.**WERMLAND OPERA**

wermlandopera.com

Bilj. tfn: 054-21 03 90

Korngold *Die tote Stadt*: 23/4.**Mitt i Borlänge**

ligger museet till Jussi Björlings minne.

Se den stora utställningen!

Två våningar med bl. a. ett dussintal scendräkter.

Lyssna till Jussis många inspelningar och se honom på video!

Fördjupa dig i böckerna, klippen och programmen!**Försäljning:** bl. a. stort urval av CD och DVD med Jussi.*"Av alla sångarmuseer, är Björlings bäst"*
(*The Gramophone*)Juni-augusti: mån-fre 11-18, lör 10-14, sön 12-17
(midsommarafton och midsommardagen stängt)
Övriga året: tis-fre (utom helgdagar) 12-17Borganäsvägen 25, 784 33 Borlänge
Tel 0243-742 40, e-post: jussibjorlingmuseet@borlange.se
www.borlange.se/jussibjorlingSVENSKA
WAGNER SÄLLSKAPET**BAYREUTH-STIPENDIUM 2017**Svenska Wagner-Sällskapets Bayreuth-stipendium omfattar resa,
logi och biljetter till flera föreställningar under festspelen 2017.
Visning av Festspielhaus och Haus Wahnfried brukar anordnas.Stipendiet kan sökas av sångare med intresse för Richard
Wagners verk och född **1982** eller senare. Sökande bör inte vara
alltför etablerad utan helst stå i början av sin karriär. Uppsjungning
kommer att äga rum i Stockholm under hösten 2016 inför stipen-
diekommittén och sällskapets medlemmar i samband med ordinarie
medlemsmöten. Den sökande förväntas då framföra något ur
Wagnerrepertoaren samt ev. ytterligare fritt valt stycke.Skriftlig ansökan skall innehålla uppgifter om personliga data,
relevant utbildning, ev. scenisk erfarenhet, repertoar och annat
som sökanden önskar återropa.Ansökan, märkt "Bayreuth-stipendiet", skall sändas till:
Svenska Wagner-Sällskapet, Box 5302, 102 47 Stockholm
alt. med e-post: wagnerstipendium@orrudden.se
senast 15 augusti 2016.

Styrelsen, Svenska Wagner-Sällskapet

23/4 OTELLO

Verdi. D: A. Fischer. Antonenko, Gerzmava, Lučić, Cano, Pittas. Direktsändning från Metropolitan, New York.

25, 27, 28/4 ORFEUS OCH EURYDIKE

Gluck. D: Gardiner. Flórez, Crowe, Forsythe. Föreställning 30/9 2015, Covent Garden, London.

7/5 PELLÉAS OCH MÉLISANDE

Debussy. D: Pascal. Mauillon, Daviet, Alvaro, Bronk, Lyrén, Mathevet, Olcese. Direktsändning från Malmö Opera.

14/5 ENLEVERINGEN UR SERALJEN

Mozart. D: Levine. Shagimuratova, Appelby, Kim, König. Föreställning 7/5, Metropolitan, New York.

16, 18 OCH 19/5 LA JACQUERIE

Lalo. D: Davin. Gens, Gubisch, Castronovo. Konsertant framförande 24/7 2015, Berliozoperan, Montpellier.

21/5 ELEKTRA

Strauss. D: Salonen. Stemme, Pieczonka, Meier, Owens, Ulrich. Föreställning 30/4, Metropolitan, New York.

28/5 TROLLFLÖJTEN

Mozart. D: Madaras. Bäckström, Yende, Wolf, Fredrich, Milner, Félix, Fox, Scicolone. Föreställning 29/12 2015, Grand Théâtre de Genève.

11/6 ROKOKOMASKINERIET

J. Sandström. D: Stern. Paulsson, Meyer, Falkman, Vanberg, Avemo, Schinkler. Direktsändning från Drottningholms Slottsteater.

18/6 FIDELIO

Beethoven. D: Soustrot. Byström, Johansson, Sebestyén, Stille, Morgny, Zethner. Konsertant framförande 23/1, Malmö Konserthus.

25/6 SILVERSKPETT

Kraus. D: Dominique. Glosted, Fredriksson, Åberg, Sundqvist, Gustén. Föreställning 8/8 2014, Vadstena-Akademien.

**Folkets Hus
och Parker**

OPERA LIVE

30/4 ELEKTRA

Strauss. D: Salonen. Stemme, Pieczonka, Meier, Ulrich, Owens. Direktsändning från Metropolitan, New York.

Foto: Kristian Schüller

8/10 TRISTAN OCH ISOLDE

Wagner. D: Rattle. Skelton, Stemme, Pape. Direktsändning från Metropolitan, New York.

Foto: Kristian Schüller

22/10 DON GIOVANNI

Mozart. Byström. Direktsändning från Metropolitan, New York.

10/12 L'AMOUR DE LOIN

Saariaho. D: Mälkki. Direktsändning från Metropolitan, New York.

livepabio.se
facebook.com/livepabio
twitter.com/livepabio
instagram.com/livepabio
youtube.com/folketshusparker

25/4 LUCIA DI LAMMERMOOR

Donizetti. D: Oren. Damrau, Castronovo, Tézier. Direktsändning från Covent Garden, London.

Foto: Ken Howard

26/4 RIGOLETTO

Verdi. D: Luisotti. Fabiano, Kelsey, Peretyatko, Siwek, Kasarova. Direktsändning från Opéra National de Paris.

27/6 WERTHER

Massenet. D: Pappano. Grigolo, DiDonato. Direktsändning från Covent Garden, London.

sf.se/opera

Frun är – som säkert alla anar – en hängiven läsare av veckotidningar. "Livet är skvaller", som Svensk Damtidnings chefredaktör Agneta von Schinkel en gång yttrade. På senare år har Frun sett OPERAs redaktör på bild i vimlet på diverse

operapremiärer. Det har dock gjort henne förvånad: för är det verkligen han? En gång syntes han i fagert damsällskap och kallades då Sören Tranströmer. Är han manne släkt med

den store poeten och nobelpristagaren? Men på nästa operapremiär syntes han småleende bredvid ingen mindre än Maud Palme och då hette han Sören Tranberg, minsann. Nu senast på *Medea*-premiären blev hon dock osäker igen, för då kallades han Sören Tranberger. Frun bestämde sig för att konsultera en väninna i fallet; hon brukar ha koll på allt folk i farten. :||

8-20
augusti
2016

Härnösand Opera Academy & Festival

- Internationell operaakademi med Operastudion Kapellsberg vid Härnösands folkhögskola och Kashu-do Studios.
- För professionella sångare, studerande och amatörer.
- Nyhet: Även inriktning mot tidig musik.
- Operafestival i Härnösand och Höga kusten med akademins deltagare och inbjudna artister.
- Ett 30-tal gästande lärare, däribland George Shirley, Gail Dubinbaum, Alessandro Quarta, Sifu Karl Romain.
- Ansökan senast 1 juni. Läs mer: hfs.se/opera-academy

Härnösands Folkhögskola HÄRNÖSAND Höga Kusten Handelsplats HÄRNÖSAND Landstinget Västernorrland

15:e
året

Musik i Ladan

SKIFSLADAN, UPPSÄLJE, DALA-JÄRNA

Urpreniär för
Anders Emilssons nya opera

Kejsarens nya kläder

I rollerna: Daniel Viklund *Kejsaren*
Jeanette Bjurling *Sömmerskan* m fl
Musiker ur Kgl Hovkapellet

Midsommardagen lör 25 juni 16.00
& sön 26 juni 16.00

KULTURRÅDET

bokning & info: www.upsalje.se

Stiftelsen Schymbergsgården ger

Masterclassdagar 1-6 augusti 2016

på Schymbergsgården, Sundsvall

Johan Fröst

Olle Persson

Undervisning
Fördjupning i musikalisk och litteraturvetenskaplig
interpretation av Lieder och Romanser.

Lärare
Olle Persson, sång
Johan Fröst, piano
Anders Olsson, text

Ansökan senast 1/5 2016
Kurskostnad: 7 500 SEK
Kost och logi: 2 500 kr

För mera information om kursen och anmälan:
www.hfs.se/kortkurser

Anders Olsson

SOMMARMUSIK I SVERIGE

OPERA & KONSERT PÅ GOTLAND

ROSORNAS OCH RUINERNAS Ö ljuder av sköna toner. Puccinis "Suor Angelica", regisserad av RICKARD SÖDERBERG, älskad på stora operascener och i tv-rutan. En dag visar GÖRAN ALM oss sitt Gotland. Vi ser Ingemar Bergmans Färö och bekantar oss med Visby. I år firar Gotland Chamber Music Festival 30 år och vi går på konsert.

26/7 • 4 DAGAR

FOTO: JESPER ANHEDE

OPERA I LÄCKÖ & VADSTENA

STORA BORGGÅRDEN PÅ LÄCKÖ SLOTT har en fantastisk akustik och deras sommaropera är mycket omtyckt. I år bjuds publiken på den nyskrivna operan "Det Går An". I Vadstena ser vi kortoperor som skildrar två kvinnoöden, komedin "Nina" och tragedin "Comala".

30/7 • 3 DAGAR

FOTO: GUNNAR B. ÖRMAN

OPERA PÅ DALHALLA & SKÄRET

FÖR FÖRSTA GÅNGEN har Georges Bizets "Carmen" producerats helt för Dalhallas unika förutsättningar. Här utspelar sig det klassiska dramat om kärlek, fattigdom, svartsjuka, skumraskaffärer och mord under ledning av koreografen Ambra Succi. På Skäret uppförs för första GÅNGEN "Den flygande holländaren".

13/8 • 2 DAGAR

DEN SJUNGANDE DALEN

FÖR SEXTONDE ÅRET I RAD arrangerar Jussi Björling-sällskapet sin konsert i Voxnabruks 1700-tals kyrka till minne av den store tenoren. Hälsinglands natur bjuder på sinnliga upplevelser och vi ser några av de vackraste Hälsingegårdarna i trakten, gör utflykt i Voxnadalen samt besöker Jim Reeves museum.

11/7 • 2 DAGAR

OPERA PÅ DALHALLA

FÖLJ MED TILL DALHALLA där vi ser Georges Bizets klassiska drama "Carmen" producerat efter Dalhallas unika förutsättningar under ledning av koreografen Ambra Succi. Trevlig lunch i Hyttstugan och visning av Carl och Karin Larssons älskade Lilla Hyttnäsa.

20/8 • 2 DAGAR

OPERA PÅ SKÄRET

SKÄRET, VACKERT BELÄGET vid Ljusnarens strand i hjärtat av Bergslagen. I år sätts för första gången Wagners "Den flygande holländaren" upp här. Det var den opera som Sten Niclasson tänkte på när han för första gången gick in i det gamla virkesmagasinet i Bergslagsskogarna.

28/8 • 1 DAG

FAVORIT
RESOR FÖR SJÄLEN

Många fler resor på
WWW.FAVORITRESOR.SE

Telefon 08-660 18 00

VERKLIGHET / ILLUSION / VANFÖRESTÄLLNING

HAMLET

OPERA AV AMBROISE THOMAS

Sverigepremiär 9 april

Spelas t o m 21 maj 2016.

BLODET PÅ HÄNDERNA VILL INTE GÅ BORT

MACBETH

AV GIUSEPPE VERDI

Nypremiär 30 april

Spelas t o m 22 maj 2016.

SHAKESPEAREHELG

Vi hyllar världens främste dramatiker med specialpriser och biljett-paket på opera.

2 ST OPEROR

Macbeth *lördag 14/5*

Hamlet *söndag 15/5*

Pris 800 kr

(ord pris 1180 kr)

